

GA - 26

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РЪКОВОДНИ

АНТРОПОСОФСКИ ПРИНЦИПИ

АНТРОПОСОФСКИ ПЪТ

НА ПОЗНАНИЕТО

МИСТЕРИЯТА НА МИХАИЛ

1924 - 1925

превод от немски: **ДИМО ДАСКАЛОВ**

НЕРЕДАКТИРАН ПРЕВОД

изготвил: **ПЕТЪР ИВАНОВ РАЙЧЕВ** – сканиран от копие

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	СТР.
1. Антропософски ръководни принципи.....	5
2. Антропософски ръководни принципи дадени като подбуда от Гьотеанума.....	6
3. Принципи 1-37	6
4. Върху образната природа на човека.....	17
5. Принципи 38-61	19
6. Нещо за разбирането на духа и за изживяването на съдбата.....	25
7. Принципи 62-68	27
8. Духовни области на света и човешкото себепознание.....	28
9. Принципи 69-75	31
10. Как трябва да се използват ръководните принципи.....	32
11. Принципи 76-78	34
МИСИЯТА НА АРХАНГЕЛ МИХАЕЛ	
I. Настъпване на епохата на Михаел.....	35
Принципи 79-84	37
II. Духовното състояние на човека преди настъпването епохата на Михаел.....	38
Принципи 85-87	41
III. Пътят на човека преди настъпването на епохата на Михаел и пътят на Михаел.....	41
Афоризми на една сказка, държана на 24 август в Лондон пред членове на антропософското общество.....	44
Принципи 88-105	46
IV. Задачата на Михаел в сферата на Ариман.....	49
Принципи 106-108	52
V. Опитностите и изживяванията на Михаел през време на изпълнението на неговата космическа мисия.....	53
Принципи 109-111	56

VI. Бъдещето на човечеството и дейността на Михаел.....	56
Принципи 112-114	59
VII. Изживяването на Михаел-Христос от човека.....	60
Принципи 115-117	63
VIII. Мисията на Михаела в епохата на свободата на човека.....	64
Принципи 118-120	68
IX. Мировите мисли в действието на Михаела и в действието на Аримана.....	68
Принципи 121-123	71
1. Първо съзерцание: пред вратите на съзнателната душа. Как Михаел подготвя свръхсетивно своята мисия чрез побеждаването на Луцифер.....	72
Принципи 124-126	79
2. Второ съзерцание: Как силите на Михаел действуват в първото развитие на съзнателната душа.....	79
Принципи 127-130	83
3. Продължение на второто съзерцание: Пречки и съдействие за силите на Михаел при изгрева на епохата на съзнателната душа.....	84
Принципи 131-133	88
4. Трето съзерцание: Страданието на Михаел над развитието на човечеството преди да навлезе в епохата на своята земна дейност.	88
Принципи 134-136	94
5. Коледно съзерцание: Тайната на Логоса.....	94
Принципи 137-139	99
6. Небесна история. Митологическа история. Земна история. Тайната на Голгота.....	100
Принципи 140-143	105
7. Какво се открива, когато насочим поглед назад в миналото върху повтарящите се земни съществувания?	106
Принципи 144-146	109
8. Първа част на съзерцанието: Какво се открива, когато погледнем назад в миналите съществувания между смъртта и едно ново раждане?	110
Принципи 147-149	113
9. Втора част на съзерцанието: Какво се открива, когато погледнем назад в минали съществувания между смъртта и едно ново раждане?	113

Принципи 150-152	118
10. Какво е в действителност земята в макрокосмоса?.....	118
Принципи 153-155	120
11. Сън и будност в светлината на разглежданото в предидущите съзерцания.....	121
Принципи 156-158	124
12. Гнозис и Антропософия.....	124
Принципи 159-161	127
13. Свободата на човека и епохата на Михаел.....	128
Принципи 162-164	131
14. Къде е човекът като мислещо и спомнящо си същество?	131
Принципи 165-167	134
Човекът в неговата макрокосмическа същност.....	134
1. Сетивната и мислителна организация на човека в нейното отношение към света.....	138
Принципи 171-173	141
2. Памет и Съвест.....	141
Принципи 174-176	145
3. Привидно угасване на духовното познание в ново време.....	145
Принципи 177-179	148
4. Исторически сътресения при възникването на съзнателната душа.....	148
Принципи 180-182	151
5. От природата към под-природата.....	152
Принципи 183-185	154

АНТРОПОСОФСКИ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ

На това място в бъдеще трябва да бъдат намерени един вид ръководни антропософски принципи. Те трябва да се схващат в смисъла, че съдържат съвети относно насоката, която сказките и беседите трябва да могат да приемат в отделните групи на Обществото чрез ръководещите членове. Добре е, когато Обществото се развива така, че в отделните групи се проявява по един напълно свободен начин това, което ръководещите членове имат да кажат. Чрез това животът на Обществото се обогатява и се изгражда по един разнобразен начин.

Обаче в Обществото трябва да може да се роди едно единно съзнание. Това може да стане тогава, когато на всякъде се познават подбудите, които са давани на отделни места. Ето защо тук ще предаваме в съкратена форма това, което аз давам в Гьотеанума на Обществото под формата на сказки. Представям си, че тогава онези личности, които изнасят сказки или ръководят събеседвания в групите /клоновете/, ще приемат даденото като направляваща линия, за да свържат с него по един свободен начин това, което ще говорят. С това ще се допринесе за една единна форма на действие в Обществото, без да се помисли по някакъв начин, че тук има една принуда.

Работата ще може да стане плодотворна за Обществото, когато този процес бъде посрещнат с надлежната отзивчивост и любов, когато ръководещите членове ще уведомяват и Президиума на Гьотеанума за съдържанието и формата на техните сказки и подбуди. Само по този начин ще се превърнем от един хаос от различни групи в едно Общество с едно духовно съдържание.

Ръководните линии, които са дадени тук, трябва един вид да откриват теми, да посочват теми. Тогава в антропософската литература, състояща се от книги и цикли, ще могат да се намерят на различни места опорни точки, за да може да се развие посочената тема така, че да може да образува съдържанието на събеседванията в групите.

Дже и тогава, когато чрез ръководещите членове в отделните групи се явяват нови идеи, те могат да бъдат свързани с това, което се дава по описания начин от Гьотеанума като една рамка на духовното действие на Обществото.

Неоспорима истина е, а срещу тази истина не трябва да се прегрешава, че духовната дейност трябва да произтича *само* от свободното разгръщане на действащите личности. Но съвсем не е нужно да се прегрешава срещу това, когато в Обществото единият действа по един правилен начин в хармония с другия. Ако това не би могло да бъде така, тогава принадлежността на отделния член или на групата към Обществото

винаги ще остане нещо външно. Обаче тази принадлежност трябва да бъде нещо, което да се чувствава като *вътрешно*.

Положението не може да бъде такова, че съществуването на Антропософското Общество да се използва от тези или онези личности само като удобен случай, за да каже *това*, което такава личност иска лично да каже, изхождайки от едно или друго намерение, а Обществото трябва да бъде огнище, разсадник на това, *което е Антропософия*. Всичко друго може да се отглежда и развива вън от неговите рамки. Обществото не може да бъде използвано за такава цел.

През последните години не беше в полза за Обществото, че някои отделни членове внесоха в него своите собствени желания, понеже считаха, че с увеличаването на Обществото ще намерят едно поле на действие за тези техни собствени желания. Можем да се каже: *но защо срещу такива опити не са взети необходимите мерки, за да бъдат те пресечени?* - Ако това бе станало, тогава днес навсякъде бихте слушали да се говори: *да, ако тогава бяха се приели подбудите от една или друга страна, къде бихме се намира ли днес?* Но приети са били много неща, които плачевно са се провалили и това ни върна назад.

Но вече достатъчно с тези прийоми. Опитът с примера, който отделните експериментатори искаха да дадат в Обществото е направен вече. Подобни неща не трябва да се повтарят до безкрайност. Президиумът на Гьотеанума трябва да бъде едно тяло, което иска да отглежда и развива Антропософия, а Обществото трябва да бъде един съюз на хора, които искат живо да се разбират с него по отношение отглеждането на Антропософията.

Не трябва да се мисли, че това, което се поставя като цел, може да бъде постигнато от днес за утре. За това ще бъде необходимо време и ще трябва да се прояви търпение. Ако се вярва, че за няколко седмици ще може да се осъществи това, което бе вложено като намерения на Коледното Тържество, това може да донесе само вреда.

АНТРОПОСОФСКИ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ, ДАДЕНИ КАТО ПОДБУДИ ОТ ГЪОТЕАНУМА

1. *Антропософията е един път на познание*, който иска да доведе духовното в човешкото същество до Духовното във Вселената. Тя се явява в човека като една нужда на сърцето и на чувството. Тя трябва да намери своето оправдание в това, че може да задоволи тази нужда. Само онзи може да признае Антропософията, който намира в нея това, което той трябва да търси от своето сърце. Ето защо антропософи могат да бъдат само хора, които чувствуват определени въпроси относно човешкото съ-

щество и относно света като една жизнена необходимост така, както човек чувствава глад и жажда.

2. Антропософията дава познания, които се добиват по духовен начин. Но тя върши това само поради факта, че ежедневиият живот и науката основана на сетивното възприятие и на дейността на ума довеждат до една граница на жизнения път, където душевното съществуване на човека би трябвало да умре, ако не би могло да премине тази граница. Този ежедневиен живот и тази наука не водят до границата така, че да трябва да се спре до тази граница, но тази граница на сетивния възглед се разкрива чрез самата човешка душа изгледът в духовния свят.

3. Има хора, които вярват, че с границата на сетивния възглед са дадени също и границите на *всякакво* разбиране. Ако биха обърнали внимание на това, *как* добиват съзнание за тези граници, те биха открили също в това съзнание и способностите, които им позволяват да преминат отвъд тях. Рибата плува до границите на водата; *тя трябва да се върне обратно, защото и липсват физическите органи, за да може да живее извън водата.* Човекът стига до границите на сетивния възглед; *той може да познае, че по пътя към тази граница в него са се развили душевни способности, които му позволяват да живее душевно в елемента, който не може да бъде обгърнат от сетивния възглед.*

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО ОТ ГЬОТЕАНУМА

4. За да има сигурност в своето чувство и за крепкото развитие на своята воля човекът се нуждае от едно познание на духовния свят. Защото той може да чувства величието, красотата и мъдростта на природния свят в най-голям размер: *това не му дава никакъв отговор на въпроса за неговото собствено същество.* Това собствено същество поддържа веществата и силите на природния свят в живоподвижната човешка форма до тогава, докато човек мине през вратата на смъртта. След това природата поема в себе си тази форма. Тя не може да я поддържа, а само да я разложи. Великата, красива и изпълнена с мъдрост природа дава наистина отговор на въпроса: *как се разлага човешката форма, но не и на този, как тази форма бива поддържана.* Никакво теоретическо възражение не може да заличи този въпрос от чувстващата човешка душа, ако самата тя не иска да се заглуши, да се притъпи. Съществуването на този въпрос, трябва да поддържа живо копнежа за духовните пъ-

тища на мировото познание по непосредствен начин във всяка човешка душа, която е действително будна.

5. За да има вътрешно спокойствие, човекът се нуждае от *себепознанието в духа*. Той намира самия себе си в своето мислене, в своето чувствуване и в своята воля. Той вижда, как мисленето, чувствуването и волята са зависими от природно-физическото човешко същество. В тяхното разгръщане те трябва да следват здравето, болестта и повреждането на тялото. Всяко заспиване ги заличава. Обикновеният жизнен опит познава до каква висока степен духовното изживяване на човека зависи от съществуването на тялото. Тогава в човека се събужда съзнанието, че в този обикновен жизнен опит себепознанието може да бъде изгубено. Първо възниква плахият въпрос: *може ли да съществува едно себепознание надвишаващо обикновената жизнена опитност, а с това и сигурността за съществуването на едно истинско себе?* Антропософията иска да даде отговор на този въпрос на основата на една сигурна духовна опитност. При това тя не се опира на някакво мнение или вяра, а на едно изживяване в духа, което в неговата същност е също така сигурно, както изживяването в тялото.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО ОТ ГЪОТЕАНУМА

6. Когато насочим погледа върху неживата природа, ние намираме един свят, който се проявява в закономерни връзки. Ние търсим тези връзки и ги намираме като съдържани е на природните закони. Но ние намираме също, че чрез тези закони неживата природа съставлява едно цяло със Земята. Тогава можем да преминем от тази земна съвкупност, която царува във всичко неживо, към възгледа за живия растителен свят. Ние виждаме, как извънземния свят изпраща от далечините на пространството силите, които излъчват живота от лоното на неживото. В живота ние виждаме онази същност, която се изтръгва от чисто земната връзка и се превръща в изявително онова, което действа на Земята от далечините на мировото пространство. И в най-незначителното растение ние виждаме същността на извънземната Светлина, както в окото виждаме светещия предмет, който стои пред него. В това отношение на съзерцанието можем да видим разлика та между земно-физическото, което царува в неживото, и извънземното, което проявява своите сили в живото.

7. Ние намираме човека поставен с неговото извън-душевно и извън-духовно същество в този свят на земното и извънземното. Доколкото той е поставен в земното, което обхваща неживото, той носи на себе си своето *физическо тяло*; доколкото *развива в себе си онези сили, които внасят живота от мировите далечини в земното, той има едно етерно или жизнено тяло*. Съвременната насока в познанието никак не е взела под внимание тази противоположност между земното и етерното. Именно поради тази причина тя е развила върху етерното естество най-невъзможните възгледи. Страхът, да не би да се изпадне във фантастичност, накара учените да се въздържат да говорят за тази противоположност. Обаче без едно такова говорене не може да се стигне до никакво разбиране на човека и на света.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО ОТ ГЪОТЕАНУМА

8. Можем да разгледаме човешкото същество доколкото то е съставено от физическо тяло и етерно тяло. Тогава ще открием, че всички явления у човека, които изхождат от тази страна, не водят до съзнание, а напротив остават в несъзнателната област. Съзнанието не се проявява, а напротив се затъмнява, когато се повишава дейността на физическото и на етерното тяло. Състояния на немощ, на безсилие могат да се констатираят като резултат от едно такова повишение. Като вървим по една такава ориентация на разсъждението, стигаме до там, да признаем, че в организацията на човека - а също и на животното - влиза в действие не що, което *не е* от еднакво естество с физическото и етерното. То *не* действа, когато физическото и етерното действа от своите сили, а напротив, започва да действа по свой начин, когато последните *престават* да действуват. Така стигаме до понятието *астрално тяло*.

9. *Действителността* на това астрално тяло може да бъде намерена, когато чрез медитация преминаем от мисленето, което е подбуждано от сетивата, към едно вътрешно съзерцание. За целта трябва да обхванем подбуждащото от вън мислене вътрешно и да го изживеем интензивно като такова в душата, без неговото отношение с външния свят; *после чрез укрепването на душата, което сме добили чрез такова обхващане и изживяване, да съзрем, че съществуват вътрешни органи на възприятие, които виждат нещо духовно там, където в животното и човека, физическото и етерно тяло се задържани в техните граници, за да се роди съзнанието*.

10. Съзнанието се ражда *не* чрез едно продължение на онази дейност, която се получава като резултат от физическото и етерното тяло, а напротив, тези две тела трябва да стигнат със своята дейност до нулева точка, даже и под нея, за да се "създаде място" за царуването на съзнанието. Те не са производители на съзнанието, а дават само почва, върху която трябва да стои духът, за да произведе в земния живот съзнание. Както върху Земята човек се нуждае от една почва, върху която да може да стои, така и духовното се нуждае от една материална основа в земното, върху която да може да се разгърне. И както в мировото пространство планетата не се нуждае от почва, за да утвърди своето място, така и духът, чието виждане не е насочено чрез сетивата върху материалното, а е насочено чрез собствената сила върху духовното, *не се* нуждае от тази материална основа, за да възбудят в себе си своята съзнателна дейност.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ДАВАТ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО ОТ ГЪОТЕАНУМА

11. Себесъзнанието, което обгръща себе си в "Аза", възниква от съзнанието. Това последното се ражда, когато духовното в човека се проявява чрез това, че силите на физическото и етерното тяло разграждат тези тела. В разграждането на тези тела се създава почвата, върху която съзнанието разгръща своя живот. Обаче, за да не бъде разрушен организъмът трябва да последва едно ново съграждане. Така, когато за едно изживяване не на съзнанието е станало едно разграждане, разграденото трябва да бъде отново съградено. Във възприятието на това съграждане лежи изживяването на себесъзнанието. Този процес може да бъде проследен чрез вътрешно съзерцание. Тогава може да се почувствува, как съзнателното е пренесено в себесъзнателното благодарение на това, че човек създава *от себе си* едно копие на просто съзнателното. Просто съзнателното има своя образ в онази част на организма, която е станала един вид празна чрез разграждането. То се вмъква в себесъзнателното, когато празнотата бива отново запълнена от вътре. Същността, която е способна да извърши това запълване, е изживяна като "Аз."

12. Ние намираме действителността на "Аза" тогава, когато развием по-нататък вътрешното виждане, чрез което астралното тяло бива обхванато познавателно, чрез това, че проникваме изживяното в медитация мислене с волята. Първо ние сме се отдали на това мислене безволево. Благодарение на това стигаме до там, че нещо духовно навлиза в това мислене, както при сетивното възприятие цветът навлиза в окото, звукът в ухото. Когато сме стигнали до там, да изобразим чрез един волев акт

онова, което по този начин сме оживи ли в съзнанието чрез пасивно отдаване, това в този волеви акт се явява възприятието на собствения "Аз".

13. По пътя на медитацията можем да намерим освен формата, в която "АЗЪТ" се явява в обикновеното съзнание, още три други форми: 1. *В съзнанието, което обгръща етерното тяло, "Азът" се явява като образ, който обаче е същевременно деятелна същност и като такава придава на човека форма, растеж, строителни сили.* 2. *В съзнанието, което обгръща астралното тяло, "Азът" се извява като член на един духовен свят, от който той получава своите сили.* 3. *В съзнанието, което бе посочено като последно, което трябва да бъде постигнато, "Азът" се показва като една духовна същност самостоятелно, относително независима от за обикалящия я духовен свят.*

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

14. Втората форма на "Аза", която бе посочена в изложението на третия ръководен принцип* /*Става въпрос за третия ръководен принцип от предишната група, или тук 13-ия ръководен принцип/, се явява като "образ" на този Аз. Чрез съзирането на този образен характер се хвърля също светлина върху същността на мислите, в която "Азът" се явява пред обикновеното съзнание. Хората търсят чрез всевъзможни съзерцания "истинския Аз" в обикновеното съзнание. Обаче едно сериозно взирание в изживяванията на това съзнание показва, че "истинският Аз" не може да бъде намерен в него; *напротив, там може да се яви само мисловният отблясък, който е по-малко от един образ.* Истинността на този факт ни завладява едвам тогава, когато преминем към "Аза" като образ, който живее в етерното тяло. И само чрез това ние сме подбудени към *търсенето* на Аза като истинска същност на човека.

15. Виждането на формата, в която "Азът" живее в астралното тяло, довежда до едно истинско чувстване на отношенията на човека с духовния свят. Тази форма на Аза за обикновеното изживяване е потопена в тъмните глъбини на безсъзнанието. Човек прониква в тези глъбини и влиза във връзка с мировата духовна същност чрез Инспирацията. Пред обикновеното съзнание стои само един слаб чувствен отблясък от тази царуваща в глъбините на душата Инспирация от далечините на духовния свят.

16. Третата форма на "Аза" ни позволява да проникнем с погледа в самостоятелната същност на човека всред един духовен свят. Тя събужда в нас чувството, че със своята земно-сетивна природа човекът е само едно откровение на това, което той е в действителност. С това е дадено изходната точка на истинското себе познание. Защото онова *Себе*, което изгражда човека в неговата истинност, ще се открие на познанието едва тогава, когато той премине по-нататък от мисълта на Аза към неговия образ, от образа към творящите сили на този образ и от там към духовните носители на тези сили.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

17. Човекът е едно същество, което разгръща своя живот по средата между две мирови области. С развитието на неговото тяло той е включен в един "долен свят"; *със своето душевно същество той образува един "среден свят" и със своите духовни сили той се стреми към един "горен свят"*. Той получава развитието на своето тяло от това, което природата му е дала; *своето душевно същество той носи като свой собствен дял за себе си; а духовните сили той намира в себе си като дарове, които го водят над самия него, за да участвува в един божествен свят.*

18. Духът е творящ и в трите тези мирови области. Природата не е лишена от дух. В познанието човек изгубва и природата, ако не може да види в нея духа. Обаче все пак той ще намери духа като спящ в съществува нето на природата. Но както в човешкия живот сънят има своята задача и "Азът" трябва да спи определено време, за да бъде истински буден през другото определено време, така и мировият Дух трябва да спи "на мястото, където се намира природата", за да бъде истински буден на друго място.

19. По отношение на света човешката душа е едно сънуващо същество, ако насочва вниманието си към духа, който действа в нея. Този дух събужда тъчащите в собствената вътрешност сънища на душата към вземане участие в света, от който произхожда истинската същност на човека. Както сънуващият се затваря пред окръжаващия физически свят и се впуска в собственото същество, така и душата би трябвало да изгуби своята връзка с Духа на света, от който тя произхожда, ако не би искала да чува събудящия зов на духа в самата себе си.

ДРУГИ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

20. Присъщо на истинското разгръщане на душевния живот на човека е, той да добие пълно съзнание в своето същество за действието от духа. Мнозина последователи на новия естественонаучен светоглед са в това отношение така силно в плен на един предразсъдък, че казват, каква всеобхващаща причинност единствено царува във всички явления на света. Когато човек вярва, че може да бъде причина за нещо от собственото си същество, това може да създаде само една илюзия. Новото природознание иска да следва във всичко вярно наблюдението и опита. Чрез този предразсъдък за скритата причинност на собствените човешки подтици то съгрешава против този свой принцип. Защото свободното действие от вътрешността на човешкото същество е един съвсем елементарен резултат на човешкото самонаблюдение. Ние не трябва да го отричаме, а да го доведем в хармония с вникването във всеобщата причинност в природния ред.

21. Непризнаването на този подтик от духа във вътрешността на човешкото същество е най-голямата пречка за постигането на едно разбиране и вникване в духовния свят. Защото нераждането на собственото същество във връзката на природата означава отклоняването на погледа на душата от това същество. Обаче човек не може да проникне в духовния свят, ако първо не схване духа там, където той е даден съвсем не посредствено: *в безпристрастното себенаблюдение.*

22. Себенаблюдението съставлява началото на наблюдението на духа. И затова то може да бъде истинско начало, защото при едно истинско размисляне човек не може да оста не при него, а трябва да премине от не го към другото духовно съдържание на света. Както човешкото тяло се атрофира ако не приема физическа храна, така и наблюдаващият в истинския смисъл себе си човек ще почувствува, че неговото Себе се атрофира, ако не съзира, как в това Себе действуват силите на един действуваш вън от него духовен свят.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

23. Минавайки през вратата на смъртта, човекът навлиза в духовния свят, чувствувайки, как от него отпада всичко, което той е добил като впечатления и като душевно съдържание чрез сетивата на тялото и чрез

мозъка през време на земния живот. Тогава неговото съзнание има пред себе си в една обхватна картина под формата на образи това, което е могъл да внесе през време на земния живот под формата на лишени от образ мисли в паметта, или което е останало незабелязано за земното съзнание, но все пак е направило едно подсъзнателно впечатление на душата. След няколко дни тези образи избледняват до пълно изчезване. Когато са се изгубили напълно, човек знае, че е положил и своето етерно тяло, в което може да познае носи тела на тези образи.

24. След полагането на етерното тяло човекът още притежава астралното тяло и Аза като членове, които му остават. Докато той още притежава астралното тяло, то позволява на съзнанието да изживее всичко, кое то през време на земния живот е съставлявало несъзнателното съдържание на почиващата в сън душа. В това съдържание се намира т съжденията, които духовните Същества от един по-висш свят отпечатват в астралното тяло по време на съня, които обаче остават скрити за земното съзнание. Човек преживява още веднъж своя земен живот, но така, че сега съдържанието на неговата душа е сцената на неговите дела и на неговото мислене от гледна точка на духовния свят Преживяването става по обратен път: *първо последната нощ, след това предпоследната и т.н.*

25. Изживяната в астралното тяло оценка, присъда върху живота след минаването през вратата на смъртта трае толкова, колкото време е заел през време на земния живот самият сън.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

26. Едва след полагането на астралното тяло, след завършване оценката върху изминалия земен живот, човекът навлиза в духовния свят. В този свят той се намира в отношение със Съществата от чието духовно естество, намира се в такова отношение с тях, в каквото се е намирал на Земята със съществата и процесите на природните царства. Тогава всичко, което в земния живот е било външен свят, в духовното изживяване то става вътрешен свят. Тогава човекът не само възприема този външен свят, а го изживява като свой вътрешен свят, изживява го в неговата духовност, която на Земята оставаше скрита за него.

27. Човекът, какъвто той е на Земята, а духовния свят става външен свят. Душата гледа този човек, както на Земята гледа звездите, облаците, пла-

нините, реките. И *този* външен свят не е по-малко богат на съдържание в сравнение с това, което в земния живот му се явява като Космос.

28. *Силите*, които човешкият дух развива в духовната област, действуват по-нататък в изграждането на земния човек, както извършените *дела* в земния живот от физическия човек действуват по-нататък като съдържание на душата в живота след смъртта.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

29. В развитото *имагинативно познание* действува това, което живее във вътрешността на човека по душевно-духовен начин и през неговия живот изгражда физическото тяло, върху основата на което развива човешкото съществуване във физическия свят. Срещу физическото тяло, което постоянно се възобновява в обмяната на веществата, стои вътрешното човешко същество, което се развива в своята същност постоянно от раждането /съответно зачатieto/ до смъртта, срещу физическото пространство тяло стои вътрешното тяло, което се проявява във времето.

30. В *инспиративното познание* живее образно това, което човешкото същество изпитва през времето между смъртта и едно ново раждане сред една духовна околна среда. Там може да се види, що е човекът според неговото същество във взаимоотношението на света, след като е напуснал вече своето физическо и своето етерно тяло, благодарение на които живее в земното съществуване.

31. В *интуитивното познание* бива осъзнато въздействието на минали земни животи в настоящия живот. В тяхното по-нататъшно развитие тези минали животи са се освободили от връзките, в които са се намирали с физическия свят. Те са се превърнали в чиста духовна ядка на човека и действуват като такива в настоящия живот. Благодарение на това те са също обект на познанието, което човек може да развие като имагинативно и инспиративно познание.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

32. В главата на човека физическият организъм е един отпечатък на духовната индивидуалност. Физическата и етерната част на главата стоят като завършени образи на духовното, а *до тях* стоят като самостоятелни

душевно-духовни същества астралната и Азовата част. Ето защо в главата на човека имаме работа с развитието едно до друго на относително самостоятелното физическо и етерно естество, от една страна, и на астралния и Азов организъм, от друга страна.

33. В онази част на човека, която съставлява крайниците и обмяната на веществата, че тирите членове на човешкото същество са свързани един с друг. Организмът на Аза и астралното тяло не са до физическата и етерна част на човека. Те се намират в тези последните, действуват в техния растеж и в тяхната двигателна способност и т.н. Но благодарение на това частта на крайниците и на обмяната на веществата е като един зародиш, който иска да се развие по-нататък, който постоянно се стреми да стане глава и през време на земния живот на човека е постоянно задържан да постигне това.

34. Ритмическият организъм стои по средата. Тук организмът на Аза и астралното тяло се свързват променливо с физическата и етерната част и отново се освобождават от нея. Дишането и кръвообращението са физическият израз на това съединение и освобождение. Процесът вдишване-то изобразява свързването; *процесът на издишването изобразява освобождението*. Процесите в артериалната кръв представляват свързването; *процесите във венозната кръв освобождението*.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

35. Можем да разберем човешкото физическо същество само тогава, когато го разглеждаме като *образ* на душевно-духовното. Взято за себе си физическото тяло на човека остава неразбрано. Но в неговите различни части то е по различен начин образ на душевно-духовното. Главата е най-съвършеният, завършен образ на душевно-духовното. Всичко, което принадлежи на системата на крайниците и на обмяната на веществата, е като един образ, като една картина, която още не е завършена, но върху която още се работи. Всичко, което принадлежи на ритмичния организъм на човека, се намира по отношение на връзката на душевно-духовното с телесното между тези противоположности.

36. Който разглежда човешката глава от тази духовна гледна точка, има в това разглеждане едно помощно средство за разбиране на духовните имажинации; *защото във формите на главата имажинативни те форми са съгъстени някакси до физическата гъстота*.

37. По същия начин в разглеждането на ритмичната част на човешкия организъм имаме едно помощно средство за разбиране на инспирациите. Физическият изглед на жизнените ритми носи в сетивния образ характера на Инспирацията. В системата на крайниците и на обмяната на веществата, когато ги разглеждаме в пълното им действие, в разгръщането на необходимите или възможни действия, имаме сетивно-свърхсетивния образ на чисто свърхсетивната Интуиция.

КЪМ ИЗДАДЕНИТЕ ДО СЕГА РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ ВЪРХУ ОБРАЗНАТА ПРИРОДА НА ЧОВЕКА

Много важно е, да се разбере чрез Антропософията, как представите, които човек добива гледайки външна та природа, се оказват безсилни в разглеждането на човека. Против това изискване съгрешава начинът на мислене който завладява човешката душа чрез духовното развитие на последните столетия. Чрез този начин на мислене човек свиква да мисли природни закони; *а чрез тези природни закони той си обяснява природните явления, които възприема чрез сетивата.* След това насочва поглед към човешкия организъм и го разглежда също така, като че неговото устройство би могло да бъде разбрано, ако върху него се приложат природните закони.

Това прилича на положението, когато бихме разглеждали картината, който един художник е създал, според веществото на багрите, според силата, с която боите са прилепнали към платното, според начина, как тези бои могат да се размазват върху платното и според други подобни гледни точки. Но с всичко това ние съвсем не налучкваме това, което се изразява в картината. В този израз, в това откровение, което е дадено чрез картината, живеят закономерности съвършено различни от онези, които могат да се добият от гореспоменатите гледни точки.

Важното е сега да бъдем наясно върху факта, че и в човешкото същество се изявява нещо, което не може да бъде обхванато от гледните точки, от които се добиват законите на външната природа. Когато сме усвоили правилно тази представа, ние ще бъдем в състояние да разберем човека *като образ*. Един минерал не е в този смисъл един образ. Той изявява само онова, което сетивата могат непосредствено да възприемат.

При образа/картината/погледът се насочва чрез сетивно вижданото върху едно съдържание, което е замислено в духа. Така е и при разглеждането на човешкото същество. Ако искаме да го разберем по правилен начин с помощта на природните закони, обгръщайки с представите тези природни закони ние не се чувствуваме близо до действителния човек, а се чувствуваме близо само с онова, чрез което този действителен човек изявява.

Трябва да изживеем, да почувствуваме духом, че с природните закони стоим пред човека така, както бихме стояли пред една картина и за тази картина биха знаели, че на едно място на тази картина има синя боя, на друго място червена, без да бъдем в състояние чрез една вътрешна психическа дейност да отнесем синьото и червеното към нещо, което се изявява чрез тези цветове.

Трябва да имаме едно друго чувство, когато с природните закони стоим пред един минерал, и друго, когато стоим пред човека. За духовното схващане при минерала е така, като че непосредствено напипваме възприеманото; *при човека е така, като че с природните закони стоим така далече от него, както стоим далече от една картина, която не гледаме с очите на душата, а само я напипваме.*

Ако в разглеждането на човека първо сме разбрали, че той е *образ*, картина на нещо, тогава ще имаме пра вилното душевно настроение, за да преминем и към това, което се представя в този образ.

А образната природа не се изявява в човека по еднообразен начин. В своята същност един сетивен орган е твърде малко образ, той е повече откровение на самия себе си, както минералът. Ние можем да разберем по-добре сетивните органи с помощта на природните закони. Ние разглеждаме само чудесното устройство на човешкото око. Ние можем да разберем *приблизително* това устройство с помощта на природните закони. Подобно е положението и с другите сетивни органи, въпреки че нещата не са така явни и очебийни както при окото. Това иде от там, че в тяхното образуване сетивните органи са стигнали до определена завършеност. Те са включени в организма като *завършени* образowania, и като такива опосредствуват възприятията на външния свят.

Но не е така с ритмичните процеси, които стават в организма. Те не се представят като нещо завършено. В тях се извършва едно непрестанно раждане и умиране в организма. Ако сетивните органи биха били както ритмичната система, човек би възприемал външния свят по такъв начин, че този външен свят би се намирал в едно постоянно ставане.

Сетивните органи се явяват като един образ, като една картина, която е окачена на стената. Ритмичната система стои пред нас както ставането, което се развива, когато гледаме как художникът рисува картината върху платното. Картината не е още готова; *но тя все повече се допълва.* При това разглеждане ние имаме работа само с едно *раждане*. Това, което се е родило, остава първо да съществува. В човешката ритмична система, когато я разглеждаме, към раждането, съграждането веднага с включва умирането, разграждането. В ритмичната система се изявява една картина *в процес на ставане.*

Дейността, която развива човешката душа, когато се отдава чрез възприятието на нещо, което стои срещу нея и което е завършена картина, може да бъде наречена *имагинация*. Изживяването, което трябва да развием, за да обхванем една картина в процес на ставане, може да се нарече *истирация*.

Още по-различно стоят нещата, когато разглеждаме системата на обмяна на веществата и двигателната система/системата на крайниците/. Тук положението е такова, като че стоим пред едно напълно празно платно, до което се намират съдовете с бои и още не рисуващият художник. Ако искаме да стигнем до едно разбиране на системата на обмяна на веществата и тази на крайниците, трябва да развием едно възприема не, което има толкова малко общо с възприемането на това, което сетивата обхващат, колкото гледането на съдовете с бои, на празното платно и на нерисуващия още художник имат общо с вече завършената картина, която застава пред нас. И дейността, в която душата изживява по чисто духовен начин човек изхождайки от обмяната на веществата и от неговите движения, е подобна на това, както от гледането на съдовете за бои, на празното и на художника бихме изживели нарисуваната по-късно картина. По отношение на обмяната на веществата и системата на крайниците в душата трябва да царува *интуицията*, ако искаме да стигнем до едно разбиране.

Необходимо е действащите членове на Антропософското Общество да обърнат внимание по този начин върху същността, която стои на основата на антропософското разглеждане на човешкото същество. Защото не трябва да се разбере само това, което може да се добие като познавателно съдържание чрез Антропософията, а също така, как може да се стигне до изживяването на това познавателно съдържание.

От изложеното тук се разкрива пътят за разглеждане на следващите ръководни принципи.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

38. Когато сме постигнали да разглеждаме човека в неговата *образна /картинна/ природа* и в изявяващата се чрез това духовност в направлението посочено в предишните ръководни принципи, ние сме стигнали вече там, където можем да *гледаме заедно с това* и душевно-моралните закони в тяхната действителност в духовния свят, където виждаме човека да съществува като духовно същество. Защото тогава моралният ред на света се представя като едно земно копие на един ред, който принад-

лежи на духовния свят. И физическият и моралният ред на света се съединяват и образуват едно цяло.

39. От човека действа *волята*. Тази воля стои като съвършено чужда пред природните закони при разглеждането на външния свят. Същността на сетивните органи има подобие с външните природни предмети. Волята не може още да се разгърне в тяхната дейност. Същността, която се извява в ритмичната система на човека, има вече по-малко подобие с всичко външно. Волята може вече да действа до известна степен в тази система. Обаче тази ритмична система е обхваната в един процес на раждане и умиране. Волята е още свързана с тези процеси.

40. В системата на обмяна на веществата и на крайниците се извява една същност чрез веществата и чрез процесите, на които те са подчинени, но тези вещества и тези процеси имат толкова общо с тази същност, колкото художникът и неговите средства имат общо със самата нарисувана вече картина. Ето защо в тази същност волята може да действа непосредствено. Когато зад живеещите в природните закони човешкият организъм доловим тъчащата в духовната същност на човека, в *тази* същност ние имаме една област, в която можем да видим действието на волята. По отношение на сетивната област човешката воля остава една дума без съдържание. И който иска да я обхване в тази област, той изоставя в познанието, той изоставя в познанието за истинската същност на волята и на нейно място поставя нещо друго.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

41. В третия ръководен принцип от предишната група се обръща вниманието върху същността на *човешката воля*. Едвам когато сме съзрели тази същност, ние стоим с нейното разбиране в една световна сфера, в която действа Съдбата /Карма/. Докато виждаме само закономерността, която царува във връзката на при родните неща и природните факти, ние оставяме съвсем далече от това, което действа закономерно в съдбата.

42. В едно такова схващане на закономерността в съдбата става явно също, че тази съдба не може да прояви своето съществуване чрез хода на отделния физически земен живот. Докато човекът живее в същото физическо тяло, той може да направи моралното съдържание на неговата воля да се прояви в действителността само така, както това физическо тяло позволява сред физическия свят. Едвам когато преминавайки през

вратата на смъртта човекът е проникнал в сферата на Духа, духовната същност на волята може да се прояви в нейната пълна действителност. Там доброто и злото могат да се проявят в съответните им резултати като духовни действителности.

43. В това духовно осъществяване човекът изгражда самия себе си между смъртта и едно ново раждане; *той става като същество едно копие на това, което е вършил в земния живот*. От това неговото действително същество той изгражда после при идването на Земята своя физически живот. Духовното, което царува в съдбата, може да намери своето осъществяване във физическото само тогава, когато *преди* това осъществяване съответната причина се е оттеглила в духовната област. Защото това, което се изживява като съдба, се оформя *от* духовното, а не в редуването на физическите явления.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

44. Едно преминаване към духовно-научното разглеждане на въпроса за съдбата би трябвало да стане, като развитието на съдбата в нейното значение за живота бъде обяснено чрез примери от преживяванията на отделните хора; *как едно изживяване от младежките години, което една личност не е изпитала при пълна свобода, може да оформи голяма част от целия по-късен живот*.

45. Би трябвало да бъде описан фактът, че във физическия живот между раждането и смъртта добрият може да бъде нещастен във външния живот, а лошият, поне привидно, може да бъде щастлив. Примери дадени в образи са по-важни за изясняването отколкото теоретическите обяснения, защото те по-добре подготвят духовно-научното разглеждане.

46. Би трябвало да се покаже чрез случаи на съдбата, които се явяват в съществуването на човек така, че техните условия не могат да бъдат измерени за момента в настоящия земен живот, как по отношение на такива случаи на съдбата безпристрастното обикновено разсъждение ни насочва към минали съществувания. Естествено чрез начина на изложението трябва да бъде ясно, че с такива описания не се твърди нещо свързано, а трябва само да се каже нещо, което ориентира мислите към духовно-научното разглеждане на въпроса на съдбата.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

47. Това, което се крие в изграждането на съдбата на човека, се явява в много малка част в обикновеното съзнание, то царува в своята най-голяма част в безсъзнанието. Обаче именно чрез разкриването на съдбовното става явно, как това, което лежи в без съзнанието, е доведено до съзнанието. Никак не са прави онези, които говорят за временно безсъзнателното така, като че то трябва да остане абсолютно в областта на не познатото и че по този начин поставя една граница на познанието. С всяка една част, която се разкрива на човека от неговата съдба, той повдига нещо, което по-рано е било безсъзнателно, в областта на съзнанието.

48. Чрез едно такова повдигане човек съзира, как всред живота между раждането и смъртта съдбата *не е била* изтъкана; *именно чрез това той е насочен по отношение на въпроса за съдбата към разглеждането на живота между смъртта и едно ново раждане.*

49. В разглеждането на това насочване на човешкото изживяване вън от самия него по отношение на въпроса за съдбата може да се развие едно истинско чувство за отношението на сетивното с духовното. Който вижда съдбата да царува в човешкото същество, той стои вече в духовното. Защото връзките на съдбата нямат в себе си нищо природосъобразно.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

50. От особено голямо значение е да се обърне вниманието върху това, как разглеждането на историческия живот на човечеството се оживява благодарение на това, че се показва: *самите човешки души са тези, които принасят събитията от една историческа епоха в друга, като в своите повтарящи се земни съществувания те преминават от една епоха в друга.*

51. Против едно подобно разглеждане лесно ще се възрази, че то отнема на историята елементарния и наивен характер; *но тези, които повдигат подобно възражение, не са прави.* Напротив, такова разглеждане задълбочава погледа в историческите събития, които могат да бъдат проследени до най-дълбоката вътрешност на човешкото същество. С това историята става по-богата и по-конкретна, а не по-бедна и по-отвлечена. Не-

обходимо е само в описанието да се развие чувство и разбиране за живата човешка душа, в която проглеждаме дълбоко благодарение на това.

52. Трябва да бъдат разгледани епохите в живота между смъртта и едно ново раждане във връзка с образуването на Кармата. Въпросът "как" свързан с това разглеждане на образуването на Кармата ще съставлява съдържанието на следващите ръководни принципи.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРОНЦИПИ ИЗДАВАНИ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

53. Разгръщането на човешкия живот между смъртта и едно ново раждане става на редуващи се степени. През време на няколко малко дни след минаването през вратата на смъртта човек вижда в *образи* своя из минал земен живот. Този обзор показва едновременно отделянето на носителя на този живот от душевно-духовното същество на човека.

54. За един период, който обхваща около една трета от изминалия земен живот, душата изпитва в духовни изживявания въздействието, което изминалият земен живот трябва да има в смисъла на един морално справедлив миров ред. През време на това изживяване не се ражда намерението, следващият земен живот да бъде изграден за изправянето на грешките от миналия по такъв начин, както отговаря на това изживяване.

55. Следва един дълготраен, чисто духовен период на съществуване, през време на който човешката душа заедно с други, свързани кармически с нея човешки души, и със Съществата от висшите йерархии изгражда идващия земен живот в смисъла на Кармата.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

56. Периодът на съществуване между смъртта и едно ново раждане, през време на който се образува Карма та на човека, може да бъде описан само въз основа на резултатите от духовното изследване. Но трябва да държим винаги в съзнанието си, че това описание е разбираемо за разума. Достатъчно е този разум да наблюдава безпристрастно само същността на сетивната действителност, и той ще съзре, че тази сетивна действителност сочи към нещо духовно, както формата на мъртвия труп сочи към един обитаващ в него живот.

57. Резултатите на Духовната Наука показват, че между смъртта и едно ново раждане човекът принадлежи на духовните царства също така, както между раждането и смъртта принадлежи на трите царства на природата, минералното, растителното и животинското.

58. Минералното царство може да се види в устройството на човешкото физическо тяло, растителното под формата на етерното тяло е основа на неговото развитие и растеж, животинското като астрално тяло дава импулса за разгръщането на усещането и волята. Увенчанието на живота на усещанията и на волята в *себесъзнателния* духовен живот съставлява връзката на човека с духовния свят по един непосредствен начин.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

59. Едно безпристрастно разглеждане на мисленето показва, че мислите на обикновеното съзнание нямат никакво собствено съществуване, че те са само огледални образи /отражения/ на нещо. Така се явяват те. Но човекът чувства себе си, че *живее* в мислите. *Мислите* не живеят; *но той живее в мислите*. Този живот има своя произход в духовните Същества, които /в смисъла на моята "Тайна Наука"/можем да считаме като Същества на третата йерархия, като принадлежи на едно духовно царство.

60. Разпростирането на това безпристрастно наблюдение върху *чувствуването* показва, че чувствата възникват от организма, но че те не са създадени от този организъм и не могат да бъдат създадени от него. Защото техният живот носи една независима от организма същност. Човекът може да се чувства със своя организъм в света на природата. Но именно когато прави това, разбирайки самия себе си, той ще се чувства със своя чувствен свят в едно духовно царство. Това е царството на втората йерархия.

61. Като волево същество човекът не се обръща към своя организъм, а към външния свят. Когато иска да ходи, той не пита, какво чувствавам аз в моите крака, каква цел съществува там вън, до която аз искам да стигна. Той забравя своя организъм, когато проявява своята воля. В своята воля човекът не принадлежи на *своята* природа. Той принадлежи на духовното царство на първата йерархия.

НЕЩО ЗА РАЗБИРАНЕТО НА ДУХА И ЗА ИЗЖИВЯВАНЕТО НА СЪДБАТА

В съобщенията и съзерцанията, които на това място са отправени към членовете, този път трябва да на правим да се влее нещо, което ще бъде способно да даде на мислите върху ръководните принципи едно по-нататъшно направление.

Разбирането на антропософското познание може да бъде подпомогнато, когато човешката душа е насочена отново и отново към отношението на човека със света.

Когато човек насочи вниманието си върху света, в който се ражда и който напуска със смъртта, той има първо около себе си изобилието на своите сетивни впечатления. Той си образува мисли върху тези сетивни впечатления.

Като осъзнава това: *"аз си съставям мисли върху това, което моите сетива ми разкриват като свят"*, той може вече да започне със себенаблюдението. Той може да си каже: *в моите мисли живея "Аз"*. Светът ми дава повод да изживея себе си в мисли. Аз намирам себе си в моите мисли, когато наблюдавам света.

Продължавайки така в размишленията човекът изгубва света от съзнанието; *и в това съзнание влиза Азът*. Той престава да си образува представи за света; *започва да изживява Себе-то*.

Ако, обратно, вниманието бъде насочено върху вътрешността, в която се оглежда светът, в съзнанието изникват съдбовните събития на живота, през които човешкото Себе е минало от момента, до който се простират неговите спомени, насам. В тези изживявания на съдбата, в тяхното редуване човек изживява своето собствено съществуване.

Осъзнавайки това: *"аз изживях в моето себе една съдба"*, човек може да започне с *разглеждането на света*. Той може да си каже: *аз не бях сам в моята съдба; светът се е намесил в моето изживяване*. Аз съм искал това или онова; *в моята воля се е влял светът*. Аз намирам света в моята воля, като изживявам тази воля съзерцавайки себе си. Продължавайки така, като се вживява в собственото Себе, човек изгубва Себе-то от своето съзнание; *в съзнанието прониква светът*. Той престава да изживява Себе-то; *започва да съзира света в чувствуването*.

Аз мисля във в света; *там намирам себе си; потопявам се в самия мене, там аз намирам света*. Когато чувства достатъчно силно *това* той стои посред загадките на света и на човека.

Защото да чувства човек: *аз полагам усилия в мисленето, за да разбера света и самият аз се вмъквам в него, това дава първата мирова загадка*.

Да се чувства човек формиран в своето Себе от съдбата и да чувства в това формиране вълните на мировото ставане - това води до втората мирова загадка.

В изживяването на тази мирова и човешка загадка поклъва онази нагласа на душата, онова устройство на душата, в което човек може да посрещне Антропософията така, че да получи от нея едно впечатление в своята вътрешност, което да възбуди неговото внимание.

Защото Антропософията настоява върху това: *съществува едно духовно изживяване, което в мисленето не изгубва света*. Човек може още да живее също и в мисленето. В медитацията то му дава едно вътрешно изживяване, при което мислейки той не изгубва сетивния свят, а добива духовния свят. Вместо да проникне в Аза, в който чувства да потъва сетивният свят, той прониква в духовния свят, в който чувства Аза укрепнал. По-нататък Антропософията показва: *съществува едно изживяване на съдбата, в което човек не изгубва своето себе*. И в съдбата той може да изживява самия себе си като нещо действащо. В неегоистичното разглеждане на човешката съдба тя дава едно изживяване, за което той се научава да люби не само своето собствено съществуване, но и света. Вместо да гледа втрещено в света, който носи неговия Аз в щастие и нещастие на своите вълни, той намира Аза, който чрез собствената воля изгражда съдбата. Вместо да се сблъсква със света, в който се разбива Азът, той прониква в самото Себе, което се чувства свързано с мировото ставане.

Съдбата на човека му е подготвена от света, който неговите сетива му разкриват. Открие ли, че той самият действа в царуването на съдбата, тогава неговото Себе изниква като едно същество за него не само от собствената вътрешност, но то изниква за него от сетивния свят. Може ли човек макар и леко да почувствува, как в Себе-то светът се явява като нещо духовно и как в сетивния свят Себе-то се оказва като действаща същност, той е стигнал вече до едно сигурно разбиране на Антропософията.

Защото тогава той ще развие едно чувство за това, че Антропософията иска да опише света на Духа, който самото Себе обхваща. И това чувство ще развие също разбиране за това, че в сетивния свят, освен чрез потопяване във вътрешността, Себе-то може да бъде намерено и по друг начин. Антропософията намира Себе-то, като показва, как от сетивния свят за човека се разкриват не само сетивните възприятия, но и въздействията от неговото предземно съществуване и от неговите минали съществувания на Земята.

Човек може да насочи поглед навън в света на сетивата и да каже: *там има не само цвят, звук, топлина; там действуват също и изживявания*

та на душите, които тези души са имали преди тяхното настоящо земно съществуване. И той може да насочи поглед също вътре в себе си и да каже: там не се намира само моят аз, там се изживява един духовен свят.

В едно такова разбиране човекът, който се е домогнал до загадките на света и на човека, може да се свърже с посветения, който, според своето схващане, може да говори за външния сетивен свят така, като че от този свят той не получава само сетивни възприятия, но и впечатленията от това, което човешките души са произвели в предземния живот и в техните минали съществувания; *същият посветен трябва да каже за вътрешния свят на Себе-то, че този свят разкрива духовни връзки така изразително и така действено, каквито са възприятията на сетивния свят.*

Членовете на Антропософското Общество, които искат да бъдат дейни, трябва да станат съзнателни посредници на това, което питащата човешка душа чувства като загадка на света и на човека, с това, което познанието на посветените има да каже, когато това познание извлича от човешките съдби един минал свят и когато благодарение на укрепването на душата разкрива възприятието на един духовен свят.

Така искащият да бъде деятелен в своята работа член може да стане едно подготвително училище за училището на посветените. Върху това искаше да обърне силно внимание Коледното Празненство; *и който правилно разбира това празненство, ще продължава да следва по-нататък така дадена та насока, докато за обществото се създаде достатъчно разбиране и с това на него се поставят нови задачи.*

В смисъла на едно такова насочване на вниманието ще бъдат дадени следващите ръководни принципи.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СА ИЗДАДЕНИ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

62. Във възприятието на сетивата сетивният свят изнася на повърхността само една част от същността, която той крие в дълбочините на своите вълни. При едно проникващо духовноспособно наблюдение той по казва, че тези дълбочини се намират последствията от това, което човешките души са извършили в отдавна минали времена.

63. Вътрешният свят на човека открива на обикновеното самонаблюдение само една част от това, в което той стои. При едно подсилено изживяване той показва, че стои в една жива духовна действителност.

64. В съдбата на човека се разкрива не само действието на един външен свят, но също и светът на неговото собствено Себе.

65. В душевните изживявания на човека се изявява не само едно Себе, но също един духовен свят, който при едно духовносъобразно познание Себето знае, че е съединен с неговото собствено същество.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

66. Съществата на третата йерархия се изявяват в живота, който в човешкото мислене стига до разгръщане като духовна основа на това мислене. Този живот се крие в човешката мислителна дейност. Ако той би продължавал да действа в тази мислителна дейност като собствено битие, човекът не би могъл да стигне до свобода. Там където престава космическата мислителна дейност, започва човешката мислителна дейност.

67. Съществата от втората йерархия се изявяват в една извънчовешка душевна същност, която като космически душевен процес е скрита за човешкото чувстване. Тази космическа душевна същност твори в основа на човешкото чувстване. Тя изгражда човешкото същество като организъм на чувството, преди в този организъм да може да живее самото чувстване.

68. Съществата на първата йерархия се изявяват в едно извънчовешко духовно творчество, което е свойствено на човешката воля като космическа духовна същност на света. Тази космическа духовна същност изживява себе си творейки, когато човек проявява своята воля. Тя създава връзката на човешкото същество с извънчовешкия свят, преди човекът да е станал свободно волящо същество чрез своя волев организъм.

ДУХОВНИТЕ ОБЛАСТИ НА СВЕТА И ЧОВЕШКОТО СЕБЕПОЗНАНИЕ

Ръководните принципи, които бяха изпратени през тази седмица от Гьо-теанума до членовете на Антропософското Общество, насочват погледа на душата към Съществата на духовните царства, с които човекът е свързан по възходяща линия, както по нисходяща линия той е свързан с царствата на природата.

Едно истинско себепознание на човека може да бъде ръководител към тези духовни царства. И когато човек се стреми с правилно разбиране

към такова себепознание, в него ще се събуди разбиране за това, което Антропософията дава като познания почерпени от живота на духовния свят. Обаче необходимо е себепознанието да се упражнява в действителния смисъл, а не само като човек гледа втрещено вътре в себе си.

При едно такова действително себе-познание ние намираме първо това, което живее в *спомена*. Под формата на мисли-образи ние извикваме в съзнанието сянката на това, в което в минало време сме живели като една непосредствена жива опитност. Който вижда една сянка, ще почувствува един вътрешен подтик да насочи своята мисъл към предмета, който хвърля сянката. Който носи в себе си един спомен, той не може да насочи по такъв непосредствен начин погледа на душата към изживяването, което е останало като спомен. Но когато действително размисли върху своето собствено съществуване, върху своето собствено битие, той ще трябва да си каже: *аз самият, в моето душевно същество, съм това, което изживяванията са направили от мене, тези изживявания, които хвърлят своята сянка в спомена*. В съзнанието се явяват сенките на спомена, в битието на душата *свети* това, което хвърля своята сянка в спомена. Мъртвата сянка съществува в спомена; *живото битие живее в душата, в която действува споменът*.

Необходимо е само да си изясним това отношение на спомена с действителния душевен живот; *в този стремеж към яснота в себе-познанието ние ще почувствуваме, как се намираме в пътя към духовния свят*.

Чрез спомена ние поглеждаме в духовното естество но собствената душа. За обикновеното съзнание това виждане не стига до истинското обхващане на това, към което е насочен погледът. Ние гледаме към нещо; *но погледът не среща никаква действителност*. Изхождайки от Имагинативното познание Антропософията ни обръща вниманието върху тази действителност. От това, което осенява, тя ни насочва към светецото. Тя върши това, като говори за *етерното тяло* на човека. Тя показва, как в мислите, които са образи сенки, действува физическото тяло; *обратно тя ни показва, как в светецото живее етерното тяло*.

Със своето физическо тяло човекът стои във физическия свят; *със своето етерно тяло той стои в стои в етерния свят*. В сетивния свят той има своята заобикаляща среда; *такава заобикаляща среда той има и в етерния свят*. Антропософията говори за тази заобикаляща среда като за първия скрит свят, в който се намира човекът. Това е царството на *третата йерархия*.

Нека сега се приближим до *говора* по същия начин, както се приближихме до спомена. Говорът извира от вътрешността на човека както и споменът. В него човекът се свързва с едно битие, както в спомена той се свързва със своите собствени изживявания. В говора, в словото също

живее нещо, което осенява /което хвърля сянка/. То е по-силно от оценящото естество на мислите-спомени. Когато човек прави неговите изживявания да хвърлят вътрешно сянка в спомена, той самият действа в целия този процес със своето собствено скрито Себе. Той присъства, когато светещото хвърля сянката. В говора също има едно хвърля не на сянка. Думите са сенки. Но кое е това, което свети? Нещо мощно свети, защото думите са по-мощни сенки отколкото мислите спомени. Това, което в човешкото Себе може да създава спомени в течение на земния живот, не може да създаде словата. Човек трябва да се научи да говори в отношението си с други хора. В този процес трябва да участва една намираща се в него по-дълбока същност отколкото това, което създава сенките на спомена. Основавайки се на Инспиративното познание Антропософията говори тук за астралното тяло, както по отношение на спомена тя говори за етерното тяло. Към физическото и етерното тела се прибавя астралното тяло като трети член на човешкото същество.

Но този трети член също се намира в един свят, който образува неговата заобикаляща среда. Това е светът на *втората йерархия*. В говора на човека имаме един образ-сянка на тази втора йерархия. Човек живее всред царството на тази Йерархия със своето астрално тяло.

Можем до отидем още по-нататък. При говора човекът участва с една част на своето същество. В говоренето той поставя в движение своята вътрешност. Това, което обгръща тази вътрешност, в говора то остава в спокойствие. Движението на говоренето се изтръгва от това оставащо спокойно човешко същество. Обаче целият човек е поставен в движение, когато раздвижи това, което съставлява неговите крайници. В това движение човекът е не по-малко изразителен отколкото в спомена и в говора. Споменът изразява изживяванията; *говорът притежава своята същност именно в това, че той е израз на нещо*. Така и раздвиженият в цялото си същество човек изразява "нещо".

Това, което е изразено по този начин, за него Антропософията говори като за един четвърти член на човешкото същество. Изхождайки от Интуитивното познание, тя говори за "истинското Себе", за "Аза" на човека. Този "Аз" също живее в една заобикаляща среда. Това е светът на *първата йерархия*.

Пристъпвайки към своите мисли-спомени, човек среща една първа свръхсетивна същност, своето етерно тяло. Антропософията говори за един свят, който образува заобикалящата среда на етерното тяло. Обгръщайки себе си като говорещо същество, човек среща своето астрално тяло. Същността на астралното тяло не може да бъде обхваната вече в това, което действа вътрешно само като спомен. Инспиративното познание ни го показва като нещо, което в говоренето произвежда един фи-

зически процес на духовното. Говоренето е един физически процес. На негова основа стои творческата дейност, която се извършва в царството на втората йерархия.

В целия движещ се човек имаме едно по-силно действие отколкото в говоренето. Тук не се изгражда нещо в човека; *изгражда се целият човек*. В този процес действа първата йерархия; *тя действа във физическото, което тъче в изграждането*.

Така човешкото същество може да упражнява истинско себе-познание. Но при такова едно себе-познание човек не обхваща само своето собствено Себе. Той постепенно обхваща членовете на своето същество: *физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Себе-то*. Но обхващайки тези членове на своето същество, той постепенно стига до по-висши светове, които принадлежат на целия свят като три духовни царства, както и трите природни царства - минералното, растителното и животинското.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

69. Третата Йерархия се извява като нещо чисто духовно-душевно. Тя тъче в това, *което човекът изживява изцяло вътрешно по душевен начин*. Ако би действувала само тази йерархия, не биха могли да се родят процеси нито в етерното, нито във физическото.

70. Втората Йерархия се извява като нещо духовно-душевно, което действа в етерното. *Всичко етерно е откровение на втората йерархия*. Но тя не се извява направо във физическото. Нейната сила стига само до етерните процеси. Ако биха действували само третата и втората йерархии, би съществувало само душевно и етерното.

71. Най-силната, първата йерархия се извява като духовна същност, която действа духовно във физическото. Тя изгражда физическия свят като Космос. В това изграждане третата и втората йерархии са служещи Същества.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

72. Щом пристъпим към по-висшите членове на човешкото същество: *етерно тяло, астрално тяло и организъм на Аза, ние сме принудени да*

търсим отношението на човека с духовните царства. Само физическият организъм на тялото може да бъде осветлен от трите физически природни царства.

73. В етерното тяло в човешкото същество се включва Интелигентността /Разумът/ на Космоса. За да може това да стане, то предполага дейността на мирови Същества, които в задружно действие изграждат етерното тяло така, както физическите сили изграждат физическото тяло.

74. В астралното тяло духовният свят отпечатва в човешкото същество моралните импулси. За да могат тези импулси да се проявят в човешкия организъм, това зависи от дейността на такива Същества, които не само мислят духовно, но и му дават жива форма.

75. В организма на Аза човек изживява себе си във физическото тяло като дух. За да може да стане това, необходима е дейността на Съществата, които живеят като духовни Същества във физическия свят.

КАК ТРЯБВА ДА СЕ ИЗПОЛЗУВАТ РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ

В ръководните принципи, които се издават от Гьотеанума, трябва да бъде даден един подтик за членовете на Антропософското Общество, които искат да бъдат деятелни, да изградят по *единен начин* съдържанието на антропософската дейност. Когато човек *всяка седмица* се запознава с тези принципи, той ще открие, че те дават едно упътване за задълбочаване в съществуващия материал на циклите и за изнасяне на този материал в *определен ред* в събранията на кръжоците.

Без съмнение, желателно би било всяка седмица сказките, които се изнасят в Дорнах, да могат да бъдат разпратени веднага по всички направления до отделните кръжоци. Но трябва *идеалният вариант* да се по мисли само, каква сложна техническа организация би трябвало да се създаде, за да може да се изпълни това Президиумът на Гьотеанума полага всички възможни усилия в това направление и ще продължава да работи в този смисъл. Но трябва да се съобразяваме със съществуващите възможности. Намеренията, които бяха изказани по случай Коледното Празненство, ще бъдат осъществени. Но необходимо е време.

Предварително в преимуществено положение се намират онези кръжоци, които имат членове, които могат да посещават Гьотеанума, понеже могат да слушат сказките и след това да ги изнасят в събранията на кръжоците. И такива кръжоци трябва да признаят, че изпращането на техни представители в Гьотеанума е една благодат за тях. Но също така не

трябва да се подценява работата, която вече е извършена в Антропософското Общество и се съдържа вече в напечатаните цикли и сказки. Който взема тези цикли и си припомня, според заглавието, каква материя се съдържа в един или друг от тях, и след това пристъпва към ръководните изречения, той ще открие, че в един от циклите намира това, в друг цикъл друго, което развива по-нататък ръководния принцип. Чрез съпоставянето на това, което се съдържа отделно в различните цикли, могат да бъдат намерени гледните точки, на основата на които, позовавайки се на ръководните принципи, може да се говори пред членовете.

Ние действуваме в Антропософското Общество като истински разточители, когато оставяме съвсем неизползувани напечатаните цикли и постоянно искаме да получаваме "най-новото" от Гьотеанума. Лесно може да се разбере, че постепенно ще изчезне всяка възможност да печатаме циклите, ако те не се използват в достатъчен размер.

Възниква и една друга гледна точка. При разпространението на това, което Антропософията съдържа, на първо място е необходима *съвестност* и *чувство на отговорност*. Това, което се казва върху духовния свят, трябва да бъде доведено в такава форма, че образите на духовните факти и същества, които се дават, да не бъдат криво разбрани. Който слуша една сказка в Гьотеанума, може да има едно непосредствено впечатление. Когато предава отново това съдържание, това впечатление може да поддържа в него един от звук и той ще бъде в състояние да формулира нещата така, че те да могат да бъдат правилно разбрани. Но когато един втори, трети става посредник, тогава вероятността става все по-голяма да се вмъкнат неточности. Всички тези неща трябва да се обмислят.

По-нататък друга една гледна точка има най-голямо значение. Не се касае антропософското съдържание да бъде слушано само външно или да бъде четено по такъв начин, а то да бъде прието в душата. В по-нататъшното мислене и чувствуване на приетото се крие нещо съществено. Но подбуда за това трябва да бъдат именно ръководните принципи свързани с вече напечатаните цикли. Ако не се обърне достатъчно внимание на тази гледна точка, постоянно ще има един недостатък в това, как същността на Антропософията може да се изяви чрез Антропософското Общество. Някой е само привидно прав, когато казва: *какво ме ползува да слушам толкова много неща за духовните светове, когато сам не мога да прогледна в такива светове?* При такова изказване не се взема под внимание, че това проглеждане в духовните светове се изисква тогава, когато върху обработката на антропософското съдържание се мисли така, както е посочено тук. Сказките в Гьотеанума са държани така, че тяхното съдържание не може да действува живо и свободно по-нататък в душите на слушателите. Така е също и със съдържанието на

циклите. В тях няма никакъв мъртъв материал, който само трябва да се съобщава; *в тях има един материал, който разгледан от различни страни подбужда виждането в духовните светове.* Не трябва да се мисли: *съдържанието на сказките аз слушам; но познанието на духовния свят аз мога да добия само чрез медитация.* Така никога не може да се напредва в истинския смисъл. И двете трябва да съдействуват в душата. По-нататъшното мислене и чувствуване на антропософското съдържание е също едно упражнение на душата. Човек се вживява в духовния свят *виждайки*, когато той постъпва с това съдържание така, като бе казано тук.

В Антропософското Общество се обръща малко внимание на това, че Антропософията не е една пуста теория, а трябва да бъде истински живот. Истински живот, тази е нейната същност; *и когато някой напра ви от нея една пуста теория, тогава тя не е една по-добра теория, но една по-лоша теория отколкото другите теории.* Но тя става именно теория едва тогава, когато някой я *направи* такава, когато тя бъде убита, умъртвена. Твърде малко се обръща внимание на това, че Антропософията не е само една теория различна от другите, но тя *трябва да бъде приета по друг начин.* Нейната същност може да бъде позната и изживяна именно в този друг начин на приемане.

Гьотеанума би трябвало да бъде считан като *необходимият център* на антропософската работа и дейност; *не трябва да се изпуска изпредвид, че в кръжоците също антропософският материал трябва да прояви своята ценност.* Това, което се провежда като дейност в Гьотеанума, то може да стане *постепенно* и в пълния жив смисъл достояние на цялото Антропософско Общество, когато възможно най-голям брой членове от кръжоците могат да идват в Гьотеанума, и, доколкото им е възможно, да участвуват в *неговата* жива дейност. Но във всичко това трябва да се влее вътрешен живот; *няма полза от едно външно "съобщаване" на съдържанието от всяка седмица.* Президиумът на Гьотеанума ще се нуждае от време и ще трябва да се намери разбиране у членовете. Тогава той *ще може* да действа в смисъла на Коледното Тържество.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ИЗРЕЧЕНИЯ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

76. Ако искаме да събудим една представа за първата Йерархия */Серафими, Херувими и Престоли/*, трябва да се стремим да създадем образи, в които духовното */видимо само по духовен начин/* да се изяви действено във формите, които се явяват в сетивния свят. Духовно естество в

достъпна за сетивата образност трябва да бъде съдържание на мислите върху първата Йерархия.

77. Ако искаме да събудим една представа за втората Йерархия */Господства, Сили и власти или гръцките наименования - Кириотетес, Динамис и Ексузиаш/*, ще трябва да се стремим да създадем такива образи, в които духовното естество не се изявява в достъпния за сетивата форми, а по чисто духовен начин. Духовното естество не е достъпно за сетивата, а съдържанието на мислите върху втората Йерархия трябва да бъде чиста духовна образност.

78. Ако искаме да събудим една представа за третата Йерархия */Архаи или Начала, Архангели и Ангели/*, ще трябва да се стремим да създадем образи, в които духовното естество не се изявява нито в достъпни за сетивата форми, нито пък по чисто духовен начин, а то се изявява така, както мисленето, чувствуване то и волята се проявяват в човешката душа. Съдържанието на мислите върху третата Йерархия трябва да бъде духовно естество в психическата образност */душевна образност/*.

МИСИЯТА НА АРХАНГЕЛ МИХАЕЛ

I. НАСТЪПВАНЕТО НА ЕПОХАТА НА МИХАЕЛ

До към деветото столетие човекът се намираше в такова отношение към своите мисли, което беше различно от това, настъпило по-късно. Той нямаше чувството, че сам произвежда мислите, които живеят в негова та душа. Той ги считаше за вдъхновения идващи от един духовен свят. Даже и когато имаше мисли върху това, което възприемаше със своите сетива, за него мислите бяха откровения на Божественото, което му говореше от сетивните неща.

Който има духовно виждане, той разбира това чувство. Защото когато на душата се съобщава нещо духовно, човек никога няма чувството, че духовното се намира там и че той сам си образува мисълта, за да разбере възприятието. Напротив, той *вижда* мисълта, която се съдържа във възприятието и която му е дадена заедно с това възприятие, също така обективно както самото възприятие.

С настъпването на деветото столетие - самопонятно е, че тези данни трябва да се приемат така, че те съставляват нещо средно по отношение на времето; *преходът става постепенно - с настъпването на деветото столетие в човешките души проявява лично - индивидуалната интелигентност /ум/*. Човекът получи чувството: *аз образувам мислите*. И това образуване на мислите беше нещо преобладаващо в душевния живот,

така щото мислещите хора виждаха същността на човешката душа в нейното умствено поведение. По-рано хората имаха за душата една имагинативна /образна/ представа. Те виждаха нейната същност не в образуването на мислите, а в нейното участие в духовното съдържа ние на света. Мислейки хората мислеха свръхсетивните духовни Същества; *и тези същества действуват в човека; те също мислят вътре в него*. Това, което живее по този начин от свръхсетивния духовен свят в човека, него чувствава той като душа.

Щом проникне със своя поглед в духовния свят, човек идва в допир с духовни Същества. В древните учения са наричали с името *Михаел* онo-ва Същество, от което са се разливали мислите на нещата. Това име може да бъде запазено. Тогава можем да кажем: *в миналото хората са приемали мислите от Михаела*. Михаел управляваше космическата Интелигентност. Започвайки от деветото столетие хората не чувстваваха вече, че Михаел им вдъхновява мислите. Те бяха отпаднали от неговата власт; *от духовния свят мислите попадат в индивидуалните човешки души*.

От сега нататък мислителния живот се развива всред човечеството. Отначало хората бяха несигурни в това, което имаха в мислите. Тази несигурност живееше в ученията на схоластиците. Схоластиците се разделиха на *реалисти* и *номиналисти*. Реалистите, чийто ръководител беше Тома Аквински и близките за него ученици - чувстваваха още старата принадлежност на мисълта и вещта. Ето защо те виждаха в мисълта не що действително, което живее в нещата. Те считаха мислите на хората като нещо, което се влива от нещата в душата като нещо действително. - Номиналистите чувстваваха силно положението, че душата образува своите мисли. Те чувстваваха мислите само като нещо субективно, което живее в душата и няма нищо общо с нещата. Те вярваха: *мислите са само имена за нещата, образувани от човека*. Тогава не се говореше за "мисли", а за "универсални"; *но това не засяга самия принцип на възгледа, понеже мислите са винаги нещо универсално /всемирно/ по отношение на отделните неща*.

Можем да кажем: *реалистите можеха да останат верни на Михаела; даже и когато мисли те бяха попаднали от неговата област в тази на човеците, като мислителите те искаха да служат на Михаела, който беше княз на интелигентността на космоса*. -Номиналистите се откъснаха от Михаела в несъзнателната част на тяхната душа. Те считаха като собственик на мислите не Михаела, а човека.

Номинализмът спечели разпространение е влияние. Това можа да върви така до последната третина на 19-то столетие. През тази епоха онези хора, които имаха възприятия за духовните събития във вселената, по

чувстваха, че Михаел беше последвал потока на интелектуалния живот. Той се стреми към една нова метаморфоза на неговата космическа задача. По-рано той правеше мислите да се вливат от външния духовен свят в душите на хората; *от последната третина на 19-то столетие насам той иска да живее в човешките души, в които се образуват мислите*. По-рано сродните с Михаел хора виждаха Михаела да разгръща своята дейност в духовните области; *сега те познават, че трябва да оставят Михаела да живее в техните сърца; сега те му посвещават своя духовен живот основавай се на мислите; сега в техния свободен, индивидуален мисловен живот те се оставят да бъдат поучени от Михаела върху това, кои са правилните пътища на душата*.

Хората, които в своя минал живот са стояли във вдъхновената същност на мислите, т.е. са били служители на Михаела, се прераждат отново на Земята в края на 19-то столетие и чувствуват стремеж да общуват по такъв свободен начин с Михаела. Те считаха своя древен вдъхновител на мислите сега вече като ръководител, който ни сочи пътя към висшата същност на мислите.

Който умее да обръща внимание на подобни неща, можеше да знае, какъв поврат настъпи в края на 19-то столетие /по-точно казано, през последната третина на това столетие/ по отношение на мисловния живот на хората. По-рано човекът можеше само да чувства, как от неговото същество се образуват мислите; *започвайки от горепосочения период той може да се издигне над своето същество; той може да насочи своето чувство и разбиране в духовния свят; там срещу него застава Михаела и му показва като родственик от миналото с всяка мисловна дейност*. Той освобождава мислите от областта на главата и им прокарва път към сърцето; *той събужда одушевление в сърцето, така щото човек може да живее в душевна отдаденост към всичко, което може да бъде изпитано в светлината на мислите*. Епохата на Михаела е настъпила. *Сърцата започват да имат мисли; одушевлението се разлива вече не само от мистичната мъгливост, а от основаната върху мислите яснота на душата*. Да разбере човек това, това значи той да приеме Михаела в своето сърце. Мисли, които днес се стремят да обхванат духовното, трябва да извират от сърце, които туптят за Михаела - огненият Княз на мислите във вселената.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА АНТРОПОСОФСКИТЕ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

79. Човек може да пристъпи към третата Йерархия */Архиа, Архангели, Ангели/*, когато се научи да познава мисленето, чувствуването и волята така, че да съзира в тях духовното, което действа в душата. Мисленето поставя първо само *образи*, а не нещо действително за света. Чувствуването тече в това образно естество; *то говори за нещо действително в човека, но не може да го изживее*. Волята разгръща една действителност, която предполага тялото, но не действа съзнателно в неговото изграждане. Същността, която живее в мисленето, за да направи тялото основа за това мислене, същността, която живее в чувствуването, за да направи тялото съпричастник в изживяването на една действителност, същността, която живее във волята, за да сътрудничи съзнателно в нейното изграждане, всички тези същности живеят в третата Йерархия.

80. Човек може да пристъпи по духовен начин към втората Йерархия */Власти, Сили, Господства/*, кога то съзерцава фактите на природата като явление на нещо духовно *живеещо* в тях. Тогава втората Йерархия има за обиталище природата, за да действа в нея върху душите.

81. Човек може да пристъпи по духовен начин към първата Йерархия */Серафими, Херувими, Престоли/*, когато в съществуващите факти в природното царство и в човешкото царство вижда действия, дела */творения/* на нещо духовно, което действа в тях. Тогава първата Йерархия има природното царство и човешкото царство като област, като поле на нейното действие, в което тя се разгръща.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

82. Човекът насочва своя поглед към звездните светове; *това, което се предлага там на сетивата, са само външните изяви на онези духовни същества и на техните дела, за които в предидущите съзерцания говорихме като същества на духовните царства /йерархии/*.

83. Земята е арена на трите природни царства и на човешкото царство, доколкото те изявяват външния сетивен облик на дейността на Духовните същества.

84. Силите, които действуват от страна на духовните Същества в природното царство и в човешкото царство, се разкриват на човешкия дух чрез истинско духовно познание на звездните светове.

II. ДУХОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЧОВЕКА ПРЕДИ НАСТЪП- ВАНЕТО НА ЕПОХАТА НА МИХАЕЛ

Днес ще разгледаме някои неща, които имат връзка с казаното в "настъпването на епохата на Михаил". Тази епоха на *Михаел* дойде в развитието на човечеството след преобладаващото господство на интелектуалното образуване на мислите, от една страна, и на човешкия възглед насочен върху външния сетивен свят - физическия свят -, от друга страна. В своята истинска същност образуването на мислите *не е* едно развитие към материалистичното схващане на света. Онова, което в по-стари времена идваше до човека като нещо вдъхновено му, светът на идеите, стана собственост на човешката душа във времето, което предхождаше епохата на Михаил. Човешката душа не получава вече идеите "от горе" от духовното съдържание на Космоса; *тя ги черпи активно от собствената духовна същност на човека*. Едва благодарение на това човекът узря, за да може да размишлява върху своето собствено същество. По-рано той не можеше да проникне до тази дълбочина на своето същество. Той виждаше така да се каже капката, която се беше отделила за земния живот от морето на космическия Дух, за да се съедини отново с него след смъртта.

Образуването на мислите, което става в човека, е един напредък в човешкото себепознание. Гледани в свръхсетивния свят, нещата се представят така: *духовните същества, които можем да назовем с името на Михаил, управляваха в космоса идеите*. Човекът изживяваше тези идеи, като участвуваше със своята душа в живота от света на Михаил. Това изживяване стана сега негово собствено. С това настъпи едно временно отделяне на човека от света на Михаил. Заедно с вдъхновените мисли в миналото човек приемаше същевременно и духовните съдържания на света. Когато това вдъхновение престава и човекът започва да образува своите мисли чрез своята собствена дейност, той бе насочен към възприятията на сетивата, за да има едно съдържание за тези мисли. Така човек трябваше първо да изпълни своята до бита собствена духовност с материално съдържание. Той изпада в материалистичния възглед в една епоха, която доведе неговото собствено духовно същество до една по-висока степен в сравнение с тази съществуваща по-рано.

Това може лесно да бъде криво разбрано; *ако обърнем внимание само на "изпадането" в материализма, ние се натъжаваме*. Но докато възгледът на тази епоха трябваше да се ограничи върху външния физически свят, във вътрешността на душата се разви една *пречистена, опираща се на себе си духовност* за човека като *изживяване*. *Сега епохата на Михаил* тази духовност не трябва да оста не вече едно несъзнателно *изживяване*, а да добие съзнание за своята особеност. Това означава влизане то на

Михаеловото Същество в човешката душа. За известно време човекът изпълни своята собствена духовност с материално съдържание на природата; *той трябва отново да я изпълни с първичната духовност като космическо съдържание.*

За известно време образуването на мислите се изгубва в материята на Космоса; *то трябва отново да се намери в космическия дух.* В студения, отвлечен свят на мислите може да се влее изпълнена с живот духовна действителност. Това представлява настъпването на епохата на Михаел.

Само в отделянето от мисловната същност на света в дълбините на човешката душа можеше да израсне съзнанието за свободата. Това, което по-рано идваше от горе, трябваше да бъде отново намерено от дълбините. Ето защо развитието на това съзнание за свобода беше свързано първо с едно познание на природата насочено към външното. До като във вътрешността човек трябваше да развие несъзнателно своя дух към историята на идеите, неговите сетива бяха насочени навън само към материалното, което проблесна първо като нежен кълн в душата.

Обаче във виждането на външния материален свят може отново да се влее изживяването на духовното и с това *духовният* възглед да се изживее по един нов начин. Това, което бе добито под знака на материализма като познание на природата, може да бъде схванато по духовен начин във вътрешния живот на душата *Михаел, който беше говорил "от горе", може да бъде чул "отвътре",* където ще си устрои своето ново жилище. Говорейки по-скоро имагинативно /образно/, това може да бъде изразено така: *слънчевото естество, което човекът приемаше дълго време в себе си от космоса, ще започне да свети във вътрешността на душата.* Човекът ще се научи да говори за едно "вътрешно слънце". Ето защо в своя живот между раждането и смъртта той ще знае не по-малко себе си като едно земно същество; *но същевременно ще познае своето собствено, ходещо по земята същество като ръководено от слънцето.* Той ще се научи да чувства Истината, че вътре в него едно Същество го поставя в такава светлина, която наистина осветлява земното съществуване, но не се запалва в това съществуване. При настъпването на епохата на Михаел може още да изглежда, като че всичко това стои твърде далече от човека; *обаче "духом" то е близо; то трябва само да бъде видяно. извънредно много важни неща зависят от този факт: идеите на човека да бъдат не само "мислени", но в мисленето да станат "виждани".*

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

85. В настоящата епоха на света човек изживява себе си в Интуиция, първо в будното дневно съзнание. Това изживяване му скрива факта, че в рамките на будността в неговото изживяване присъствува третата Йерархия.

86. В сън със сънища-/сънищно/ човек изживява по един хаотичен начин своето собствено същество, свързано нехармонично с духовната същност на света. Когато срещу съновидното съзнание застава Имагинативното съзнание като негов друг полюс, човек съзира, че в неговото изживяване присъствува втората Йерархия.

87. В съзнанието, което има при съня без сънища, човек изживява без собствена съзнателност своето собствено същество /свързано/, съединено с духовната Същност на света. Когато срещу това сънно съзнание застава Инспиративното съзнание, като негов друг полюс, тогава човек съзира, че в неговото изживяване присъствува първата Йерархия.

III. ПЪТЯТ НА ЧОВЕКА ПРЕДИ НАСТЪПВАНЕТО НА ЕПОХАТА НА МИХАЕЛ И ПЪТЯТ НА МИХАЕЛ

Ние не можем да видим в нейната истинска светлина намесата на *Михаел* в развитието на човечеството, не можем да видим, как тази намеса прониква в развитието на човечеството, когато си съставяме върху отношението на новия идеен свят към природата онази представа, която е общоприета.

Днес хората мислят: *вън се намира природата с нейните процеси и същества; във вътрешността на човека се намират идеите*. Тези идеи представляват понятия за природните същества или също за така наречените природни закони. За мислителите е важно преди всичко да покажат, как човек образува своите *идеи*, които трябва да имат правилно отношение към природните същества или да съдържат истински природни закони.

При това се отдава малка стойност на факта, в какво отношение се намират тези идеи към самия човек, който ги има. Въпреки това, човек може да разбере, за какво се касае, само тогава, когато постави преди всичко въпроса: *какво изживява човек в по-новите естествено-научни идеи?* До един отговор на този въпрос ще се стигне по следния начин: *днес човека чувства, че идеите в него се образуват чрез дейността на душата*. Той има чувството: *аз съм създателя на идеите, докато възприятията проникват в мене само от вън*.

Но човека не винаги е имал това чувство. В по-древни времена той чувствуваше съдържанието на идеите не като нещо създадено от самия него, а като нещо получено като вдъхновение на свръхсетивния свят.

Това чувство е минало през няколко степени. А тези степени зависеха от това, с каква част на неговото същество изживяваше човек това, което днес нарича своите идеи. Днес е епохата на развитие на Съзнателна та душа важи неограничено това, което бе казано в предидущите ръководни изречения: *"Мислите имат своето истинско седалище в етерното тяло на човека. Но там те са живи сили-същества. Те се отпечатват във физическото тяло. И като такива "отпечатани мисли" те имат сянькообразната форма, която ги познава обикновеното съзнание."*

Ние можем да отидем назад във времената, когато мислите бяха изживявани непосредствено в "Аза". Но тогава те не бяха сянькообразни както днес; *те не бяха и само живи; те бяха одушевени и одухотворени.* Но това не значи: *човек мислеше не мисли; той живееше възприятие на конкретните духовни същества.*

Такова едно съзнание, което възприема по този начин един свят от духовни същества, може да бъде намерено навсякъде у народите на древността. Онова, което е запазено в историята от това състояние се нарича днес съзнание образуващо митове и не му се приписва никаква особена стойност за схващането на действителния свят. - И въпреки това, с това съзнание човек стои в *своя* свят, от който произхожда, докато с днешното съзнание той се откъсва от този *свой* свят.

Човекът е дух. И неговият свят е светът на духовете.

Една следваща степен е онази, при която мислите не се изживяват вече от "Азът", а от астралното тяло. Тук вече непосредствената духовност се изгубва за душевния поглед. Мислите се явяват като нещо живо одушевено.

При първата степен, виждането на конкретните духовни същества, човекът съвсем не чувства нужда да отнася виждането към света на сетивните възприятия. Наистина сетивните явления на света се изявяват като дела на това, което човек вижда в свръхсетивния свят. Но не се чувства никаква нужда да се развие една особена наука за това, което е непосредствено видимо за "духовния поглед". Освен това, онова, кое то е виждано като свят от духовни същества, има такава пълнота, че вниманието е насочено преди всичко върху него.

Положението се изменя при втория етап на съзнанието. Тук конкретните духовни същества се скриват; *явява се техният отблясък, като одушевен живот.* Хората започват да отнасят "живота на природата" към този

"живот на душите": те търсят в природните същества и процеси действащите духовни същества и техните дела. В това, което по-късно се яви като търсене на алхимиците, можем да виждаме исторически утайката на този етап на съзнанието.

Както когато при първия етап на съзнанието човекът "мислеше" духовни същества, живееше изцяло в своята същност, така при този втори етап той стои още близо до себе си и до своя произход. С това и при двете степени е изключено човек да стигне в истинския смисъл до един собствен вътрешен подтик за своето действане. В него действа нещо духовно, което е от същото естество както неговото. Това, което *той* изглежда да върши, е откровение, изява на процеси, които се извършват от духовните същества. Това, което човекът върши, е сетивното физическо явление на един намиращ се зад него действителен божествено-духовен процес.

Една трета епоха на развитието на съзнанието донася мислите, но като живи, до съзнанието в етерното тяло. Когато Гръцката цивилизация се намирала в своето величие, тя живееше в това съзнание. Когато гъркът мислеше, той не си образуваше една мисъл, чрез която гледаше света като със свое собствено съзнание. Но той чувствуваше в себе си възбуден живот, който пулсирала също и във нещата и процесите.

Тогава за първи път се роди копнежът към свободата на собствената дейтелност. Още не истинската свобода, а копнежът към нея.

Човекът, който чувствуваше възбуждането, раздвижването на природата като раздвижване в самия него, можеше да развие копнежа да освободи своето раздвижване, своето оживление, което чувствуваше като чуждо. Обаче все пак той още чувствуваше във външното раздвижване последния резултат на действащия духовен свят, който беше от също то естество както и човекът.

Едва когато мислите приеха формата на отпечатък във физическото тяло и съзнанието се простираше само върху този отпечатък, настъпи възможността за свобода. Това е състоянието, което е дадено с 15-то след християнско столетие.

В развитието на света важното не е, какво значение имат идеите на днешната естествена наука, на днешния естествено-научен светоглед за природата; *защото тези идеи са приели своите форми не за това, за да доставят определен образ за природата, а да доведат човека до определена степен на неговото развитие.*

Когато мислите обхванаха физическото тяло, от тяхното непосредствено съдържание бяха заличени дух, душа и живот; *остана им само отвлечената сянка, която е свързана с физическото тяло.* Такива мисли могат да направят за обект на тяхното познание само нещо физическо материа-

лно. Защото самите те съществуват действително във връзка с физическото тяло на човека.

Материализмът се роди не затова, защото във външната природа могат да бъдат възприемани само материалните същества и процеси, а защото в своето развитие човекът трябваше да мине през един етап, през една фаза, която го доведе до такова съзнание, което първо е в състояние да вижда само материални изяви. Едно странното развитие на тази нужда на развитието на човека даде съвременния възглед за природата.

Мисията на Михаела е да донесе в етерните тела на хората силите, чрез които мислите-сенки да добият отново живот. Тогава към оживените мисли ще се наклонят души и духове на свръхсетивните светове; освободеният човек ще може да живее с тях, както в миналото е живял с тях, когато не е бил друго, а образ и подобие на тяхното действие.

А Ф О Р И З М И

ОТ ЕДНА СКАЗКА ДЪРЖАНА НА 24 август В ЛОНОДОН ПРЕД ЧЛЕНОВЕ НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

В настоящия миров стадий на неговото развитие човешкото съзнание развива три форми: *будното, сънуващото и спящото без сънища съзнание.*

Будното съзнание изживява света, който е достъпен за сетивата, външния сетивен свят, образува идеи за него и от тези идеи може да изгради такива, които изобразяват един чисто духовен свят. *Сънуващото съзнание* развива образи, които преобразуват външния свят, като например свързват с огряващото легло то слънце съновидното изживяване на разгарянето на един огън с много подробности. Или пък вътрешният свят на човека поставя пред душата в символични образи например силно разтуптяното сърце под образа на една пренагорещена печка. Спомените също оживяват в съновидното съзнание под една преобразена форма. Към това се прибавят и съдържанията на такива образи, които не са взети от сетивния свят, но които не позволяват, не предлагат възможност на човека да проникне съзнателно и познавателно в духовния свят, защото тяхното сумрачно битие не може да се издигне до будното съзнание и защото това, което се отразява в това будно съзнание, не може да бъде обхванато действително.

Обаче съществува възможност да доловим от света на сънищата и пренесем в будното съзнание толкова много неща, които ни показват, как те са несъвършения отпечатък за едно духовно изживяване, което изпълва съня, но избягва до много голяма част на будното съзнание. За да прозрем това, необходимо е само да на редим събуждането така, че външни-

ят свят да не застава, да не се изпречва веднага пред душата, а душата, без още да поглежда навън, да се чувства отдадена на изживяното вътре в нея.

Лишеното от сънища сънно съзнание дава на душата възможност да мине през такива изживявания, които в спомена се явяват само като една неразличима еднообразност на изпълване на времето. Човек ще може да говори за тези изживявания като за нещо несъществуващо само до тогава, докато не проникне в тях чрез духовно-научното изследване. Обаче щом постигне това, щом с помощта на методите дадени в антропософската литература той развие имагинативното и инспиративното съзнание, тогава от мрака на съня изникват образите и вдъхновенията на изживявания от едно минало земно съществуване. Тогава той има също възможност да обгърне с поглед съдържанието на сънуващото съзнание. Това съдържание се състои от изживявания, които будното съзнание не може да обхване, но които са свързани с онзи свят, в който човекът пребивава между две земни съществувания като обезпльтена душа.

Когато се запознаем с това, което сънуващото и сънното съзнание крият за настоящата световна фаза, тогава се разкрива пътят за формите на развитието на човешкото съзнание в миналия свят. Обаче това не може да бъде постигнато чрез външно изследване. Защото запазените външни свидетелства донасят само отражения на предисторическите изживявания на човешкото съзнание. Антропософската литература ни дава обяснения върху това, как чрез духовното изследване човек може да стигне да вижда такива изживявания.

В древните времена на Египет това изследване намира едно съновидно съзнание, което стои много по-близо до будното съзнание, отколкото това става днес у човека. Съновидните изживявания се отразяваха само като спомени в будното съзнание; *и това будно съзнание доставяше не само сетивните впечатления, които могат да бъдат обгърнати с рязко очертани мисли, а свързано с тези впечатления доставяше в духовното, което действа в сетивния свят.* Благодарение на това със своето съзнание човекът стоеше инстинктивно вътре в света, който той беше напуснал при своето възплъщение на Земята и в който отново ще влезе, когато ще мине през вратата на смъртта.

Запазените писменни паметници и други подобни дават на този който вникне безпристрастно в тяхното съдържание, нови доказателства за едно такова съзнание, което принадлежи на времена, от които няма външни паметници.

Сънното съзнание от древните египетски времена съдържаше сънища от духовния свят по един подобен начин, както днешното съзнание съдържа сънища от физическия свят. Но у други народи намираме едно друго

съзнание. Сънят отразяваше своите изживявания в будното състояние, а именно така, че в това отразяване съществуваше едно виждане на повтарящите се земни съществувания. Преданията за познанието на повтарящите се земни съществувания които идват от прадревни хора, произхождат от тези форми на съзнанието.

Това, което в древни времена съществуваше като сумрачно съновидно съзнание, проявяващо се по инстинктивен начин, ние го намираме отново в развитото Имагинативно познание. Само че при това имагинативно познанието е напълно съзнателно както при будния живот.

Също така чрез Инспиративното познание отново намираме древното инстинктивно виждане, което още е познавало нещо от повтарящите се земни съществувания /прераждания/. Днешната история на човечеството не се занимава с това преобразуване на формите на човешкото съзнание. Тя по-скоро е склонна да вярва, че по същество днешните форми на съзнанието винаги са съществували, откакто съществува едно земно човечество. И това, което въпреки всичко ни говори за такива други форми на съзнанието, митовете и приказките, него съвременните хора, начело с учените, считат като плод на поетизиращата фантазия на древните хора.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

88. В съвременната мирова епоха, в будното дневно съзнание човек изживява себе си като същество намиращо се всред физическия свят. Това изживяване му скрива факта, че в неговото собствено същество живеят действията на един живот прекаран между смъртта и едно ново раждане.

89. В съновидното съзнание човек изживява по хаотичен начин своето собствено същество съединено нехармонично с духовната същност на света. Будното съзнание не може да обхване същинското съдържание на това съновидно съзнание. На Имагинативното и Испиративното съзнание се разкрива, че духовният свят, в който човек живее между смъртта и раждането, участва в изграждането на неговото вътрешно същество.

90. В съня без сънища човек изживява, без да има съзнание за това, своето собствено същество, както е проникнато, изпълнено от резултатите на миналите земни съществувания. Инспиративното и Интуитивно съзнание прониква до виждането на тези резултати и познава, как действуват миналите съществувания в протичането на съдбата /Кармата/ на настоящия живот.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

91. В настоящата световна епоха волята прониква в обикновеното съзнание чрез мисълта. Обаче това обикновено съзнание може да се свързва само с това, което е възприемаемо чрез сетивата. И от собствената воля то обхваща само това, което от нея прониква в света на сетивното възприятие. В това съзнание човек знае за своите волеви импулси само наблюдавайки себе си мислено, както и за външния свят той знае само от наблюдение.

92. Кармата, която действа във волята, е едно свойство, което е внедрено в нея от минали съществувания. Ето защо тя не може да бъде обхваната от представите на обективното сетивно битие, които са насочени само върху настоящия земен живот.

93. Понеже тези представи не могат да схванат Кармата, те приписват неразбираемо, което се явява в човешките волеви импулси на мистичната тъмнина на устройството на тялото, докато всъщност тя е действие от минали земни съществувания.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

94. С обикновения живот на представите, който е доставен чрез сетивата, човекът стои във физическия свят. За да възприеме този свят в своето съзнание, Кармата трябва да мълчи в живота на представите. Като същество, което изработва представи, човекът *забравя* един вид своята Карма.

95. В изявите на волята действа Кармата. Обаче нейното действие остава в безсъзнанието. Когато това, което действа несъзнателно във волята, е издигнато до Имагинацията, тогава Кармата бива обхваната. Тогава човек чувства своята съдба в себе си.

96. Когато в Имагинацията проникне Инспирацията и Интуицията, тогава в действието на волята биват възприемани, освен импулсите на настоящето, резултатите от миналите съществувания. Тогава се оказва, че миналото съществуване действа в настоящето.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

97. Едно по-грубо описание може да каже: *в душата на човека живеят мисленето, чувствуването и волята*. Едно по-фино описание трябва да каже: *мисленето винаги съдържа една вътрешна основа от чувствуването и воля, чувствуването една такава от мислене и воля една основа от мислене и чувствувание*. В живота на мислите преобладава само мисленето, в живота чувствата чувствуването, в живота на волята волението по отношение на другите психически съдържания.

98. Чувствуването и волението на мисловния живот съдържат кармически резултат на миналите съществувания. Мисленето и волението на живота на чувствата определят по кармически начин характера. Мисленето и чувствуването на волевия живот изтръгват настоящия земен живот от кармическата връзка.

99. В чувствуването и волението на мисленето човек живее своята карма на миналото; *в мисленето и чувствуването на волението той подготвя своята бъдеща карма*.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

100. Мислите имат своето същинско седалище в етерното тяло на човека. Но там те са живи съществени си ли. Те отпечатват във физическото тяло. И като такива "отпечатаните мисли" те имат сенчестата форма, в която ги познава обикновеното съзнание.

101. Това, което живее като чувствувание в мислите, то идва от астралното тяло; *а това, което живее в тях като воля, идва от "Аза"*. През време на сън етерното тяло на човека сияе изцяло в неговия мисловен свят; *само че човек не взема участие в това, защото тогава той е извлякъл чувствуването на мислите с астралното тяло, а волението на същите с "Аза", които през време на сън напускат физическото и етерното тяло*.

102. В момента, когато през време на съня астралното тяло и Азът прекъсват тяхната връзка с мислите на етерното тяло, те установяват една такава връзка с "Кармата", те виждат събитията станали в миналите зем-

ни прераждания. Това виждане не е достъпно за обикновеното съзнание; *в тях прониква едно свръхсетивно съзнание.*

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

103. В развитието на човечеството съзнанието слиза надолу по стълбата на развитие на мислите. Съществува една първа фаза на съзнанието: *при тази фаза човекът изживява мислите в своя "Аз" като одухотворени, одушевени, оживени същества.* В една втора фаза човек изживява мислите в астралното тяло; *там те представляват вече само одушевени и оживени копия на духовните същества.* В една трета фаза човекът изживява мислите в етерното тяло; *те представляват само една вътрешна живост, една вътрешна подвижност като един отзвук от душевното естество.* В четвъртата фаза, която е съвременната, човекът изживява мислите във физическото тяло; *те представляват мъртви сенки на духовното.*

104. Постепенно с оттеглянето на духовно-душевно-живото от човешкото мислене, оживява собствената воля на човека; *свободата става възможна.*

105. Задачата на *Михаил* е да доведе човека по пътищата на волята там, от където той е дошъл, понеже по пътищата на мисленето той е слязъл със своето земно съзнание от изживяването на свръхсетивното до изживяването на сетивното.

IV. ЗАДАЧАТА НА МИХАЕЛ В СФЕРАТА НА АРИМАН

Когато човек насочи своя поглед назад в миналото върху своето развитие и при това стигне до един духовен възглед, до едно духовно виждане на особеността на това развитие, което неговият духовен живот е приел от пет столетия насам, той *трябва* да по знае даже и в своето обикновено съзнание, макар и предчувстващо, че от тези пет сто летия насам той се намира на една важна повратна точка на цялото земно развитие на човечеството.

В последното съзерцание аз обърнах внимание от една друга гледна точка върху този важен поврат. Ние можем да насочим нашия поглед в далечното минало на развитието. Тогава виждаме, как се е изменила онази душевна сила в човека, която днес действа като една сила на интелигентността, като сила на ума.

Днес в полето на човешкото съзнание се явяват мислите, но мъртвите, отвлечени мисли. Тези мисли са свързани с човешкото физическо тяло; *човекът трябва да ги признае като произведения от самия него.*

В древността, когато насочваше своя душевен поглед в посоката, в която днес ще се изявяват неговите собствени мисли, човекът виждаше божествено-духовни Същества. В тези Същества намираше той свързано цялото свое битие, даже и неговото физическо тяло. Той трябваше да признае себе си като създание на тези Същества. Но трябваше да признае като такова създание не само своето *битие*, а и своята *деятелност*. Човекът не притежаваше собствена воля. Това, което той вършеше, беше явление на божествената Воля. Както описахме това, той стигна на степени до собствената воля, времето на която настъпи около преди пет столетия.

Обаче последния етап се различава много по-силно от всички предхождащи го, отколкото тези последните помежду си. Преминавайки във физическото тяло, мислите изгубват своята жизненост. Те умират; *духовно мъртви образи представате*. По-рано, като принадлежаха на човека, те винаги бяха същевременно и органи на божествено-духовните Същества, към които принадлежи човекът. Те *проявяваха своята воля*, а човека като живи Същества. И благодарение на това чрез тях човекът се чувствуваше живо свързан с духовния свят.

С мъртвите мисли той се чувствава откъснат от духовния свят. Той се чувствава изцяло пренесен във физическия свят.

Но с това той е пренесен в сферата на ариманическите духове. Ариманическият дух има много слаба сила в областите, където Съществата на висшите йерархии държат човека в *своята* сфера, било че действуват сами в човека, както в далечните минали времена, било че действуват чрез своя одушевен или жив отблясък, както по-късно. Докато съществува това вливащо се в човека действие на свръхсетивните Същества, т.е. до към 15-то столетие, ариманическите същества имат, бихме могли да кажем, само една леко въздействаща сила в *развитието на човечеството*.

Това, което персийският светоглед описва да действието на Ариман, съвсем не е в противоречие с гореказаното. Защото този светоглед не разбира едно действие на Ариман в развитието на човешката душа, а едно такова упражняващо се в един свят непосредствено граничещ със света на човешката душа. Вярно е, че тогава тъкането на Ариман се отрязва от един съседен свят в света на човешките души, но не се намесва непосредствено в този последния.

Тази непосредствена намеса е станала, възможна едва през периода, който е започнал преди около 5 столетия.

Така човекът се намира накрая на едно течение на развитието, в което неговото същество се е получило от една такава божествена духовност, която накрая *умира за себе си* в отдалечената същност на интелигентността на човека.

Човекът не е останал в сферите на тази божествена Духовност, от която произхожда. Това, което преди 5 столетия започна човешкото съзнание, то стана за един по-широк кръг на неговото цялостно същество по времето, когато на Земята бе извършена Тайната на Голгота. Тогава, неосезаемо за съществуващото по онова време съзнание у по-голямата част от хората, постепенно развитието на човечеството се плъзна от един свят, в който Ариман имаше малка сила, в един такъв, в който той има голяма мощ. Това плъзгане в един друг миров слой достигна своята пълнота именно в 15-то столетие.

Влиянието на Ариман върху човека в този миров слой е възможно и може да действа опустошително за това, защото в този слой родственото на човека божествено действие е *умряло*. Обаче човекът не можеше да стигне до развитието на свободната воля по друг начин освен благодарение на това, че навлезе в една сфера, в която първоначално свързаните с него божествено-духовни Същества не живееха.

Погледнато космически, в това човешко развитие се намира Тайната на Слънцето. И това, което до тази земна повратна точка на неговото развитие човекът можеше да възприема в Слънцето, бяха свързани божествено-духовните Същества, от които той произхождаше. Но тези Същества се бяха откъснали от Слънцето и бяха оставили на него само тяхното мъртво естество, така щото, от сега нататък човекът може да приеме в своето тяло чрез Слънцето също силата на мъртви мисли.

Обаче от Слънцето тези Същества бяха изпратили на Земята Христа. За спасението на човечеството Христос свърза *своето* Същество с мъртвото естество на божествено-духовното битие с царството на Ариман.

Така човечеството е поставено пред две възможности, които са гаранция за неговата свобода: *да се обърне към Христа в онова настроение на духа, което съществуваше несъзнателно при слизането надолу от виждането на свръхсетивното духовно битие до употребата на интелигентността, сега обаче трябва да стане съзнателно; или да иска да се чувства откъснато от това духовно битие и с това да изпадне в ориентирането, което поемат ариманическите същества.*

В това положение се намира човечеството от началото на 15-то столетие. То бе подготвено - в развитието всичко става постепенно - от Тайната на Голгота насам, което като по-велико събитие на Земята е определено да спаси човека от покварата, на която трябва да бъде изложено, понеже той трябва да бъде едно свободно същество.

Сега можем да кажем: *това, което стана от страна на човечеството* *всред това положение, то стана полу-съзнателно*. И по този начин то доведе до добрата страна на възгледа за природата, който почива на отвличените идеи, и до някои също така добри принципи на поведението в живота.

Обаче тази епоха, в която човекът може да развива несъзнателно своето битие в сферата на Ариман е минала вече.

Изследователят на духовния свят *трябва* да обърне днес вниманието на човечеството върху духовния факт, *че Михаил е поел духовното ръководство на работите на човечеството*. Михаил изпълнява това, което има да върши, така, че не влияе чрез него направо на хората; *но те могат да го следват по свобода, за да могат с помощта на христовата сила да намерят отново пътя, който да ги изведе вън от сферата на Ариман, в която трябваше по необходимост да дойдат*.

Който може да се чувства едно с Антропософията честно и от най-дълбока същина на своята душа, той истински разбира това явление на Михаил. *И Антропософията би искала да бъде благовестието за тази мисия на Михаил*.

Гьотеанум, 10 октомври 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

106. *Михаел* върви отново нагоре по пътищата, по които човечеството е минало слизайки надолу по стъпалата на духовното развитие до усвояването на интелигентността. Само че Михаил ще изведе волята нагоре по пътищата, по които мъдростта е слязла надолу до своето последно стъпало, интелигентността.

107. Как от този момент на мировото развитие Михаил *само показва* своя път, така щото човекът може да хване този път по свобода, това различава *настоящото* ръководство на Михаила от всички предишни ръководства на Архангелите, даже и от всички предишни ръководства на самия Михаил. Тези ръководства *действуваха* в човека; *те не само показваха своето действие, така щото тогава човекът не можеше да бъде свободен в своето действие*.

108. Да *разбере* това, тази е съвременната задача на човека, за да може той да намери с цялата си душа своя път към духовното в епохата на Михаил.

V. ОПИТНОСТИТЕ И ИЗЖИВЯВАНИЯТА НА МИХАЕЛ ПРЕЗ ВРЕМЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НЕГОВАТА КОСМИЧЕСКА МИСИЯ

Ние, можем да проследим от гледна точка на човечеството напредъка на това човечество от онзи етап на съзнанието, при което човекът се чувства като член на божествено-духовния ред, до съвременния етап на съзнанието, чрез което той се чувства като една индивидуалност откъсната от божествено-духовното, със самостоятелно използване на мислите. Това бе направено в последната статия.

Но можем също, чрез свръхсезивното виждане, да нахвърлим един образ на това, което Михаил в неговите сътрудници изживяват в течение на това развитие, т.е. да опишем същата поредица от факти от гледна точка на Михаила.

Има първо една много стара епоха, когато всъщност можем да говорим само за това, което става между божествено-духовните Същества. Имаме работа с едно протичащо действие на Боговете. Богове изпълняват това, което им вдъхновяват подтиците на техните същества; *те са съответно задоволени в тази им дейност*. И значение има само това, което *те* изживяват при всичко това. Само в един ъгъл в полето на тази дейност на Боговете може да се забележи нещо като човечество. Човечеството е част в дейността на Боговете.

Обаче духовното Същество, което от самото начало има своя поглед насочен към човечеството, е *Михаел*. Той поддържа дейността на Боговете така, че в един космически ъгъл да може съществува човечеството. И начинът, по който той развива своята дейност тук, е сродна с дейността, която по-късно се извява в човека като *интелект*. Само че при Михаила интелектът действа като сила, която се струи в ред на идеите през Космоса, предизвиквайки действителност. В тази сила действа Михаил. Неговата служба е да управлява космическата интелектуалност. Той желае да има по-нататъшен напредък в неговата област. А този напредък може да се състои само в това, щото онова, което действа като интелигентност през целия Космос, да се съсредоточи по-късно в човешката индивидуалност. По този начин се получава следното. В развитието на света настъпва една епоха, в която Космосът не живее вече от неговата настояща интелигентност, а от неговата минала интелигентност. А настоящата интелигентност се намира в потока на човешкото развитие. Михаил иска, щото това, което се развива в човечеството като интелигентност, да се поддържа непрестанно във връзка с божествено-духовните Същества. Това обаче среща една съпротива. Това, през което Боговете минават като развитие в линията на откъсване на интелектуалността от тяхната космическа дейност до нейното внедряване в човешката

природа, стои като един открит факт в света. Ако има същества които притежават една възприемателна способност, чрез която могат да виждат тези събития, те могат да ги използват за свои цели. А такива същества съществуват. Това са *ариманическите същества*. Те са изцяло така устроени, че могат да погълнат в себе си всичко, което се откъсва като Интелигентност от Боговете. Те имат способността да съединят с тяхното собствено същество сбора на цялата интелектуалност. Благодарение на това те стават най-големите, всеобхватни и всепроникващи Интелигенции на Космоса.

Михаел вижда предварително, как човекът, напредвайки все повече към самостоятелното използване на Интелигентността, трябва да се срещне с ариманическите същества и как тогава той може да попадне под властта на тези същества, като завършва връзка с тях.

Ето защо Михаел, докарва ариманическите същества под своите нозе, постоянно ги изтласква в една по-дълбока област от тази, в която се развива човекът. Михаел държейки змея под свои нозе, постоянно изтласквайки го в бездната: този е образът на описаните тук свръхсестивни факти, образ мощен, който живее в човешкото съзнание.

Развитието върви напред. Интелектуалността, която първо се намираше изцяло в областта на божествената духовна дейност, се откъсва толкова много от тази област, че се превръща в одушевяване на Космоса, в душа на Космоса. Това, което по-рано лъчезареше само от Боговете, блести сега като откровение на Божественото от света на звездите По-рано светът беше управляван чрез самото *божествено същество*; сега той е управляван чрез *божественото откровение* превърнало се в нещо обективно, зад което божествените същества преминават следващата степен на тяхното собствено развитие.

Михаел пак е управител на космическата Интелигентност, доколкото тя се влива в реда на идеите чрез откровенията на Космоса.

Третата степен на развитието е едно по-нататъшно откъсване на космическата Интелигентност от нейното произхождение. Сега в световите на звездите не царуваше настоящият ред на идеите като божествено Откровение; звездите се движат и се подреждат според внедрения в тях в миналото ред на идеите. Михаел вижда, как това, което той е управлявал, космическата Интелектуалност, поема пътя към земното човечество. Но Михаел вижда също, как опасността човечеството да изпадне под властта на ариманическите същества, става все по-голяма. Той знае: *за себе си той винаги ще държи Аримана под нозете си; но дали ще може да стори това и за хората?*

Михаел вижда, настъпването на *най-великото земно събитие*. От царството, на което сам Михаел служеше, Христовото Същество слиза в зем-

ната област, за да бъде там, когато Интелигентността ще бъде напълно в човешката индивидуалност. Защото тогава човекът ще чувства най-силно стремежа да се отдаде на Съществуто, което ще е станало без остатъчно и до пълно съвършенство носител Интелектуалността. Но Христос ще бъде там, чрез своята велика жертва, той ще живее в същата сфера в която живее Ариман. Човекът ще може да избира между Христа и Аримана. Светът ще може да намери в развитието на човечеството Христовия път.

Тази е космическата опитност на Михаела с това, което той има да управлява в Космоса. За да остане при обекта на своето управление, той поема пътя от Космоса към човечеството. Той се намира в този път от 9-то следхристиянско столетие насам, но е дошъл при своята земна служба, в която се е превърнала неговата космическа служба, едва в последната третина на 19-то столетие.

Михаел не може да принуди хората за нищо. Защото принудата е престанала да съществува именно благо дарение на това, че Интелигентността е преминала напълно в областта на човешката индивидуалност. - *Обаче Михаел може да разгърне това, което иска да разгърне, в едно величествено образцово действие на свръхсетивния свят, който граничи непосредствено с видимия свят.* Тук Михаел може да се покаже в една светлинна аура, в един жест на духовно Същество, в който се изявява целият блясък, цялото величие на миналата Интелигентност на Боговете. Тук той може да покаже, как действието на тази Интелигентност на миналото е още по-истинно, по-красиво и по-добродетелно от всичко, което се намира в непосредствената настояща Интелигентност, която се разлива от Ариман в един измамен и съблазнителен блясък. Той може да покаже, как за *него* Ариман е нисшият дух и се намира под неговите нозе.

Онези хора, които виждат света непосредствено граничещ със сетивния и който е свръхсетивен свят /етерния свят, бел. на превод./, виждат Михаела и неговите сътрудници на работа в това, което биха искали да на правят за хората. Такива хора виждат, как в сферата на Ариман чрез образа на Михаел човекът трябва да бъде доведен до свобода от Ариман при Христа. Когато чрез своето виждане такива хора успяват да отворят сърцата и умовете и на други хора, за да има един *кръг от хора, които да знаят, как сега Михаел живее между хората, тогава човечеството ще започне да чувства с истинското съдържание празници на Михаела, на който душите ще могат да направят да оживее в тях силата на Михаела. Тогава ще действа като една реална сила между хората.* Но човекът ще бъде свободен и въпреки това във вътрешното общение с Христа ще върви в своя духовен жизнен път през Космоса.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предидущото описание на опитностите на Михаел/

109. Да осъзнае човек дейността на Михаела в духовната цялост на света, това значи той да разреши загадката на човешката свобода, изхождайки от космическите отношения, доколкото разрешението е необходимо на земния човек.

110. Защото "свободата" е дадена непосредствено като факт на всеки човек, който разбира самия себе си в съвременната епоха на развитието на човечеството. Никой не може да каже, ако не иска да отрече един явен факт, "свободата не е" /"не съществува"/. Обаче може да се намери едно противоречие между това, което е дадено по този начин фактически, и процесите в Космоса. В разглеждането на мисията на Михаел в Космоса това противоречие отпада.

111. В моята "Философия на свободата" ще се намери "свободата" на човешкото същество в настоящата световна епоха доказана като съдържание на съзнанието; *в описанията на мисията на Михаел, които са дадени тук, се намира "развитието на тази свобода" обосновано космически.*

VI. БЪДЕЩЕТО НА ЧОВЕЧЕСТВОТО И ДЕЙНОСТТА НА МИХАЕЛ

В какво отношение се намира днес човекът в неговата настояща степен на развитие към Михаела и негови те сътрудници?

Човекът стои пред един свят, който някога е бил изцяло божествено-духовна Същност. Самият човек е принадлежал като член на тази божествено-духовна Същност. *Следователно* в миналото светът принадлежащ на човека е бил от божествено-духовна *същност*. В един следващ етап на развитието той не беше вече такъв. Той стана космическо *откровение* но Божествено-духовното, чиято Същност се носеше зад това Откровение. Обаче тази Същност тъчеше и живееше именно в Откровението. Вече съществуваше един звезден свят. В светенето и движението на този звезден свят тъчеше и живееше *като откровение* Божествено-духовното. Можем да кажем: *как в миналото една звезда е стояла или се е движела, в това можеше непосредствено да се види дейността на божествено-духовното.*

Във всичко това, как божественият Дух действуваше в Космоса, как човекът в неговия живот беше един резултат на дейността на Божествено-духовното в Космоса, там Михаел се намираще без съпротивление в своя елемент. Той опосредствуваше отношението на Божественото към човека.

Но дойдоха други времена. Светът на звездите престава да носи непосредствено настояща божествено-духовна дейност. Той живееше и се движеше, като продължаваше по инерция това, което по-рано беше в него една такава дейност. Божествено-духовното не живееше вече в Космоса като Откровение, а само като *действие*. Беше настъпила една явна двойственост между Божествено-духовното и космическото. Въз основа на своята собствена същност Михаел се държеше при Божествено-духовното. Той се стремеше да поддържа човека колкото е възможно близо до Божествено-духовното. Това той правеше постоянно по-нататък. Той искаше да предпази човека, да живее прекалено силно в един свят, който беше само *действено* на Божествено-духовното, а не Същност, нито Откровение.

Михаел счита за свое най-дълбоко задоволство, че е успял да поддържа *чрез човека* света на звездите не посредствено свързан с Божествено-духовното по следния начин. Когато човекът, след като е прекарал своя живот между смъртта и едно ново раждане, отново поема пътя към едно ново земно съществуване, тогава при слизането към това съществуване *Той* се стреми да установи една хармония между движението на звездите и своя земен живот. Тази хармония, която в далечните минали времена, съществуваше като не що самопонятно, понеже Божествено-духовното действуваше в звездите, в които човешкият живот имаше своя източник: *не би съществувала днес, когато движението на звездите е само действено* на божествено-духовното, *продължавайки това действие, ако човекът не би я търсил*. Той довежда своето божествено-духовно естество, запазено от миналите времена, в такова отношение със звездите, които сега имат в себе си своето божествено-духовно естество само като последствие от миналите времена. Благодарение на това в отношението на човека към света идва нещо Божествено, което отговаря на минали времена; *но въпреки това се явява в по-късни времена*. За да бъде това така, *това е дело на Михаела*. И това дело му доставя едно дълбоко задоволство, така щото в това задоволство той намира една част на своя жизнен елемент, на своята жизнена енергия, на своята слънчева воля за живот.

Днес обаче, когато насочва духовния поглед към Земята, той вижда, вече едно съществено друго състояние на нещата. През време на своя живот във физическия свят между раждането и смъртта човекът е заоби-

колен от един свят, който непосредствено не е вече също *действено*ст на Божествено-духовното, а само не що, което е останало от тази действено-ст - можем да кажем, че този свят е само *произведение* на Божествено-духовното. В неговите форми това *произведение* е изцяло от божествено-духовно естество. За човешкия поглед Божественото се показва във формата, в природните явления; *но то не е вече като нещо живо в тях*. Природата е това произведение създадено от Божественото и навсякъде тя е образ и по добие на божествената дейност.

В този слънчево-божествен, но не живо-божествен свят живее човекът. Обаче в резултат на действието на Михаел върху него като човек той е запазил връзката със същността на Божествено-духовното. Той живее като едно проникнато от Бога същество в един непроникнат от Бога свят. В този опразнен от Бога свят човекът да внесе това, което е в самия него, това, което самото *негово* същество е станало в тази епоха.

Човечеството ще се разгърне в едно развитие на света. Божествено-духовното, от което човекът произхожда, може да просветли Космоса като космически разширяващо се човешко същество, който Космос съществува вече само като образ и подобие на Божествено-духовното.

Чрез човечеството ще просветне не вече същата онази същност, която съществуваше някога като Космос. Преминавайки през човечеството Божествено-духовното ще се превърне в една същност, която то не изявяваше по-рано.

Ариманическите същества се обръщат против тази насока на развитието, те искат да попречат на нейното осъществяване. Те не искат щото първоначалните божествено-духовни Същества да озарят вселената в нейното по-нататъшно развитие; *те искат всмукната от тях космическа интелектуалност да проникне с нейните лъчи цялата нова вселена и човекът да живее по-нататък в този интелектуализиран и ариманически космос*. При един такъв живот човекът би изгубил Христа. За щото Христос навлезе в света с една интелектуалност, която е изцяло такава, каквато е живяла в миналото в Божествено-духовното, когато в неговата Същност това Божествено-духовно още създаваше Космоса. Ако днес ние бихме говорили така, че нашите мисли да могат да бъдат и мисли на Христа, ние бихме противопоставили на ариманическите същества нещо, което би ни предпазило да паднем под тяхната власт.

Да разберем смисъла на Михаеловата мисия във вселената, в космоса, това значи да можем да говорим така. Днес ние трябва да можем да говорим за природата така, както изисква това етапът на развитие на Съзнателната душа. Ние трябва да можем да приемем в нас чисто естественонаучния начин на мислене. Обаче ние ще трябва да се научим да говорим *върху природата* също и така - т. е. да се научим да чувствава-

ме и така - както подобава на Христа. Ние трябва да научим езика на Христа, за да говорим с него не само върху освобождението от природата, не само върху душата и Бога, а върху Космоса. Да остане нашата човешка връзка с първичното Божествено-духовно така запазена, да разбирате да използваме езика на Христа върху Космоса, до това ние ще стигнем, когато с вътрешното чувство на сърцето се вживеем напълно в това, което Михаил и неговите сътрудници с техните дела са между нас. За щото да разберем Михаила, това значи да намерим днес пътя към Логоса, където Христос живее днес между хората на Земята.

Антропософията цени високо това, което естественонаучният начин на мислене е научил да казва върху света от 4-5 столетия насам. Но освен този език тя говори и един друг език върху същността на човека, върху развитието на човека и върху развитието на Космоса; *тя би искала да говори езика на Христа и Михаила*. Защото ако говорим и двата езика, тогава развитието не ще се прекъсне и преди намирането на първичното Божествено-духовно тя не може да премине в ариманическото естество. Да говорим само езика на естествената наука, това отговаря на откъсването на интелектуалността от първичното Божествено-духовно естество. Този начин на говорене може да премине в ариманическото естество, ако не се обърне внимание на мисията на Михаил. Това не ще стане, ако освободеният интелект чрез силата на *Михайловия образец* се намери от ново в космическата интелектуалност, освободила се от човека и станала обективна по отношение на него.

Тази космическа Интелектуалност се намира в източника, от който произхожда човекът, и се яви живо сред човечеството в *Христа*, след като беше изчезнала от човека, за да може той да развие своята свобода.

Гьотеанум, 25 октомври 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

112. Божествено-духовното се проявява в космоса по различен начин в следните етапи 1. *Чрез своята първична същност*; 2. *Чрез откровението /изявата/ на тази същност*; 3. *Чрез своето действие, когато същността се оттегля от откровението*; 4. *Чрез произведението, когато във вселената като физическо явление божественото не се намира вече вътре в това явление, а се намират само неговите форми*.

113. В съвременния възглед на природата човекът няма отношение към Божественото, а само към неговото произведение. С това, което този възглед предава на душевното състояние на човека, човекът може да се

присъедини или със Съществата, които следват Христа, или с ариманическите същества.

114. *Михаел* е проникнат от стремежа да въплъти в човешко-космическо развитие отношението към Космоса, което е запазено в човека от времената, когато царуваше божествената Същност и нейното откровение той се стреми да постигне това по такъв начин чрез своя *свободно* действащ образец, щото това, което казва възгледът за природата, насочен само върху образа, върху формата на Божественото, да се влее в един по-висш, съобразен с духа възглед за природата. Този възглед наистина ще съществува в човека; *но той ще бъде именно едно човешко преживяване на божественото отношение към космоса през време на първите два етапа на космическото развитие*. По този начин Антропософията не отрича възгледа за природата, който хората имат в настоящата епоха на развитие на съзнателната душа; *обаче тя го допълва с един такъв възглед, който може да достави погледът на духовното око*.

VII. ИЗЖИВЯВАНЕТО НА МИХАЕЛА-ХРИСТА ОТ ЧОВЕКА

Който може да приеме в своя възглед вътрешното виждане на Михаеловото Същество и неговите дела с дълбокото чувство на своята душа, той ще добие едно истинско разбиране за това, как човек трябва да гледа на един свят, който не е вече нито божествена Същност, нито Откровение на тази Същност, нито нейно действие, а само *произведение* на Боговете. Да погледне човек с познание в този свят, това значи да има пред себе си форми, които навсякъде говорят ясно за Божественото. Но ако не се подава на никаква илюзия, човек не намира в тези форми саможивеещо божествено Битие. И той не ще трябва да хвърли такъв поглед само в областта на познанието на света. В това познание най-ясно се извява конфигурацията на света, който днес заобикаля човека. Обаче много по-съществено за всекидневния живот са чувствуването, воленето, работата в един свят в своя строеж наистина е чувствуван като божествен, но не може да бъде изпитван като *божествено-оживен*. Да се внесе в този свят действителен морален живот, за целта са необходими моралните импулси, моралните подтици, които аз описвам в книгата "Философия на свободата".

В този *свят-произведение* за истински чувстващия човек може да просияе Михаиловото Същество и настоящия свят на неговите дела. *Михаел* не се показва като явление във физическия свят. С цялата своя дейност той се държи в една свръхсетивна област, която непосредствено граничи с физическия свят на настоящата фаза на развитието. Благодарение на това никога не може да настъпи възможността, чрез впечатле-

нията, които получават от Михаеловото Същество, хората да превърнат възгледа на природата в нещо фантастично или пък да искат да изградят практическия морален живот в един устроен от Бога, но неживен от Бога свят, така, като че биха съществували в него подтици, чийто морално-духовен носител да не бъде самият човек. Пренасяйки се в духовната област, било чрез мисълта, било чрез волята, човек винаги ще трябва да дойде до Михаела.

Благодарение на това човек ще живее духовно по следния начин.

Той ще приеме познанието и живота така, както те трябва да бъдат приети от 15то столетие насам. - Но той ще се държи за откровението на Михаела; *ще остави това откровение да свети в мислите като една светлина, която получава от природата; той ще го носи като топлина в сърцето, ако трябва да живее в божествения свят-произведение.* Тогава човек ще държи пред своя поглед не само наблюдението и изживяването на настоящия свят, но и това, на което Михаил е посредник, а именно едно *минало* състояние на света, едно състояние на света, което именно Михаил пренася в настоящето чрез своето същество и чрез своите дела.

Ако това не би било така: *ако Михаил би действувал така, че да пренесе своите дела в света, които днес човек трябва да познава и изживява като физически свят, тогава човекът би изпитвал днес от света това, което в действителност не се намира в него, а е било някога в него.* Ако подобно нещо се случи, тогава това илюзорно схващане на света би отнесло душата на човека от подходяща за нея действителност в една друга действителност, а именно в тази на Луцифер.

Начинът, по който Михаил поставя в действие миналото в настоящия човешки живот, е този, който отговаря на истинския духовен напредък на света, който не съдържа нищо луциферическо. Важно е схващането на човешката душа да живее една правилна представа за това, как в мисията на Михаил е избягнато всяко влияние на Луцифера.

Да има човек това становище по отношение на изгряващата светлина на Михаела в историята на човечеството, това значи също той да може да намери истинският път към Христа.

Михаел ще даде правилна насока, когато става дума за света, който заобикаля човека за неговото познание или за неговото действие.

Към Христа човек трябва да намери пътя вътре в себе си.

Напълно понятно е, че в епохата, когато познанието на природата има формата, която са и удали последни те пет столетия, също и познанието на свръхсетивния свят е станало такова, каквото го изживява днес човечеството.

Природата трябва да бъде позната и изживяна така, че всичко е останало празно от боговете. Поради това в така устроеното отношение към света човек не изживява вече себе си. Доколкото човекът е едно свръхсетивно същество, неговото подходящо за епохата становище към природата не му дава *нищо* относно неговото собствено същество. Когато има пред своя поглед само това становище, той също не може да живее морално така, както подобава на неговата човечност.

С това е дадена подбудата, човек да не оставя този начин на познание и на живота да се влива в нещо, което се отнася за свръхсетивната мъдрост на човека, даже за свръхсетивния свят въобще. Тази област се отделя от онази, която е достъпна за човешкото познание. Срещу познаваемия свят се приема една извън научна или свръхнаучна област на откروението на вярата.

Но срещу всичко това стои духовното действие на Христа. От Тайната на Голгота насам Христос е достижим за човешката душа. И нейното отношение към Него не трябва да остане още неопределено, мъгливо-чувствено-мистично; *то може да стане едно напълно конкретно отношение, което човек може да изживее конкретно и ясно.*

Но тогава от съжителството с Христа в човешката душа се влива това, което тя трябва да знае върху свое то собствено свръхсетивно същество. Тогава откровението на вярата трябва да бъде чувствувано така, че в него се влива непрестанно живата опитност за Христа. Животът ще може да бъде проникнат от Христа благодарение на това, че в лицето на Христа човек ще чувства онова Същество, което дава на човешката душа виждането на нейното собствено свръхсетивно естество.

Така ще могат да стоят едно до друго: *изживяването на Михаела и изживяването на Христа.* Чрез Михаела човек ще намери по правилен начин пътя за свръхсетивния свят спрямо външната природа. Възгледът на природата ще може да застане до един духовно-съобразен възглед за света и човека, доколкото той е едно мирово същество, без да бъде изопачен в себе си.

Чрез правилното становище спрямо Христа човекът ще може да изпита това, което иначе би могъл да прие ме само като традиционно откровение на вярата, ще може да го изпита в живо общение на душата с Христа.

Вътрешният свят на душевното изживяване ще може да бъде изживян като един духовно озарен свят, както външният свят на природата ще може да бъде изживян като носен от духа.

Ако човек би искал да добие едно разяснение върху своята собствена свръхсетивна същност, без съжителството с Христовото Същество, това би го пренесло от неговата собствена действителност в тази на Ариман.

Христос носи в себе си по един космически правилен начин бъдещите импулси на човечеството. Други същества, които още днес показват оформлени, които ще бъдат космически оправдани за човека едва в бъдеще, принадлежат на сферата на Ариман. Да се свърже човек по един правилен начин с Христа, това значи също той да се предпази по един правилен начин от ариманическото естество.

Онези, които желаят откровението на вярата да се пази строго от вливането в него на човешкото познание, а обладани от несъзнателния страх, че по подобни пътища човек може да попадне под влиянието на Ариман. Това трябва да бъде разбрано. Но разбрано трябва да бъде също така, че за чест и уважение на Христа, изживяването с Христа е свързано с едно пълно с благодат вливане на духовното в човешката душа.

Така в бъдеще могат да стоят едно до друго *изживяването на Михаела и изживяването на Христа*; благодарение на това човекът ще намери своя правилен път на свободата между луциферическото заблуждение в илюзиите на мисленето и на живота и ариманическата съблазън на бъдещи форми на живот, които задоволяват неговото високомерие, но не могат да бъдат негови настоящи форми.

Да изпадне човек в луциферически илюзии, това значи той да не иска да бъде напълно човек, а да иска да остане на една предишна степен на развитието - като божествен човек.

Да изпадне човек в съблазните на Ариман, това значи той да не иска да чака, докато за определена степен на човечеството настъпи правилният космически момент, а да иска да има предварително тази степен. В бъдеще Михаил-Христос ще стои като насочваща дума в началото на пътя, по който човекът ще може да постигне по един космически правилен начин своята световна цел движейки се между луциферическите и ариманическите същества.

Гьотеанум, 02 ноември 1924 г.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното описание относно изживяването на Михаела и на Христа от човека/

115. Човекът върви в своя път през Космоса така, ретроспективният поглед в света на миналото може да бъде опорочен чрез луциферически импулси, а мисълта насочена към бъдещето измамена чрез ариманическите съблазни.

116. Човек намира правилното становище спрямо опороченията на Лудифер като проникне своя начин на мислене, чувствуване и постъпване в познанието и в живота със същността на Михаел и с мисията на Михаел.

117. Но чрез това човек се предпазва и от ариманическите съблазни, защото духовният път във външната природа, който е подбуждан от Михаела, води до правилното становище спрямо ариманическото естество, защото по този път той намира правилното изживяване с Христа.

VIII. МИСИЯТА НА МИХАЕЛА В ЕПОХАТА НА СВОБОДАТА НА ЧОВЕКА

Когато чрез духовното изживяване се издигнем до действието на Михаела в настоящето, ние намираме възможност да хвърлим светлина върху космическата същност на *свободата* от гледището на Духовната наука.

Това не се отнася към моята "Философия на свободата". Тази "Философия на свободата" произхожда от самите чисто човешки познавателни способности, когато тези способности могат да проникнат в полето на духа. Тогава, за да познаем това, което се познава в такъв случай, ние не се нуждаем още да вървим в съгласие със същества от други светове. Обаче можем да кажем, че "Философията на свободата" ни подготвя да познаем относно свободата това, което може да бъде изпитание в едно духовно задружно ходене с Михаела. А това е следното.

Ако в човешката деятелност трябва действително да живее свобода, тогава това, което се върши в нейната светлина, не трябва да зависи по някакъв начин от човешката физическа и етерна организация. "*свободното действие*" може да бъде извършено само изхождайки от Аза; *и със свободното действие на "Аза" трябва да може да сътрепти астралното, за да може то да го пренесе върху физическото и етерното тяло.*

Обаче това е само едната страна на въпроса. Другата страна става прозрачна именно във връзка с мисията на Михаела. -Това, което човек изживява в свобода, не трябва също да действа по някакъв начин върху етерното и физическото тяло. Ако би се случило това, човекът би трябвало да излезе вън от това, което той станал в етапите на неговото развитие под влиянието на божествено-духовната *същност* и на божествено-духовното *откровение*.

Онова, което човек изживява чрез това, което е само божествено-духовно *произведение в заобикалящия го свят*, трябва да има влияние само върху неговото духовно естество /върху неговия Аз/. Върху неговата физическа и етерна организация може да действа само това, може да

има влияние само това, което в потока на развитието е едно продължение на онези сили, които са имали своето начало в същността и откровението на Божествено-духовното, но не в окръжаващия го свят, а вътре в неговото същество. Обаче в човешкото същество то не трябва да действувa заедно с това, което живее в елементите на свободата.

Това е възможно само благодарение на факта, че Михаел пренася от прадалечното минало на развитието нещо в настоящето, което дава на човека една връзка с Божествено-Духовното, което в настоящата фаза от развитието на света не се намесва в устрояването на физическото и етерното естество. Чрез това в кръга на мисията на Михаел се развива почвата за едно съобщение на човека с духовния свят, което не навлиза ни как в това, което е дадено по природен начин.

Върху човека действувa възвисяващо, когато види, как чрез Михаел човешкото същество е повдигнато в духовната среда, докато през това време несъзнателно, подсъзнателното, които се развиват под сферата на свобода, все по-дълбоко се срастват с материалното.

Положението на човека спрямо мировото Същество ще му става в бъдеще все по-неразбираемо, ако той не се залови да признае, освен своите отношения към природните същества и природните процеси, и такива, каквито са тези към мисията на Михаел. - Човек се научава да познава отношенията към природата като нещо, което той гледа от вън; *отношенията към духовния свят изхождат от нещо, което е един вид вътрешен разговор с едно същество, към което човек си е отворил достъп благодарение на това, че е преминал към едно духовно съзерцание на света.*

Следователно, за да може да изживява импулсите на свободата, човек трябва да бъде в състояние да държи настрана от своето същество определени природни действия, които се упражняват от Космоса върху това същество. Това държане настрана се извършва в подсъзнанието тогава, когато в съзнанието царуват силите, които представляват именно живота на Аза в свобода. За вътрешното човешко възприятие съзнанието за действие в свобода е налице; за духовните същества, които обитават в други сфери и стоят във връзка с човека, това не е така. За едно същество от Йерархията на Ангелите, което има задачата да пренася човешкото битие от един земен живот в друг, е веднага видимо човешкото действувa не по свобода: човекът отхвърля от себе си космическите сили, които искат да градят в него по-нататък, които искат да дадат на неговия азов организъм необходимите физически опори, както са му ги давали преди епохата на Михаел.

Като същество от Йерархията на Архангелите Михаел получава своите впечатления с помощта на съществата от Йерархията на Ангелите. Той

се посвещава на задачата да внася по описания тук начин сили от духовната част на Космоса в човека, които сили могат да заместят подтиснатите сили идващи от природното съществуване.

Той постига това, като поставя своята дейност в пълна хармония с Тайната на Голгота.

В дейността на Христа сред земното развитие се намират сили, от които човекът се нуждае при своята дейност по свобода за компенсиране на подтиснатите природни импулси. - Само че тогава човек трябва действително да доведе своята душа до там, че да живее с Христа, за което съжителство с Христа вече говорихме в тези съобщения във връзка с мисията на Михаил.

Човекът знае, че се намира в една действителност, когато стои срещу физическото Слънце и получава чрез него топлина и светлина.

Така трябва да живее той и спрямо духовното слънце, Христос, което съедини своето съществуване със земното съществуване, и да приема живо от него в душата си това, което в духовния свят отговаря на топлината и на светлината /т. е. любовта и мъдростта, бележка на преводача/.

Той ще се чувствава проникнат от "духовната топлина", когато изживява в "себе си Христа". И чувствавайки себе си в това проникване, ще каже: *тази топлина освобождава твоето човешко същество от връзките на космоса, в които то не трябва да остане.* Божествено-духовното битие от прадревни времена трябваше, за постигане на свободата, да се доведе в области, в които то не можеше да остане при тебе, но в които то ти даде *Христа*, за да ти дадат неговите сили като свободен човек това, което в прадревни времена божествено-духовното битие ти даде по пътя на природата, който път на природата беше тогава едновременно духовният път. *Тази топлина те води отново при божественото, от което произхождаш.*

И в това чувстваване в човека ще се сраснат във вътрешна душевна топлина изживяването на същинската и истинска човечност. "Христос ми дарява моята човешка същност", това ще протече и изпълни със своите вълни душата като едно основно чувство. И когато вече съществува *това чувство*, ще дойде и другото, а което човекът ще се чувствава възнесен над чистото земно битие, като се почувствува едно със звездния свят, който заобикаля Земята, и с всичко онова, което може да бъде познато като Божествено-Духовно в този заобикалящ Земята звезден свят. Така ще бъде и с духовната *светлина*. Човекът ще може да се почувствува изцяло в своята човешка същност, когато опознае себе си като свободна индивидуалност. Обаче с това все пак е свързано едно затъмнение. Божествено-Духовното от прадревни времена не свети вече. *В све-*

тлината, която Христос донася на човешкия Аз, отново е налице първичната светлина. При такова съжителство в Христа цялата душа може да бъде озарена като от Слънце от изпълващата я с блаженство мисъл: *прадревната великолепенна божествена светлина е отново тук; тя свети, въпреки че нейното светене не е от природно естество*. И в настоящото време човекът ще се съедини с духовните космически си ли на Светлината от миналото, в което минало той не беше още една свободна индивидуалност. *И на тази светлина той ще може да намери пътищата, които правилно водят неговото човешко същество, когато в душата си се съедини с пълно разбиране с мисията на Михаил*.

Тогава и духовната Топлина човекът да чувствава онзи Импулс, който така го пренася в неговото космическо бъдеще, че може да остане на първичните дарове на своите божествено-духовни Същества, въпреки че се е развил до една свободна индивидуалност в техните светове. И в духовната Светлина той ще чувствава силата, която го води с все по-възвишено и по-разширено съзнание в света, в който ще се намери отново като свободен човек с Боговете на своя произход.

Да иска човек да постоянствува в първичното битие, да иска да запази първоначалната, наивна царуваща в човека доброта на Боговете и да се страхува да използва напълно свободата, това води в този свят на настоящето време, в което всичко е заложено върху развитието на неговата свобода, това води, казвам, до *Луцифер, който иска да знае този настоящ свят отречен*.

Да се отдаде човек на настоящето битие, да иска да остави да царува само постижимата сега за интелекта природност на световите, която се отнася неутрално към доброто, и да иска да изживява употребата на свободата само в интелекта, тогава в този свят на настоящето, в който развитието трябва да бъде продължено в по-дълбоки области на душата, понеже в по-горните области царува свободата, това води човек при Ариман, който иска да знае този свят на настоящето превърнат изцяло в един космос на интелектуалната същност.

В такива области, в които човек насочва своя поглед към външния свят по духовен начин върху *Михаел*, а погледа към вътрешността на душата по духовен начин върху *Христа*, вирее онази сигурност на душа та и на духа, благодарение на които той ще може да върви в онзи космически път, в който, без да изгуби своя произход, ще намери своето бъдещо съвършенство.

Гьотеанум, 09 ноември 1924 г.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

/Във връзка с предидущото изложение за мисията на *Михаел* в епохата на свободата на човека/

118. Едно свободно действие може да бъде само онова, при което не съдействува никакъв природен процес вътре в човека или вън от него.

119. Срещу това стои като полярна противоположност фактът, че при свободното действие на човешката индивидуалност в тази последната се подтиква един природен процес, който би бил налице при несвободното действие и би дал на човешката същество неговата форма, определена предварително от Космоса.

120. Тази форма, която *не се* дава на човека по природно-съобразен път, който човек и неговото същество живее заедно с настоящия и бъдещ стадий на развитие на световите, то му се дава по духовно-съобразен път на свързването му с *Михаел*, чрез което той намира също и пътя за *Христа*.

IX. МИРОВИТЕ МИСЛИ И ДЕЙСТВИЕТО НА МИХАЕЛА И В ДЕЙСТВИЕТО НА АРИМАНА

Който разглежда отношението на *Михаела* към *Аримана*, в него възниква въпросът: *как се отнасят в космическата цялост тези две духовни същества, тъй като и двете действуват в разгръщането на интелектуалните сили?*

Михаел разгръща Интелектуалността през Космоса в миналото. Той вършеше тогава това в служба на божествено-духовните Същества, които са създали както него така и човека. И той иска да остане при това отношение към Интелектуалността. Когато тази Интелектуалност се отдели от божествено-духовните Същества, за да намери пътя във вътрешността на човешкото същество, той реши да заеме една правилна позиция спрямо човечеството, за да намери в това човечество своето отношение към Интелектуалността. Но той искаше да върши това само в смисъла на божествено-духовните Същества и по-нататък като техен служител, с които Същества е свързан откакто е бил създаден той самият и човекът. Така неговото намерение е, в бъдеще Интелектуалността да тече през сърцата на човеците, но да тече като същата онази сила, каквато тя е била още в начало, когато извираше от божествено-духовните Същества. Съвършено различно е положението при *Ариман*. Това същество отдавна се е откъснало от течението на развитието, за което принадлежат посочените божествено-духовни Същества. Още от прадалечното миналото е застанало като самостоятелно космическо Същество. В настоящото

времето наистина стои пространствено в света, но който човекът принадлежи, но не развива никаква силова връзка със съществата, които законно принадлежат на този свят. Само благодарение на това, че отделилата се от божествено-духовните Същества Интелектуалността идва в този свят, Ариман намира себе си така родствен с тази Интелектуалност, че чрез нея може да се свърже по свой начин с човечеството. Защото това, което човекът приема като един дар от Космоса в настоящото време, той го беше съединил със себе си още от прадревни време на. Ако би успял в своите намерения, *Ариман би направил подарената на човека интелектуалност /интелигентност/* подобна на своята.

Но Ариман си усвои Интелектуалността в една епоха, когато той не можеше да я овътрешни в себе си. Тя остана една сила в неговото същество, която няма нищо общо със сърце и душа. Интелектуалността се *разлива от Ариман като ледено-студен, бездушен космически импулс*. И хората, които са обхванати от този импулс, развиват *една логика, която изгражда да говори за самата себе си по безмилостен и безлюбен начин* - действителност в нея говори Ариман - при тази логика не се показва нищо, което да свързва човека по един правилен, вътрешен, сърдечно-душевен начин с това, което той мисли, говори, върши.

Обаче *Михаел* никога не е усвоил Интелектуалността за себе си. Той я управлява като божествено-духовна Сила, като се чувства свързан с божествено-духовните Същества. Благодарение на това, когато той прониква Интелектуалността се вижда, че тази Интелектуалност има възможност да бъде еднакво добре един израз на сърцето, на душата, както и на главата, на духа. Защото *Михаел* носи в себе си всички първоначални сили на своите Богове и тези на човека. Благодарение на това той не предава на Интелектуалността нещо ледено-студено, бездушие, а стои при нея по един вътрешно-топъл, пълнодушевен начин.

В това се крие също и причината, защо *Михаел* кръстосва Космоса със сериозен израз на лицето и със сериозни жестове. Да бъде някой свързан с интелигентното съдържани е *така*, както е свързан с *Михаел*, това значи той да трябва да изпълни едновременно изискването, да не внася никаква субективна воля, никакво субективно желание в това съдържание. Иначе логиката става произвол на *едно* същество, вместо израз на Космоса. Да държи строго своето същество като израз на мировото Същество; *да задържа вътре в себе си всичко, което иска да се прояви във вътрешността като нещо свойствено: това счита Михаил за своя добродетел*. Неговото чувство е насочено към великите отношения на света - за това говори изразът на неговото лице; *неговата воля, която пристъпва към човека, трябва да се отразява това, което той вижда в космоса - за това говори неговото държание, неговият жест. Михаил е*

сериозен във всичко, защото сериозността като откровение на едно същество е огледало на Космоса в това същество; смехът е израз на това, което, излизайки от едно същество, разлива своите лъчи в света. Една от Имагинациите на Михаел е и тази; той кръстосва на вълни течението на времето, носейки живо като своя същност светлината на космоса; устройвайки топлината от космоса като изява на своето собствено същество; той кръстосва света като едно същество което е един свят, утвърждавайки са мия себе си, като утвърждава света, насочвайки към земята сили като че от всички места на света.

Ето пък, напротив, имагинация на Ариман: *в своя ход той би искал да завладее пространство то от времето; той има тъмнина около себе си, в която праща лъчите на своята собствена светлина. Той има толкова по-силен мраз около себе си, колкото повече достига то своите цели; той се движи като един свят, който изцяло се свива в едно същество, неговото собствено, като утвърждава самия себе си чрез отричането на света; той се движи, като че води със себе си злокобните сили на тъмните пещери на земята. Когато човек търси свободата, без пристъп на егоизма, когато за него свободата се превръща в чиста любов към действието, което трябва да бъде изпълнено, тогава той има възможност да се приближи до Михаел; когато иска да действа по свобода при развиване на егоизма, когато за него свободата се превръща в гордото чувство, да изяви себе си в действието, тогава той се намира пред опасност да попадне в областта на Ариман.*

Гореописаните имагинации проблясват от човешката любов към действието /Михаел/ или от неговата собствена любов към самия себе си, когато действа /Ариман/.

Когато човек се чувства като свободно същество в близост до *Михаела*, той е на път да носи силата на Интелектуалността в "целия свой човек"; *той мисли наистина с главата си, обаче сърцето чувства тъмното и светлото на мисленето; волята излъчва същността на човека, когато в нея се вливат мислите като цели. Човекът става все повече човек, като става израз на света; той намира себе си, като не търси себе си, а се съединява в любов със света проявявайки своята воля.*

Когато развивайки своята свобода човек изпада в съблазните на Ариман, той бива въввлечен в Интелектуалността като в един духовен автоматизъм, в който той е само едно звено, а не вече самият *Той*. Цялото негово мислене се превръща в едно изживяване на главата; *но главата отделя мисленето от изживява нето на сърцето и от собствения волев живот и угасва собственото битие. Човекът все по вече изгубва от своя вътрешен човешки израз като същество, като става израз на собственото битие; той изгубва себе си, като търси себе си; той се откъсва от света,*

на който отказва своята любов; обаче човек живее себе си истински, когато люби света.

От изложеното е видно, как *Михаел* е ръководител към *Христа*. *Михаел* минава през света с цялата сериозност на своето същество, на своето държане, на своето действуване в любов. Който се придържа към него, той *проявява в своето отношение към света любов*. И първо трябва да бъде развита любов в отношението към външния свят, иначе тя се превръща в себелюбие.

Когато тази любов в смисъла на *Михаел* е налице, тогава *любовта към другия* ще може също да из праща обратно своите лъчи в собственото Себе. Това Себе ще може да люби, без да люби самото себе си. И по пътищата на такава Любов може да бъде намерен *Христос* в човешката душа.

Който се придържа към *Михаел*, той храни любов в своето отношение към вътрешния свят на своята душа, което отношение го свързва с *Христа*.

Епохата, в която сме навлезли сега, се нуждае човечеството да насочи погледа към един свят, който е духовен свят и непосредствено граничи със света, който чувстваме като физически; *в този духовен свят може да бъде намерено това, което тук бе описано като същество на Михаел и като ми сия на Михаел*. Защото светът, който човек си рисува като природа гледайки *този* физически свят, не е също този, в който той живее непосредствено, а той е един такъв свят, който е толкова далече под истинския човешки свят, колкото светът на *Михаела* е над истинския човешки свят. Само че човек не забелязва, че несъзнателно, съставяйки си един образ за своя свят, всъщност не ражда образът на един друг свят. Като си рисува тази картина, той е вече на път да заличи себе си и да изпадне в духовен автоматизъм. Човекът може да запази своята човечност само тогава, когато на *този* образ, в който се загубва като в образ на възгледа за природата, противопоставя *другия* образ, в който царува *Михаел*, в който *Михаел* води в пътя към *Христа*.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

121. Ние не сме прозрели още нещо, което действува в света, например мировите мисли, не сме проникнали в неговото значение за света, като при този действащ принцип се спираме само на себе си; *напротив трябва с познание да насочим погледа към същества, от които изхожда действащият принцип, действащата сила; например за миро-*

вите мисли, дали техен носител е Михаел или Ариман във и през света.

122. Това, което изхожда от едно същество, поради неговото отношение към света, може да действа благотворно и творчески, то може да се окаже покваряващо и разрушително, когато изхожда от едно друго същество. Мировите мисли носят човечите в бъдещето, когато те ги приемат от Михаела; *те го отклоняват от спасителното за него бъдеще, когато Ариман може да им ги даде.*

123. Чрез подобни съзерцания ние винаги стигаме до там, да надмогнем възгледа за една неопределена духовност, която действа пантеистично на основата на нещата; *така ние стигаме до един конкретен, определен възглед, който може да си състави представи за духовните същества на висшите йерархии. Защото навсякъде действителността се състои от същества; и това, което не е същество в тази действителност, то е деятелност, която се извършва в отношението между две различни същества.* То може да бъде разбрано само тогава, когато можем да хвърлим погледа върху действащите същества

ПЪРВО СЪЗЕРЦАНИЕ: ПРЕД ВРАТИТЕ НА СЪЗНАТЕЛНАТА ДУША.

КАК МИХАЕЛ ПОДГОТВЯ СВРЪХСЕТИВНО СВОЯТА ЗЕМНА МИСИЯ ЧРЕЗ ПОБЕЖДАВАНЕТО НА ЛУЦИФЕР

Намесата на *Михаел* в развитието на света и човечеството в края на 19-то столетие се явява в една особена светлина, когато разгледаме духовната история през вековете, които се предходили неговата намеса.

В началото на 15-то столетие се намира моментът, в който започва епохата на Съзнателната душа.

Преди този момент се изявява една пълна промяна в духовния живот на човечеството. Може да се проследи, как навсякъде по-рано в човешкия възглед са се вливали още имагинации /астрални образи, бел. на превод. /. Обаче още от по-рано отделни личности бяха се развили до чисти "понятия" в техния душевен живот; *но общото устройство на душите на по-голяма част от хората е такова, че в тяхното съзнание имагинациите се смесват с представите, които произхождат от чисто физическия свят.* Така е с представите върху процесите в природата, но така е и в онези представи, които хората си съставят върху историческите събития.

Това, което духовното наблюдение може да намери в тази насока, се потвърждава напълно от външните свидетелства. Тук ще посочим някои от тези последните.

Това, което в предишните столетия се е говорило и мислило върху историческите събития, е било многократно записано именно преди настъпването на епохата на Съзнателната душа. Така от тези времена има ме запазени "сказания" и други подобни, които ни дават един верен образ на това, как по-рано хората са си представяли "историята".

Един хубав пример в това отношение е разказът за "добрия Герхард", който е запазен в едно съчинение на Рудолф фон Емс, живял през първата половина на 13-ия век. "Добрия Герхард" е един богат търговец от Кьолн. Той предприема едно търговско пътешествие за Русия, Литва и Прусия, за да закупи соболеви кожи. След това отива в Дамаск, Ниневия, за да закупи копринени тъкани и други подобни.

При завръщането за Отечеството си той е изненадан от буря и отвлечен в неизвестна посока. Най-после стига в една чужда страна, където се запознава с един човек, под чиято власт се намират като пленници английски рицари и самата годеница на английския крал. Герхард дава всичко, което е придобил в своето пътуване, за да изкупи пленниците. Тях той взема на своя кораб и тръгва за своето отечество. Когато корабите пристигат там, където пътищата се разделят за отечеството на Герхард и за Англия, Герхард изпраща пленниците мъже за тяхното отечество; *годеницата на краля той задържа при себе си, с надеждата, че нейният годеник, Крал Вилхелм, ще дойде да я вземе, веднага щом научи за нейното освобождение и за нейното местонахождение.* Кралската годеница и дошлите с нея приятелки намират у Герхард най-доброто гостоприемство, което човек може да си представи. В дома на своя освободител от пленничество тя живее като многообична дъщеря. Минава дълго време, без да се яви кралят, за да я вземе. Тогава, за да осигури бъдещето на своята приведена дъщеря, Герхард решава да я омъжи за своя син. Защото можеше вече да се вярва, че Вилхелм е загинал. Сватбата със сина на Герхард е вече в пълен разгар; *тогава се явява като непознат странник Вилхелм.* Той дълго беше скитал в търсенето на своята годеница. Синът на Герхард безкористно се отказва от годеницата на Краля и тя му е върната. И двамата остават известно време при Герхард. След това той приготвя един кораб, за да ги отведе в Англия. Когато освободените от Герхард пленници, които отново бяха заели своето високо обществено положение, можаха да го поздравят като гост в Англия, те искат да го изберат за крал. Но той им отговаря, че им е довел законната кралска двойка. Те също са считали Вилхелм за загинал и искаха да намерят друг крал за страната, тъй като в отсъствието на Вилхелм положението в страната беше станало хаотично. - Търговецът от Кьолн отказва всичко, което му се предлага като почести и богатства, и се завръща в Кьолн, за да бъде там по-нататък скромният търговец, какъвто е

бил. -Разказът е така съчинен, че саксонския кайзер, Отто Първи отива в Кьолн, за да се запознае с "добрия Герхард". Защото могъщият Кайзер беше изпаднал в изкушението да иска "земно възмездие" за някои неща, които беше извършил. Благодарение на това, че се запознава с Герхард, той почувствувал в неговия пример, че и един прост човек е извършил много, неизказано много добри дела - даване на всичките си стоки, които беше придобили, за да освободи пленниците; *връщане на годеницата на своя син на нейния законен годеник - краля на Англия; след това всичко, което е направил, за да върне Вилхелм в Англия и така нататък - без за това да пожелае никаква земна отплата, а цялата отплата очаква само от Бога.* В устата на хората този човек носи името "добрият Герхард"; *Кайзерът чувства, че е получил един мощен религиозно-морален подтик чрез запознаването с начина на мислене, чувствуване и действуване на Герхард.*

Разказът, който скицирах тук, за да не говоря за малко познати неща само с имена, ни показва много ясно *от една страна* душевното устройство на епохата преди Съзнателната душа да се яви в развитието на човечеството.

Който се остави да му подеждва разказът, така както го дава Рудолф фон Емс, може да почувствува, колко много се е изменило изживяването на земния свят от онова време насам, когато е живял кайзерът Отто /през 9-то столетие/.

Нека погледнем, как в епохата на Съзнателната душа светът се е "прояснил" така да се каже пред погледа на човешката душа за всяко схващане на физическото битие и развитие. Герхард пътува със своите кора би някакси в мъгла. Той винаги познава само една частица от света, с който иска да се свърже. В Кьолн не се узнава нищо за това, което става в Англия, и години наред трябва да се търси един човек, който се намира в Кьолн. Хората познават живота и собствеността на един такъв човек, какъвто е този, при който Герхард е изхвърлен от бурята при своето завръщане в отечеството си, едва тогава, когато съдбата ги отнесе непосредствено на съответното място. В сравнение с днешните възможности за узнаване на отношенията в света, тогавашните възможности изглеждат като напипване в гъста мъгла, докато днес човек чувствува, че се намира в това отношение като в една обширна, осветена от слънцето местност. Това, което се разказва във връзка с "добрия Герхард", няма нищо общо с това, което днес се счита за "историческо". Но то има толкова повече общо с душевното настроение и цялото духовно положение на епохата. Това душевно настроение и това духовно положение са тези, които са описани в имажинации, а не отделните събития на физическия свят.

В това описание се отразява, как човекът не се чувства само като едно същество, което живее и действа като едно звено във веригата на събитията от физическия свят, но как той чувства, че в неговото земно съществуване действуват духовни, свръхсетивни същества и как неговата воля е свързана с тях.

Разказът за "добрия Герхард" показва, как сумракът, който по отношение на обгръщането с поглед на физическия свят е предхождал епохата на Съзнателната душа, е насочвал погледа на хората към виждане то на духовния свят. Хората не са виждали в *далечините* на физическото съществуване, а повече в *дълбочините* на духовното.

Но така, както някога едно сумрачно /съновидно/ ясновидство е показало на човечеството духовния свят, то не е съществувало вече през горепосоченото време. Имагинациите е имало; *но те са се явявали в едно такова устройство на човешката душа, което вече силно се е стремяло към мисловен живот.* Това става причина, хората да не знаят вече, в какво отношение се намира към физическото съществуване светът, който се изявява в имагинации. Ето защо на хората, които вече значително се бяха отдали на мисловния живот, имагинациите, им се струваха като произволни "измислици" без действителност. Хората не знаеха вече, че чрез имагинацията те поглеждат в един свят, в който човек се намира с една част на своето човешко същество различна от тази, с която той е потопен във физическия свят.

Така в описанието и двата свята са стояли един до друг; *и според начина, по който са разказани събитията, и двата свята носеха такъв характер, че можеше да се помисли, какво духовните събития, които се разказват, са се развили и могат да бъдат възприемани със сети вата така, както и физическите.*

Към това се прибавяше още, че в много от тези разкази физическите събития се разбъркват. Лица, които са живели с векове разлика едно от друго, се явяват като съвременници; *събитията се пренасят на неверни места или в неверни моменти.*

Човешката душа гледа на фактите на физическия свят така, както могат да се гледат духовните факти, за които времето и пространството имат значение различно от това за физическите. Вместо под формата на мисли, физическият свят се описва в имагинации; *в замяна на това духовният свят е така преплетен в разказа, като че хората имат работа не с една друга форма на съществуването, а с протичането на физическите факти.*

Едно схващане на историята, което се придържа само към физическото, мисли, че хората са възприели древните имагинации на Изток, на Гърция и т.н. и са ги преплели поетически с историческите материали, ко-

ито са занимавали тогава хората. Наистина в съчиненията на Изидор от Сивилия от 7-ия век на нашата ера хората са имали един формален сборник на древни "легендарни мотиви".

Но това е външно схващане на нещата. То има значение само за онзи, който няма никакво чувство за устройството на човешката душа, която знае, че в нейното съществуване се намира в непосредствена връзка с духовния свят и чувства нуждата да изрази това знание в имажинации. Ако тогава вместо собствената имажинация се използва една такава, която е исторически предадена, и в която човек се вживява, това не е същественото. Същественото е, че душата е ориентирана към духовния свят, така щото тя вижда своите собствени дела включени в природните процеси.

Обаче в начина, по който се разказват нещата в епохата преди настъпването на епохата на Съзнателната душа, може да се забележи объркване. В това объркване, в това заблуждение духовнонаучното наблюдение вижда действието на луциферическата Сила.

Това, което тласка душата да приема имажинации в съдържанието на своето изживяване, отговаря по-малко на способностите, които тя имаше в древни времена - чрез едно съноподобно ясновидство - а все повече на онези способности, които съществуваха в 8-то до 14-то столетие. *Тези* способности тласкаха вече повече към мислителното схващане на възприеманото чрез сетивата. В онази преходна епоха и двете способности съществуват една до друга. Душата е поставена между древното ориентиране, което е насочено към духовния свят и вижда физическия свят само като в мъгла, в новото ориентиране, което е насочено към физическите процеси и събития и в което духовното виждане избледнява.

В това колебливо равновесие на човешката душа действа луциферическата Сила. Тя би искала да възпрепятствува човека да се ориентира напълно във физическия свят. Тя би искала да го задържи с неговото съзнание в духовните области, които му подходат в древни времена.

Луцифер би искал в съновидното имажинативно виждане на света от страна на човека да не допусне да се влее чисто мисловният живот, който е насочен към схващането на физическото съществуване. Наистина той може да възпрепятствува по един неправилен начин човека да насочи своите зрителни способности към физическия свят. Но той не може да запази по един правилен начин изживяването на древните имажинации. Така той го кара да мисли в имажинации, без да може да го постави душевно напълно в света, в който имажинациите имат пълна стойност.

При настъпването на епохата на Съзнателната душа Луцифер царува така, че чрез него човекът е поставен по неотговарящ за него начин в

онази свръхсетивна област, която непосредствено граничи с физическия свят.

Това може нагледно да се види в "разказа" за "Херцога Ернст", който е един от най-любимите в Средновековието и навсякъде се разказва надлъж и нашир.

Херцог Ернст в раздор с кайзера, който несправедливо иска да го унищожи чрез война. Тогава херцогът се вижда принуден да избегне това непоносимо отношение с главата на империята, като взема участие в кръстоносния поход на изток. В изживяванията, които той има, докато пътуването му го довежда до целта, физическото се преплита по посочения начин "легендарно" с духовното. Например херцогът пристига в своето пътуване не до един народ, хората на който имат глави като тези на жеравите; *той бива изхвърлен със своите кораби на "магнитната планина", която ги привлича като магнит, така щото хората, които се приближават до планината, не могат вече да се върнат обратно и накрая трябва да загинат.* Херцог Ернст и неговите хора се освобождават благодарение на това, че се зашиват в кожи и тогава орли, които бяха свикнали да задигат като своя плячка хората изхвърлени на планината, ги отнасят на една планина и там, в отсъствие на орлите, те прорязват кожата и се освобождават. По-нататък пътуването го отвежда при един народ, чиито хора имат толкова дълги уши, че можеха да бъдат прегънати като облекло върху цялото тяло; *после стигна при един друг народ, краката на които са толкова големи, че, когато валило дъжд, хората можели да простират краката над себе си като дъждобрани.* След това стига при един народ от джуджета и при друг от великани и т. н. Много подобни неща се разказват във връзка с кръстоносния поход на херцог Ернст. "разказът" ни дава възможност да се почувствува по един правилен начин, как навсякъде, където се явяват имажинации, става едно ориентиране към духовния свят, как там се разказват неща чрез образи, които се разиграват в астралния свят и които са свързани със съдбата и волята на земните хора.

Така е и с хубавия "разказ за Роланд", в който се прославя походът на Карл Велики срещу езичниците в Испания. Позовавайки се на Библията, там се казва, че за да може Карл Велики да постигне своята цел, слънцето спира своя ход, така щото един ден става дълъг колкото два.

Същото е "легендата за нибелунгите" виждаме, как онази форма на виждане на духовния свят се запазва по-чиста в северните страни, докато в Средна Европа имажинациите са свързани с физическия живот. В северната форма на разказа е изразено, че имажинациите се отнасят към един "астрален свят"; *в средноевропейската форма на песента на нибелунги-*

те имажинациите са вмъкнати в това, което хората виждат във физическия свят.

Също и явяващите се в разказа за херцог Ернст имажинации се отнасят в действителност към това, което *между* опитностите във физическата сфера е изживяно в един "астрален свят", на който човекът принадлежи както и на физическия.

Ако насочим към всичко това духовния поглед, ние виждаме, как настъпването на епохата на Съзнателната душа означава едно израстване на една фаза на развитието, в която луциферическите сили биха победили над човечеството, ако чрез Съзнателната душа с нейната сила на интелектуалност в човешкото същество не би бил внесен един нов импулс на развитието. Ориентирането към духовния свят, което иска да вкара хората в заблуждение, е възпрепятствувано чрез Съзнателната душа; *погледът на хората е отвлечен във физическия свят.* Всичко, което става в тази насока, отвлича човечеството от заблуждаващата ги луциферическа Сила.

Тук вече за човечеството действа *Михаел* от духовния свят. От свръхсетивния свят той подготвя своето по-късно дело. Той дава на човечеството импулси, които запазват предишното отношение към божествено-духовния свят, без това запазване да приеме един луциферически характер.

След това, в последната третина на 19-то столетие, *Михаел* прониква в самия физически земен свят със своята дейност, която той беше упражнявал от свръхсетивния свят от 15-то до 19-то столетие.

За известно време човечеството трябваше да продължи своето духовно развитие, като се освободи от връзката с духовния свят, която връзка застрашаваше да се превърне в нещо невъзможно. След това духовното развитие бе насочено чрез мисията на *Михаел* по такива пътища, които ще доведат отново човечеството в такова отношение към духовния свят, което е спасително за него.

Така в своето действие *Михаел* стои между образа на света на Луцифер и между ариманическия *Миров ум* /мирова интелигентност/. При *Михаела* образът на света се превръща в едно пълно с мъдрост *откровение на света*, което разкрива мировия разум /мировата интелигентност/ като божествено *мирово действие*. В това *мирово действие* живее грижата на *Христа* за човечеството, което по този начин може да се разкрие на човешките сърца от *Михаеловото мирово откровение*.

/Следват второ и трето съзерцание/

Гьотеанум, 23 ноември 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО /Във връзка с предишното първо съзерцание върху свръхсетивната подготовка на *Михаел* за неговата земна мисия/

124. Изгряването на епохата на Съзнателната душа /15-то столетие/ се предхожда в залеза на епохата на Разсъдъчната или Чувстващата душа от едно повишено действие на Луцифер, което продължава известно време в новата епоха.

125. Това луциферическо действие би искало да запази по един незаконен начин, по един неподходящ вече начин стари форми на мисленето в образи по отношение на света и да възпрепятствува човека да разбере физическото съществуване на света чрез интелектуалността и да се живее в него.

126. *Михаел* се свързва в действието на човечеството, за да може самостоятелната интелектуалност да остане при вроденото и Божествено-духовно естество, но не по луциферически, а по един правилен, подходящ начин.

ВТОРО СЪЗЕРЦАНИЕ

КАК СИЛИТЕ НА МИХАЕЛ ДЕЙСТВУВАТ В ПЪРВОТО РАЗВИТИЕ НА СЪЗНАТЕЛНАТА ДУША

През времето на навлизането на Съзнателната душа в развитието на човечеството за Съществата на най-близкия да земното съществуване духовен живот беше трудно да се приближат до човечеството. Земните събития приемат една форма, която показва, че са необходими отношения и условия от свършено особен род, за да се намери възможен път за проникване на духовното във физическия живот на човечеството. Но от друга страна тази форма показва по много ясен начин, как там, където Силите на миналото *още* действуват и Силите на бъдещето *вече* започват да действуват, едно духовно естество търси енергично своя път в земния живот на човечеството срещу друго духовно естество.

Между 1339 и 1453 година се разпалва между Франция и Англия една война, която трае повече от сто години и внася голямо объркване. В това объркване, което води своя произход от едно неблагоприятно за човешкото развитие духовно течение, са възпрепятствувани събития, които иначе биха внесли по-бързо Съзнателната душа в човечеството, ако не биха съществували тези препятствия. *Чосър* /починал в 1400 година/ беше създал английската литература. Трябва само да се помисли, какви ду-

ховни последствия са се родили от това създаване и основаване на литературата в Европа, и ще се види, че това събитие не може да се прояви по един свободен начин, а се падна в една бъркотия създадена от войната. Към това се прибавя, че още от по-рано в Англия беше започнало онова политическо мислене, което може да получи своя истински израз чрез Съзнателната душа /1215 г./. По-нататъшното развитие на това събитие също се падна в объркаността и пречките създадени от войната.

Тук имаме работа с една такава епоха, в която духовните Същества, които искат да развият човека според заложите, които бяха вложени в него още от самото начало от по-висшите божествено-духовни Същества, срещат своите противници. Тези противници искат да насочат човека по други пътища, различни от тези, които му бяха предназначени от самото начало. В такъв случай той не би могъл да използва вложените отначало в него сили за своето по-нататъшно развитие. Неговото космическо детство си останало безплодно за него. То би се превърнало в една изсъхваща част на неговото същество. Последствието от това би било, че човекът би могъл да стане плячка на луциферическите и ариманическите същества и би бил лишен от неговото собствено развитие. Ако със своите стремежи тези врагове на човечеството биха постигнали не само да създават пречки, но биха го осъществили напълно, развитието на Съзнателната душа би било възпрепятствувано.

Едно събитие, в което вливането на духовното в земните събития се изявява особено ярко, е явяването и съдбата на *Йоана д, Арк*, Орлеанската девица /1412-1431 г./. Това, което тя върши, за самата нея то има своите подтици дълбоко в подсъзнателните основи на нейната душа. Тя се подчинява на смътните вдъхновения на духовния свят. На Земята царува обърканост, чрез която трябва да бъде възпрепятствувана епохата на Съзнателната душа. *Михаел* трябва да подготви своята по-късна мисия от духовния свят. Той може да стори това там, където неговите импулси могат да бъдат приети в човешките души. *Йоана д, Арк* е една такава душа. Той действа, макар и това да е възможно до по-малка степен и да е по-малко видимо за външния исторически живот, и чрез други души. В такива събития, каквито са тези създадени във войната между Англия и Франция, той намира своя ариманически противник.

За луциферическия противник, който той среща в тази епоха, ние говорим в предишното съзерцание. Обаче този противник се показва по твърде особен начин и в това, как се развиват събитията, които последваха явяването на Орлеанската девица. В тези събития ние виждаме, че хората не могат да намерят вече ни какво отношение към намесата на духовния свят и историята на човечеството, което можеше да бъде разбрана от хората и приета в тяхната воля, когато още съществуваше има-

гинативното разбиране. Отношението към такава една намеса беше станало невъзможно, поради това, че Разсъдъчната или Чувстваща душа беше престанала да действа; *отношението, което отговаря на съзнателната душа, тогава не беше още намерено; то не е постигнато и днес.*

Така се случи, че тогава оформянето на Европа бе създадено от духовния свят, без хората да имат едно разбиране за това, което става, и без това, което те можеха да направят, да има някакво значително влияние върху това оформяне.

Нужно е само да си представим, какво би се случило през 15-то столетие, ако не би съществувала никаква Орлеанска девица, и ще разберем добре значението на това предизвикано от духа събитие. - Има също личности, които искат да изтълкуват материалистично едно такова явление. Едно разбиране за тях е невъзможно затова, защото те тълкуват в материалистичен смисъл нещо явно духовно.

Ясно се показва сега също в определени духовни стремежи на човечеството, както не може вече да намери пътя към Божествено-духовното без трудности, даже и когато усилено ги търси. Това са трудности, които не съществуваха в епохите, когато можеше да се създаде разбиране, вникване чрез имагинациите. За да оценим правилно гореказаното, нужно е само да видим в ясна светлина личностите, които се явяват като философи Един философ не може да бъде разгледан само според неговото въздействие върху неговата епоха, той не може да бъде разглеждан само според това, колко хора са възприели неговите идеи. Напротив той е *израз*, изявената същност на своята епоха. Това, което голяма част от човечеството носи в себе си несъзнателно като душевно настроение, като несъзнателни чувства и подтици в живота, той го изразява като философ в своите идеи. Както термометърът показва температурата на околната среда, така и той по казва душевното състояние на своята епоха. Както термометрите не са причина за температурното състояние на околната среда, така и философите не са причина за душевното настроение на тяхната епоха.

Нека при тези предпоставки разгледаме един философ като *Рене Декарт*, който действуваше, когато епохата на Съзнателната душа беше вече в своя ход. /Той е живял от 1596 до 1650 година/. Тясната опора на неговата връзка с духовния свят /с истинското битие/е изживяването: "аз мисля, следователно съм, съществувам". В центъра на себесъзнанието, на Аза, той търси да почувствува действителността; *и това само толкова, колкото може да му подсказже съзнателната душа.*

И върху всичко останало духовно естество той се стреми да добие яснота, като проучва, каква гаранция му дава сигурността на неговото се-

бессъзнание относно сигурността на другите неща. По отношение на истините, които му са дадени по традиция, той навсякъде пита: *ясни ли са те, както е ясно "аз мисля, следователно съм"*? И ако може да утвърди това, той ги приема.

При такова едно човешко мислене, не е ли прогонен духът от всеки възглед, който е насочен към нещата на света? Откровението на този дух се е оттеглило върху най-малката опора на бессъзнанието; *всичко останало се оказва непосредствено без откровение на духа*. Върху това, което се намира вън от бессъзнанието, може да бъде хвърлена светлина само косвено чрез интелекта в съзнанието, светлина, която иде от това откровение на духа.

Човекът от тази епоха посочва празното още съдържание на своята Съзнателна душа в силен копнеж към духовния свят. Един слаб лъч се насочва към този свят.

Съществата на духовния свят, който непосредствено граничи със земния свят, и човешките души трудно намират допир. Свръхсезитивната подготовка на *Михаел* за неговата по-късна мисия на Земята може да бъде почувствувана от човешката душа при най-големи пречки.

За да разберем душевното настроение, което се изразява в Декарт, нека сравним този философ с *Августин*, който за външното формулиране изтъква същата опора за изживяване на духовния свят както и Декарт. Само че при *Августин* това става от пълната имагинативна сила на Разсъдъчната или Чувствуваща душа /Живял е от 354 до 430 година/. С право намираме едно сродство между Августин и Декарт. Само че интелектът на Августин още е един остатък на космическия Интелект, докато у Декарт той е вече проникващият в човешката душа интелект. Именно в развоя на духовния стремеж от Августина до Декарта можем да видим, как космическия характер на мислителните сили се изгубва и как след това той отново се явява в човешката душа. Но същевременно ние виждаме, как *Михаел* и човешката душа могат да се намерят при големи трудности така, че *Михаел* може да насочи в човека това, което някога е управлявал в Космоса.

Против тази среща действуват луциферическите и ариманическите Сили. Луциферическите Сили искат да направят да се развие в човека само това, което му е било присъщо в неговото космическо детство: *ариманическите сили, като техни противници и все пак сътрудничейки с тях, биха искали да развият само постигнатите в по-късни епохи сили и да оставят космическото детство да изсъхне*.

При такива повишени съпротивления човешките души от Европа обработваха това, което кръстоносните походи донесоха от изток на запад като духовни импулси съдържащи се в идеите на древните възгледи. Си-

лите на *Михаел* живееха мощно в тези идеи. Космическата Интелигентност, която *Михаел* управляваше като свое старо духовно наследство, царуваше в тези възгледи за света.

Как можеха те да бъдат приети, тъй като съществуваше една пропаст между силите на духовния свят и човешките души? Те попаднаха в едва развиващата се Съзнателна душа. От една страна те срещнаха препятствието, което съществуваше поради още слабо развитата Съзнателна душа. Те заглушиха дейността на тази Съзнателна душа, парализираха я. Но от друга страна те не срещнаха вече едно почиващо още на имажинацията съзнание. Човешката душа не можеше вече да ги съедини със себе си с пълно разбиране. Те бяха приети или по един повърхностен начин или суеверие. В това състояние на духа трябва да се вгледаме, когато искаме да разберем такива движения на мислите, които от една страна са свързани с имената на Уйклиф, Хус и други, а от друга страна с това, което носи името "розенкройцерство".

За това ще говорим по-нататък. /Продължението на това второ съзерцание и третото съзерцание следват/

Гьотеанум, 30 ноември 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЬОТЕАКУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

/Във връзка с предишното изложение от второто съзерцание върху силите на *Михаела* в първото развитие на Съзнателната душа/

127. В началото на епохата на Съзнателната душа човешката душа развива още в слаба степен своите интелектуални сили. Възниква една несвързаност между това, към което душата се стреми в своите несъзнателни основи, и това, което могат да й дадат силите от областта, в която се намира *Михаел*.

128. В тази липса на връзка съществува до висока степен възможност за луциферическите същества да за държат човека при космическите детски сили и да го накарат да върви в неговото по-нататъшно развитие НЕ по пътищата на Божествено-духовните Същества, с които той беше свързан от самото начало, а по пътищата на Луцифер.

129. Съществува по-нататък една повишена възможност за ариманическите същества да откъснат човека от космическите детски сили и да го привлекат за по-нататъшно развитие в тяхната собствена област.

130. И двете неща не бяха допуснати, защото *все пак* силите на *Михаел* действуваха; *обаче* духовното развитие на човечеството *трябваше* да стане при пречките създадени от тези възможности и чрез това то стана такова, каквото е станало сега.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ВТОРОТО СЪЗЕРЦАНИЕ:

ПРЕЧКИ И СЪДЕЙСТВИЯ ЗА СИЛИТЕ НА МИХАЕЛ ПРИ ИЗГРЕВА НА ЕПОХАТА НА СЪЗНАТЕЛНАТА ДУША

Внедряването на Съзнателната душа предизвиква из цяла Европа едно смущение в изживяването на религиозните вероизповедания и на култа. На прехода на 11-то и 12-то столетие виждаме една ясна проява на това смущение във възникването на така нареченото "доказателство за съществуването на Бога" /особено чрез Анселм фон Кентърбъри/. Съществуването на Бога *трябваше* да бъде доказано чрез основания на ума. Такъв един стремеж можеше да се яви само тогава, когато беше на изчезване старият начин на изживяване на "Бога" със силите на човешката душа. Защото това, което се изживява по този начин, то не се доказва логически.

Съществуващата по-рано форма беше такава, че човек имаше душевното възприятие на духовните Същества/Интелигенции/ - до Бога нагоре; *новият начин, новата форма беше тази, човек да си образува по интелектуален начин мисли върху "първопричините" на вселената*. За първи начин хората имаха на разположение силите на *Михаел*, намиращи се в духовната област, която граничи не посредствено със земната област. Тези сили въоръжиха душата със способности за да може да възприема Интелигенциите на вселената като Същества, които се намират зад мисловните сили насочени към сетивния свят. За втория начин *трябваше* те първа да се образува едно съединяване на душата със силите на *Михаел*. В областта на култа, започвайки от Уйклиф в Англия /15-ия век/ в Бохемия в широки области на човешкото религиозно изживяване се получи едно колебание в едно такова централно учение, каквото е това за причастието. В причастието човек можеше да намери своята връзка с духовния свят, който му бе отворен от *Христа*, защото можеше да се съедини в своето същество с *Христа* така, че фактът на сетивното съединение беше едновременно духовен факт.

Разсъдъчната или Чувстващата душа можеше да си представи това съединение. Защото тази душа още имаше както за духа така и за материята идеи, които бяха близки една от друга, така щото едната /материята/ можеше да бъде представена като преминаваща в другия /в духа/. Обаче такива идеи не могат да бъдат интелектуалистични идеи, които изискват също доказателства за съществуването на Бога; *те трябва да*

бъдат такива, които още съдържат нещо от имажинацията. Чрез това в материята се чувства действащият дух, а в духа стремежът към материята. Идеи от този род имат зад себе си космическите си ли на Михаил.

Нека само си помислим, колко много неща се разколебаха в това време за човешката душа! Колко много неща се разколебаха от тези, които бяха свързани с най-вътрешното и най-свещено изживяване на душа та! Личности, в които същността на Съзнателната душа беше проблеснала най-ясно, които имаха такова душевно устройство, което ги свързваше със силите на Михаил с такава сила, до каквато другите трябваше да стигнат едвам след столетия, Хус, Уйклиф и други, се явиха на сцената на историята. От гласа на Михаила, който звучеше в техните сърца, те наложиха правото на Съзнателната душа да се издигне до схващането на най-дълбоките религиозни тайни. Те чувстваха: *интелектуалността, която възникна със съзнателната душа, трябва да бъде способна да обхване в областта на своите идеи това, което в древни времена можеше да се постигне чрез имажинацията.* Срещу това схващане стоеше положението, че древното, исторически предадено положение на човешката душа беше изгубило всяка вътрешна сила за по-голяма част от хората. Това, което в историята се нарича затруднения в живота на вероизповеданията, с което в началото на действието на Съзнателната душа се занимаваха великите събори на реформацията, всичко това е свързано с живота на онези човешки души, които още не чувстваха в себе си Съзнателната душа, но които също в наследената Разсъдъчна или Чувстваща душа не можеха вече да имат нещо, което да им даде вътрешната сила и сигурност.

Може действително да се каже, че такива исторически човешки изживявания, каквито се явиха на съборите в Констанца, в Базел, показват горе в духовния свят разливането надолу на Интелектуалността, която иска да проникне в човеците, а долу областта на Земята, с неотговарящата вече на времето Разсъдъчна или Чувстваща душа. Помежду плуват силите на Михаил, поглеждайки назад към своята минала връзка с божествено-духовното и гледайки надолу към човечеството, което също притежаваше тази връзка, но което сега трябваше да премине в една сфера, в която Михаил трябва да му помогне от духа, но която той /Михаел/ не трябва да съедини вътрешно със себе си. В този стремеж на Михаила, който е *необходим* в космическото развитие, но който отначало означава едно смущение в равновесието на Космоса, има своите основи това, което човечеството трябваше да изживее през тази епоха и по отношение на най-свещените истини.

Ние проникваме с нашия поглед дълбоко в характерните черти на това време, когато разгледаме случая с кардинала Николай от Куза /За него може да се прочете в моята книга "Мистика в зората на модерния духовен живот"/. Неговата личност е като една гранична колона на времето. Той искаше да доведе до всеобща валидност възгледа, който не се бори с неуредиците на света с мечтателски тенденции, а със здравия човешки разум искаше да вкара в неговите релси това, което беше излязло от тях. Нека погледнем неговото действие на събора от Базел, а и иначе сред неговата църковна община, и ще забележим това.

Ако с това Николай от Куза е изцяло наклонен към поврата на развитието предизвикано от събуждането на Съзнателната душа, от друга страна ние го виждаме да изявява възгледи, които показват в себе си по един блестящ начин силите на *Михаел*. Той поставя в своето време добрите стари идеи, които водеха чувството на човешката душа към развитието на способности за възприемане на интелигентните Същества в Космоса. Когато *Михаел* още управляваше мировата Интелигентност. "Учението невежество", за което той говори, е едно разбиране поставено над възприемането насочено върху сетивния свят, което води мисълта над Интелектуалността - обикновеното знание - е една област, където - в незнание, в невежество - но в замаяна на това в едно живяно виждане може да бъде обхванато духовното.

Така Николай от Куза е онази личност, която чувствайки в собствения духовен живот смущението на космическото равновесие чрез Михаела си искала интуитивно да допринесе колкото е възможно повече за това, щото това смущение да бъде насочено за доброто на човечеството.

Между това, което по този начин излизаше духовно наяве, скритом живееше нещо друго. Отделни личности, които имаха чувство и разбиране за положението на Михаеловите Сили във вселената, искаха така за подготвят силите на своята душа, че да намерят съзнателен достъп до духовната област, която граничи непосредствено със земната област, в която област *Михаел* полага своите усилия за човечеството.

Те се стремяха да добият правото за това смело духовно начинание благодарение на това, че външно в живота по отношение на тяхната професия, а и иначе се държаха така, че не можеше да се забележи разликата в тяхното съществуване с това на другите хора. Благодарение на това, че изпълняваха така в обикновения смисъл и с любов своите задължения към земното, те можеха да обърнат свободно вътрешността на своето човешко същество към горепосочената духовна област. Това, което те направиха в тази насока, беше тяхна работа и работа на онези, с които "тайно" се свързаха. Отначало светът съвсем не беше засегнат от този духовен стремеж по отношение на това, което ставаше във физическата

област. Но всичко това беше необходимост, за да доведе душите в необходимата връзка със света на *Михаела*. Не се касаеше за "тайни общества" в никакъв лош смисъл, нито за нещо, което търси скришното, понеже се страхува от светлина та на деня. Напротив касаеше се да се съберат хора, които в това събиране се убеждават, че, който принадлежи към тях, има едно правилно съзнание за мисията на *Михаел*. Работещите по този начин задружно не говорят тогава за своята работа пред тези, които поради неразбиране биха само могли да смушават тяхната задача. Тези задачи се състояха на първо място в едно действуване в духовни течения, които не протичат сред зимния живот, а граничещия духовен свят, но изпращат своите импулси в земния живот.

С това се обръща вниманието върху работата на хора, които стоят във физическия свят; *но те действуват задружно със същества на духовния свят, със същества, които самите те не стъпват на физическия свят, не се въплъщават в него*. Това, което по един не отговарящ на действителността начин в света наричат с името "розенкройцери", за не го ви говоря тук. Истинското Розенкройцерство се намира напълно в линията на действие на Михаеловата мисия. То помогна на *Михаела* да приготви на Земята това, което той искаше да подготви като своя духовна работа за една по-късна епоха.

Какво можеше да се случи с това, ще можем да оценим, когато насочим вниманието си към следващото.

Трудностите, даже невъзможностите на *Михаел* да действува в човешките души, които бяха описани, са свързани с това, че той самият не иска да дойде със своето същество в никакъв допир с физическото настояще на земния живот. Той иска да остане в онова отношение на силите, които са съществували в *миналото* за духове от новия ред и за хората. Всякакъв допир с това, с което човек *трябва* да дойде в допир като живеещ в настоящия физически земен живот, *Михаел би могъл* да го счита като едно очистване на неговото същество. Но в обикновения човешки живот действува духовното изживяване на душата във физическия земен живот и обратно, този последният действува върху първия. Това е едно обратно действие, което се изразява именно в настроението към нещо земно. Подобно действие едно в друго става по правило - не винаги - с личности, които стоят в обществения живот. Ето защо за *Михаел* препятствията бяха особено големи в неговото действие при реформаторите.

Трудностите от тази страна розенкройцерите преодоляха благодарение на това, че те държаха своя външен живот в смисъла на земните задължения свършено настрана от тяхната работа с *Михаела*. Когато със своите импулси *Михаел* се натъкваше на това, което един розенкройцер-

подготвяше за него, той в никой случай не беше изложен на опасността да се докосне до нещо земно. Защото такъв допир беше отстранен от това, което свързваше розенкройцера с *Михаела*, благодарение на особено състояние на душата, което беше създадено.

Чрез това истинската воля на розенкройцерите създаде на Земята за *Михаела* пътя, който той трябва да намери за своята бъдеща земна мисия.

/Следва трето съзерцание./

Гьотеанум, 06 декември 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

131. В започващата епоха на Съзнателната душа еманципиралата се в човека Интелектуалност иска да се занимае с истините на вероизповедание и на култа. Чрез това душевния живот на човека трябва да изпита едно разколебаване. Хората искат да докажат логически нещо съставляващо, което по-рано беше изживяващо в душата. Те искат да обхванат с логическо умозаключение съдържанието на култа, които трябва да бъдат обхванати в имажинации; искат даже да ги оформят според тези умозаключения.

132. Всичко това е свързано с факта, че *Михаел* иска да избегне при всички обстоятелства всякакъв допир с настоящия земен свят, в който *човекът* трябва да навлезе, но въпреки това трябва да придружава по-натък в човека космическата Интелектуалност, която управляваше в миналото. Поради това чрез силите на *Михаел* в развитието на света настъпва *по необходимост* едно смущение на космическото равновесие.

133. Мисията на *Михаел* е улеснена благодарение на това, че определени личности - истинските розенкройцери - устройват своя външен земен живот така, че този живот не действа с нищо в техния вътрешен душевен живот. Благодарение на това те могат да развият вътре в себе си сили, чрез които действуват в духовния свят заедно с *Михаел*, без този последният да бъде изложен на опасността да бъде вплетен в настоящите земни събития, което би било невъзможно за него.

ТРЕТО СЪЗЕРЦАНИЕ

СТРАДАНИЕТО НА МИХАЕЛ НАД РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕЧЕСТВОТО ПРЕДИ ДА НАВЛЕЗЕ В ЕПОХАТА НА СВОЯТА ЗЕМНА ДЕЙНОСТ

В по-нататъшния напредък на епохата на Съзнателната душа все повече престава да съществува възможността за едно свързване на *Михаел* с общото човешко същество. В това човешко същество се внедрява очовечената Интелектуалност. В тази Интелектуалност изчезват имажинативните представи, които могат да покажат на човека живата Интелигентност в Космоса. За *Михаел* започва възможността да може да се приближи до човека едвам в последната третина на 19-ия век. По-рано така можеше да стане само по пътищата, които хората търсят като истински розенкрийцерски пътища.

Човекът гледа в природата със своя поклътващ интелект. Той вижда един физически, един етерен свят, в кои то самият той не се намира. Чрез великите идеи на Коперник, на Галилей той добива един образ на света, който се намира вън от човека; *но той изгубва своя собствен свят*. Той гледа себе си и няма никаква възможност да стигне до едно разбиране върху въпроса, *Що е той*.

В дълбините на неговото същество се пробужда това, което е предназначено да носи неговата интелигентност. С него се свързва неговият АЗ. Така човекът носи сега в себе си три неща: *първо: в своето духовно-душевно същество, явяващо се като физическо-етерно, той носи това, което някога, още през сатурновия и слънчевия период и след това постоянно отново, го беше поста вило в царството на божествено-духовното*. То е онова, в което човешките същества и *Михаел* могат да си сходят. *Второ* човекът носи в себе си своето по-късно физическо и етерно естество, онова естество, което се беше развило през време на Лунния и Земния периоди. Всичко това е произведение и дейност на Божествено-духовното; *но божествено-духовното не присъствува вече живо в него*.

То започва да присъствува отново живо, когато *Христос* минава през Тайната на Голгота. *В това, което действува по духовен начин във физическото и етерното тяло на човека, може да бъде намерен Христос*. *Трето*, човекът има в себе си онази част на неговото духовно-душевно естество, което през Лунния и Земния период прие една нова същност. В тази същност *Михаел* остана действащ, докато в това, което беше обърнато към Луната и Земята, той стана все по-недействащ. В нея *той* запази за човека неговия човешки-божествен образ.

Това *Михаел* можа да върши до изгряването на епохата на Съзнателната душа. След това цялото духовно-душевно естество на човека потъна та-

ка да се каже във физическо-етерното, за да извлече от него Съзнателната душа.

В съзнанието на човека възлезе светещо това, което неговото физическо тяло и неговото етерно тяло можаха да му кажат върху физическото и етерното естество на природата. От неговия поглед изчезна това, което астралното тяло и Азът можеха да му кажат върху самите себе си.

Настъпва едно време, през което в човечеството оживява чувството, което не може да проникне със своето разбиране самото себе си. Започва едно *търсене* на познанието за човешката същност. Това търсене не може да бъде задоволено с познанието, което съвременното може да даде. Хората се обръщат исторически към миналите времена. В духовното развитие на човечеството възниква *хуманизмът*. Хората се стремят към хуманизма, не защото имат човека, а защото са го *изгубили*. Ако биха го имали, тогава *Еразъм Ротердамски* и други биха действували изхождайки от съвършено други отсенки на душата, а не от това, което хуманизмът беше за тях.

По-късно Гьоте намери във *Фауст* един образ на човека, който беше изгубил напълно човека.

Това търсене "на човека" става все по-силно. Защото хората са поставени пред избора, или да затъпят по отношение чувствуването на собственото същество, или да развият копнежа към него като един елемент на душата.

До 19то столетие най-добрите хора развиват в най-различни области на европейския духовен живот идеи по различен начин - исторически, естествено-научен, философски, мистични - които представляват един стремеж да бъде намерен *човекът* в това, което е станало интелектуалистичен светоглед.

Възраждане, духовно новораждане, хуманизъм бързат, даже шурмуват към една духовност в една посока, в която тя не може да бъде намерена; *безсилие, илюзия, заглушаване - в посоката, в която тя трябва да бъде търсена*. Изблик на силите на *Михаел*, в изкуството, в познанието, в човека, само още не в оживяващите сили на Съзнателната душа. Едно разколебаване на духовния живот. *Михаел* насочва всички свои сили назад в космическото развитие, за да добие сила да държи "змея" под нозете си в равновесие. Именно под тези напрежения на силите от страна на *Михаел се раждат най-великите творения на ренесанса*. Но те са още едно възобновяване чрез *Михаел* на силите на Разсъдъчната или Чувствена душа, а не едно действие на новите сили.

Ние можем да видим *Михаела* изпълнен със загриженост, дали ще бъде също в състояние да побеждава и по-нататък "змея", когато вижда, как в една област хората искат да добият от новосъздадения образ природата

един образ на човека. *Михаел* вижда, как е наблюдавана природата и как от това, което хората наричат "природни закони" те искат да създадат един образ на човека. Той вижда, как хората си представят, че еди кое си свойство на едно животно се усъвършенствува, еди коя си органическа връзка става по-хармонична и чрез това "се ражда" човекът. Обаче пред духовното око на *Михаела* не се ражда "един човек", защото това, което хората си представят като усъвършенствуване, като хармонизиране, то е именно само "мислено" никой не може да види, че то действително *става*, защото то никъде не се случва.

И така живеят хората в такова мислене за човека в недействителни образи, в илюзии; *те преследват един образ на човека, който само вярват, че имат; обаче в действителност в тяхното зрително поле няма нищо. "силата на духовното слънце осветлява техните души, Христос действа; но не могат още да забележат това. В тялото царува силата на съзнателна та душа; но тя не иска още да проникне в душата"*. Ето така може да бъде чуто вдъхновението, което *Михаел* изговаря в непълната със страх загриженост. Да не би силата на илюзията, която завладява хората, да даде на "змея" толкова сила, че за *Михаела* да стане невъзможно да поддържа равновесието!

Други личности се стремят с повече вътрешно-художествената сила да почувствуват природата и човека като едно цяло. Мощно звучат думите, които Гьоте е произнесъл, когато е охарактеризирал действието на *Винкелман* в една хубава книга: *"когато здравата природа на човека действа като едно цяло, когато той се чувства в света като едно велико, красиво, достойно и ценно цяло, когато хармоничното задоволство му позволява едно чисто, свободно очарование; тогава вселената, ако тя би могла да чувства самата себе си, като постигнала своя та цел, би възникнала и би се удивлявала на върха на своето собствено развитие"*. "Това, което възбуждаше *Лесинг* в огъня на духа, което одушевяваше в *Хердер* великия поглед върху света: *то звучи в тези думи на Гьоте*. И цялото творчество на Гьоте е като едно всестранно откровение на тези негови думи. В своите "естетически писма" *Шилер* беше обрисувал идеалния човек, който така, както звучи в тези думи, носи вселената в себе си и я осъществява в социално обединение с други хора. Но от къде произхожда *този* образ на човека? Той блести като утринно Слънце над пролетта на Земята. Обаче той е проникнал в чувството на хората чрез съзерцанието на гръцкия човек. Съхраняваха го хора, в които живееше един мощен вътрешен импулс на *Михаела*; но те можаха да дадат форма на този импулс само тогава, когато потопяваха погледа на своята душа в древното минало. Когато искаше да изживее, да почувствува "човека", Гьоте изпитваше най-силните конфликти със Съзнателната душа. Той го

потърси във философията на Спиноза; през време на пътуването в Италия, когато вникна в същността на древните гърци, едва тогава той вярваше, че го е предчувствувал. Но накрая, от Съзнателната душа, която се изразява в стремежа на Спиноза, той премина в угасващата Разсъдъчна или Чувствуваща душа. Той може само да пренесе безкрайно много от тази Разсъдъчна душа в Съзнателната душа в своя всеобхватен възглед за природата.

Михаел гледа сериозно и на това търсене на човека. Това, което е в неговия смисъл, то се влива и в човешкото духовно развитие; *това е човекът, който някога беше съзрявал истинската интелигентност, когато Михаил я управляваше от космоса.* Но ако това не би било обхванато от одухотворената сила на Съзнателната душа, накрая то би се изтръгнало от действието на *Михаел* и би попаднало под властта на *Луцифер*. Че в колебанието на космическо-духовното равновесие *Луцифер* би могъл да вземе надмощие, тази е другата голяма загриженост в живота на *Михаел*.

Подготовката на *Михаел* за неговата мисия на Земята през 19-то столетие протича в космическа трагичност. Долу на Земята често царува най-дълбоко задоволство относно действието на образа на природата; *в областта, където действа Михаил, царува трагичност относно пречките, които се противопоставят на изживяването на образа на човека.*

Някога в лъчението на Слънцето, в блясъка на утринните зари, в блещукането на звездите живееше строгата, одухотворена любов на *Михаел*; *сега тази любов беше приела оттенъка на събуждащото страдание гледане към човечеството.*

Положението на *Михаела* в Космоса стана трагично тежко, но също и тласкащо към едно разрешение именно в периода, който предхождаше неговата земна мисия. Хората можеха да подържат интелектуалността само в областта на тялото и там само в областта на сетивата. Ето защо в тяхното схващане те не приеха от една страна нищо, което не им казаха сетивата; *природата стана едно поле на откровението на сетивата, обаче това откровение се разбираше само материално.* Във формите и природата хората не долавяха вече произведението на Божествено-духовното, а нещо, което съществува като лишено от дух и за което въпреки това се твърди, че то произвежда духовното, в което човекът живее. От друга страна хората искаха да приемат за един духовен свят само това, за което говореха историческите съобщения, историческите сведения. Едно виждане на духа според това, както ставаше за миналото, беше еднакво строго забранено както и едно такова в настоящето.

В душата на човека живееше още само това, което идва от настоящата област, в която *Михаел* не навлиза. Човекът се радваше и се радва, че

стои на "сигурна" почва. Той вярваше, че стои на тази "сигурна" почва, защото не търсеше в "природата" нищо като мисли, от които се страхуваха да не изпадне веднага в произвола на фантазията. Но *Михаел* не се радваше; *отвъд и над човека той трябваше да води в своята собствена област борбата против Луцифер и Ариман*. Това създаде голяма трагична трудност, защото Луцифер има толкова по-лесно достъп до човека, колкото повече *Михаел*, който съхранява и миналото, трябва да се въздържа от човека. И така между *Михаела*, от една страна, и *Луцифера и Аримана*, от друга страна, се разгърна една остра борба за човека в онази духовна област, която непосредствено граничи със Земята, докато в земната област самият човек действуваше със своята душа враждебно срещу това, което носеше спасение за неговото развитие. Разбира се, всичко това важи за европейския и американския духовен живот. За азиатския духовен живот би трябвало да говорим по друг начин.

Гьотеанум, 14 декември 1924 г.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЬОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО /Във връзка с предишното трето Съзерцание: Страданието на *Михаела* върху развитието на човечество то преди епохата на неговото земно *действие*/

134. През най-първото време на развитието на Съзнателната душа човекът чувства, как даденият му по-рано по имажинативен начин образ на човечеството, на неговото собствено същество, е бил изгубен. Безсилен да го намери вече в Съзнателната душа, той го търси по пътищата на естествената наука или на историята. Той би искал да направи отново да възкръсне в него старият образ на човечеството.

135. Но по тези пътища той не стига до едно истинско изпълване с човешката същност, а само до илюзии. Обаче хората не забелязват това; *и те виждат в това нещо, което е носител на човечеството*.

136. Така през епохата, която предхожда неговата земна дейност, *Михаел* трябва със загриженост и страда ние да гледа на развитието на човечеството. Защото човечеството забранява всяко съзерцаване на духа и се откъсва от всичко, което го свързва с *Михаел*.

КОЛЕДНО СЪЗЕРЦАНИЕ

ТАЙНАТА НА ЛОГОСА

В разглеждането на *Тайната на Михаел* лъчезареше *Тайната на Голгота*. Това ни е дадено с факта, че *Михаел* е онова Същество, което придружава и ръководи човека по един благотворен начин към *Христа*.

Обаче мисията на *Михаела* е такава, че тя се повтаря в ритмично редуване в космическото развитие на човечеството. В своето благотворно действие върху земното човечество тя се беше проявила вече няколкократно още преди Тайната на Голгота. Тогава тя още беше свързана с всичко онова, което намиращата се още на Земята *Христова* Сила имаше да изяви на човечеството за Земята. След Тайната на Голгота мисията на *Михаел* се поставя в служба на това, което трябва да стане за земното човечество чрез *Христа*. Тя се изяви в пламенна и прогресираща форма в своите повторения, но именно в повторения.

Спрямо това Тайната на Голгота е едно простиращо се над всичко космическо събитие, което стана само *веднъж* в течение на цялото космическо развитие на човечеството. Когато човечеството напредна до разгръщането на Разсъдъчната или Чувстващата душа, тогава се прояви продължаващата да действа опасност на заложеното от прадревни времена откъсване на човешкото същество от същността на Божествено-духовното, но сега вече в пълен размер.

И постепенно с това, как човешката душа изгубва възможността да живее заедно с божествено-духовните Същества, около нея изплува това, което днес се нарича "природа". Човекът не вижда вече същността на човека в божествено-духовния Космос; *той вижда произведението на божествено-духовното в земната област*. Първо той не го вижда в отвлечената форма, в която хората днес го виждат; *сетивно-физическите същества, които се задържат с помощта на онези отвлечени идейни съдържания, които хората наричат "природни закони"*. Той ги вижда първо като божествено-духовна същност. Тази божествено-духовна Същност действа и тече във всичко, което той вижда като раждане и умиране на животинските същества, което вижда в растението и разцъфтяването на растителния свят, в дейността на изворите и реките, в образуването на вятъра и на облаците. Всички тези същества и процеси около него са за него жестове, деяния, те са говор на божествената Същност, която стои на основата на "природата".

Както в древността хората са виждали в положението на звездите и в техните движения делата, жестове на мировите божествени Същества, както в тези положения и движения те четяха словата на боговете, така сега "природните процеси" станаха израз на Богинята на Земята. Защото

хората си представяха божеството, което действа в природата, от женски род.

Остатъци от този начин да си представят нещата като имажинативно съдържание на Разсъдъчната или Чувствуваща душа са продължили да действуват в човешките души чак до Средновековието.

Познаващите говореха за делата на "богинята", когато искаха да направят разбираеми процесите, които стават в "природата". Едвам с постепенното появяване на Съзнателната душа това живо, вътрешно одушевено разглеждане на природата стана неразбираемо за хората.

И начинът, по който хората от епохата на Разсъдъчната или Чувствуваща душа гледаха на нещата в тази на сока, напомня за мита на Персефона с тайната, която стои на неговата основа.

Дъщерята на Деметра, Персефона, е принудена от бога на долния свят да го следва в неговото царство. На края всичко това завършва така, че тя прекарва в долния свят само половината от годината, а другата половина обитава в горния свят.

Този мит изразява още по един величествен начин, как някога в далечното минало хората са прозрели със своето познание в съновидно ясно-видство цялото развитие на земното естество.

В далечните минали времена всяко мирово действие е изхождало от околността на Земята. Самата Земя се намираше още в процес на раждане. Тя образува своето същество в космическото развитие чрез действието идващо от заобикалящия я свят. Божествено-духовните Същества на Космоса бяха тези, които упражняваха своята творческа дейност над нея. - Когато се разви достатъчно, за да може да стане едно самостоятелно небесно тяло, тогава от общия Космос слезе върху нея едно божествено-духовно Същество и стана божество на Земята. Този космически факт прозря древното човечество със своето познание чрез съновидно ясно-видство: *от това познание е останал митът за Персефона; но останало е също и това, как чак дълбоко в средновековието хората са се стремили да проникнат със своето по знание "природата".* Защото тогава хората не са насочвали своя поглед, както по-късно, към сетивните впечатления, т. е. към това, което се явява на повърхността на Земята, а към силите, които действуват от дълбините на Земята към нейната повърхност. - И тези "дълбоки сили", "силите на долния свят", хора та са ги виждали във взаимодействие със силите на звездите и елементите на заобикалящия Земята свят.

Растенията израстват в техните разнообразни форми, изявяват се в техните прекрасни светове. В това действуват силите на Слънцето, на Луната и на звездите заедно със силите от земните дълбини. Основата за това дават минералите, които са получили своята същност изцяло благо-

дарение на това, което от мировата същност е станало земно Минералите възникват само от "долния свят" чрез небесните сили, които са станали земни сили. Животинският свят не е приел в себе си силите на "земните глъбини". Той се ражда само чрез мировите сили, които действуват от околността на Земята. Той дължи своето развитие, растеж, разцъфтяване, способността да се храни, възможността да се движи на слънчевите сили, които се разливат върху Земята. Той може да се размножава под влиянието на лунните сили, които се разливат върху Земята. Този животински свят се явява в много форми и видове, понеже положенията на звездите действуват по най-разнообразен начин оформяйки животинския живот. Но животните са поставени на Земята от вселената. Те вземат участие в земното само с техния тъп живот; *с тяхното раждане, растеж, с всичко, което са, за да могат да възприемат и се движат, те не са никакви земни същества.*

Тази величествено изградена идея за развитието на Земята живееща някога в човечеството. Това, което прониква от нея в Средновековието, позволява да се разбере само малко от нейното величие. За да стигнем до това познание, трябва да отидем далече в миналото с погледа на ясно-видското познание. Защото и от съществуващите физически документи само онзи може да разбере това, което е съществувало в душите на хората, който може да проникне по пътя на духовното виждане.

Но човекът не е в състояние да се държи така далече от Земята, както животните. Изказвайки това, ние се приближаваме до тайната на човечеството, както и до тайните на животинското царство. Тези тайни се отразяват в култа на древните народи към животните, преди всичко в култа на египтяните. Те са виждали в животните същества, които са гости на Земята, в които може да се види същността и дейността на духовния свят, който граничи със земния. И в свързването на човешката форма с животинската споменатите народи са виждали формите на онези елементарни междинни същества, който в мировото развитие са на път да станат човеци, но не навлизат в земната област, за да не станат човеци. Такива междинни елементарни същества съществуват. Изобразявайки ги, египтяните са предавали само това, което са виждали. Но такива същества не притежават пълното себесъзнание на човека. За да постигне това, човекът трябваше да навлезе така пълно в земния свят, че да приеме нещо в своето същество от земната същност.

Той трябваше да бъде посветен в положението, че в този земен свят пред него да стои и произведението на свързаните с него божествено-духовни Същества, *но само тяхното произведение.* И понеже пред не го стои само откъснатото от своя произход произведение, в него имат достъп луциферическите и ариманическите същества. С това човека се получава

необходимостта да направи проникнатото от Луцифер и Ариман произведение местопребиваването на една част от неговия живот - а именно на земния живот.

Това е възможно без едно трайно откъсване на човешкото естество от първичното божествено-духовно естество, от което той произхожда, само до тогава, докато човекът не беше стигнал до развитието на негова та Разсъдъчна или Чувствуваща душа. Тогава човека стана едно покваряване на неговото физическо, етерно и астрално тяло. Една по-стара наука познава това покваряване като нещо, което живее в човешкото същество. Знае се, че то е необходимо, за да може съзнанието в човека да се развие до себе съзнание. В онова познание, което се развиваше в центровете, които Александър Велики даде на науката, виждаше един *аристотелизъм*, който, правилно разбран, носи това покваряване като един меродавен елемент на негова та психология. По-късно такива идеи не са вече разбрани в тяхната вътрешна същност.

През времената преди развитието на Разсъдъчната или Чувствуваща душа човекът е все пак така сраснат със силите на неговия божествено-духовен произход, че от тяхното космическо място тези сили все още можаха да задържат проникващите към него луциферически и ариманически същества на Земята. Тогава от страна на човечеството се вършеше доста много за съдействието на това равновесие, когато в култовите и мистериините обреди беше представен *образът* на божествено-духовното Същество, което се потопяваше в царството на Луцифер и Ариман и отново изплуваше нагоре. Ето защо във времената, които предхождаха Тайната на Голгота, виждаме в култовете на народите образни представления на това, което след това стана една действителност в Тайната на Голгота.

Когато беше развита Разсъдъчната или Чувствуваща душа, човешкото същество можеше да бъде предпазено от неговото откъсване от божествено-духовните Същества само от действителността. В организма на Разсъдъчната душа, която през време на земното съществуване живееше от земното, трябваше да проникне вътрешно и земното божественото като *Същество*. Това стана благодарение на факта, че божествено-духовният *Логос*, *Христос*, свърза, заради човечеството своята космическа съдба със Земята.

Персефона се потопи в земното естество, за да освободи растителния свят от това, да се образува само от земното естество. Това е слизането на едно божествено-духовно Същество в природата на Земята. Персефона също има един вид "Възкресение", обаче ежегодно в ритмическо редуване.

Срещу това събитие, което става като космическо събитие на Земята, стои слизането на *Логоса* за човечеството. Персефона слиза, за да доведе природата в нейната първоначална посока, в нейното първоначално ориентиране. На основата на това трябва да има ритъм; *защото процесите в природата стават ритмично. Логосът* слиза в човечеството. Това става веднъж в цялото развитие на човечеството. Защото *това* развитие е само един член, едно звено в един гигантски миров ритъм, в който човечеството преди то да стане човек е било нещо свършено различно и след това ще бъде нещо свършено различно, докато растителния живот се повтаря *като такъв* в кратки ритми.

Да вижда Тайната на Голгота в тази светлина, от това човечеството се нуждае от епохата на Съзнателната душа насам. Защото още през епохата на Разсъдъчната или Чувстваща душа за човечеството би съществувала опасността да се откъсне от Божествено-духовното, ако не би станала Тайната на Голгота. В тази епоха на Съзнателната душа би настъпило едно пълно *затъмнение* на духовния свят за човека в негово то съзнание, ако Съзнателната душа не би могла да укрепне така, че да погледне с разбиране назад в миналото към своя божествено-духовен произход. Но когато може да направи това, тя намира мировия *Логос* като Същество, което може да я заведе назад в миналото. Тя се прониква с мощния образ, който разкрива, какво е станало на Голгота.

И началото на това разбиране е любвеобилното схващане на мировата Свещена Нощ /Мировата Коледа/, за която всяка година ни напомня със своя празник. Защото укрепването на Съзнателната душа става именно благодарение на това, че тя, която първо приема Интелектуалността, прави да се влее в този най-студен душ шевен елемент топлата любов. Онази топла любов, която се лее най-възвишеното, когато е отправена към детето *Исус*, което се явява на Земята в мировата Коледа. С това човекът е направил да действа върху неговата душа най-висшето земно духовно събитие, което същевременно беше едно физическо събитие; *той е тръгнал в пътя на приемането на Христа в себе си*. Природата трябва да бъде позната така, че в лицето на Персефона или на Съществото, към което хората са насочвали своя поглед още в ранното Средновековие, когато са говорили за "природа", се изявява божествено-духовната и вечна Сила на Първо причината, от която "природата" се е родила и постоянно се ражда като основа на земното човешко съществуване.

Човешкият свят трябва да бъде познат така, че в *Христа* този свят изявява първоначалния и вечен *Логос*, който действа в областта на свързаното първоначално с човека божествено-духовна Същност за развитието на духовната същност на човека.

Да насочи човек с любов своето сърце към тези велики космически отношения, това е истинското съдържание на празничното възпоминание което всяка година настъпва с оглед на мировата *Коледа*. Ако в човешкото сърце живее такава любов, тогава тя разгаря студения елемент от светлина на Съзнателната душа. Ако тази Съзнателна душа би останала без това разгаряне; *тогава човек никога не би стигнал до нейното одухотворяване*. Той би умрял в студенината на интелектуалното съзнание, или би останала в един духовен живот, който не напредва към развитието на Съзнателната душа. Тогава той би останал на степената на развитие на Разсъдъчната или Чувствуваща душа. Но по своята същност Съзнателната душа не е студена. Тя само изглежда такава в *началото* на нейното развитие, защото там тя може първо да се изяви своето изпълнено със светлина съдържание, но още не може да изяви мировата топлина, от която произхожда.

Когато можем да чувствуваме и да живеем Коледата по този начин, тогава в душата оживява: *как славата на божествено-духовните същества изявяващи своите подобия в звездните шири ни, се възвестява пред хората и как на земята човекът бива освободен от властта на съществата, които искат да го отдалечат от неговата първопричина*.

Гьотеанум, Коледа 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

137. Дейността в развитието на света и на човечеството, която се осъществява чрез силите на *Михаел*, *се повтаря ритмично*, макар и в изменена и прогресивна форма и след Тайната на Голгота.

138. Тайната на Голгота е *еднократното* и най-велико събитие сред развитието на човечеството. При не го не може да става дума за едно ритмично повторение. Защото макар и това развитие на човечеството да стои в един мощен миров ритъм, в неговата огромна обширност то е само *един* член, едно *звено* в този ритъм. Преди да стане такова едно звено, човечеството беше съществено различно от това, което то е като човечество; *след това то отново ще стане нещо различно*. Следователно в развитието на човечеството стават множество Михаелови събития, обаче само *едно* събитие на *Голгота*.

139. В бързото ритмично повторение на течението на една година божествено-духовното Същество, което беше слязло в дълбините на Земята, за да одухотворява природни процеси, произвежда именно тези про

цеси. То произвежда одушевяването на природата с първоначалните и вечни *сили*, които трябва да останат действени, както *Христос* произвежда одушевяването на човечеството с първоначалния и вечен *Логос*, който никога не ще престане да действа за спасението на човечеството.

НЕБЕСНА ИСТОРИЯ. МИТОЛОГИЧЕСКА ИСТОРИЯ. ЗЕМНА ИСТОРИЯ. ТАЙНАТА НА ГОЛГОТА.

В пространствения Космос стоят една срещу другия *мировата ширина и центърът на Земята*. В мировите ширини са, така да се каже, "разпръснати" звездите. От центъра на Земята се излъчват сили по всички посоки на мировите ширини.

Така както в съвременната космическа епоха човекът стои в света, светенето на звездите и действието на земните сили може да му се яви само като общо произведение на божествено-духовните Същества, с които той е свързан в неговата вътрешност.

Обаче имаше една космическа епоха, когато това светене и тези земни сили бяха още едно непосредствено духовно откровение на божествено-духовните Същества. В своето неясно съзнание човекът чувствуваше как божествено-духовните Същества действуват в *неговото* същество.

След това дойде една друга епоха. Звездното небе се откъсна като телесна същност от действието на божествено-духовните Същества. Родиха се това, което може да се нарече *Миров Дух* и *Мирово Тяло*. Мировият Дух е едно множество от божествено-духовни Същества. В по-старата епоха те действуваха върху Земята от местата на звездите. Това, което блестеше тогава там от мировите ширини, това, което се излъчваше като сили от центъра на Земята, беше всъщност, в действителност Интелигентността и Волята на божествено-духовните Същества, които управляваха своята творческа дейност върху Земята и върху човечеството.

В по-късната космическа епоха - след Сатурновото и Слънчевото развитие - действието на Интелигентността и на Волята на божествено-духовните Същества стана все по-вътрешно духовно. Това, в което те първоначално упражняваха своята дейност, стана "мирово тяло", хармонично подреждане на звездите в мировото пространство. Когато насочваме поглед назад върху тези неща в едно духовно съзерцание на света, ние можем да кажем: *от първоначалния дух-тяло на творящите света същества се роди мировият дух и мировото тяло*. И мировото Тяло показва в подреждането на звездите и в движението на звездите, какво е било *някога* интелигентното и волево действие на Боговете. Обаче за космическото настояще това, което *някога* е било свободно движещи се Интелигентност на Боговете и Воля на Боговете в звездите, се е втвърдило

като закони в тези звезди. Следователно това, което днес за земните хора идва на Земята като светлина от небесните звезди, *не е непосредствен израз* на Интелигентността и на Волята на Боговете, а един застинал знак на това, което те са били някога в *звездите*. Ето защо в устройството на звездното небе, което буди удивление в човешката душа, можем да виждаме една минало, но не едно настоящо откровение на Боговете.

Но това, което по този начин е "минало" в светенето на звездите, то е "настоящо" в мировия Дух. И със своето същество човекът живее в този "настоящ" миров Дух.

В създаването на света трябва да погледнем назад в една *стара* космическа епоха, когато мировият Дух и мировото Тяло са действували като едно цяло. Трябва да обърнем внимание на *средната* епоха, когато те се развиват като една двойственост. И за в бъдеще трябва да си представим една *Трета* епоха, когато мировият Дух отново ще приеме в своята дейност мировото Тяло.

За *Старата* епоха съчетанието на звездите и тяхното движение не биха могли да бъдат "изчислени", защото те бяха израз на свободната Интелигентност и на свободната Воля на божествено-духовни Същества. В бъдеще те отново не ще бъдат изчисляеми.

"Изчислението" има значение само за *Средната* епоха.

И както това важи за съчетанието на звездите и за движението на звездите, така важи то и за дейността на силите излъчващи се от центъра на Земята към мировите ширини. И тук това, което действува "от дълбините", става "изчисляемо".

Обаче всичко от по-старата космическа епоха се стреми към *Средната* епоха, в която пространствените и временните явления стават "изчисляеми" и Божествено-духовното като Интелигентност и Воля трябва да бъде търсено "зад" "изчисляемостта".

Само в тази *Средна* епоха са дадени условията, при които човечеството може да напредне от едно тъпо съзнание към едно ясно, свободно *себесъзнание*, към собствена интелигентност /разум/ и свободна воля.

Трябваше да дойде веднъж времето, когато Коперник и Кеплер "изчислиха" мировото Тяло. Защото човешкото себесъзнание трябваше да се създаде от космическите сили, които са свързани с произвеждането на този момент. Това себесъзнание бе заложено в по-старо време; *после дойде времето, когато то се разви до там, че може да "изчислява" мировите ширини*.

На Земята се развива "историята". Тя никога не би се явила, ако мировите ширини не биха се превърнали в "твърди" съчетания на звездите и в движения на звездите.

В "историческото развитие" на Земята имаме едно копие, едно подобие - но напълно преобразено - на това, което някога е било "небесна история".

По-древните народи още имат в своето съзнание тази "небесна история" и те насочват своя поглед по вече към тази история отколкото към "земната история".

В "земната история" живеят интелигентността и волята на хората, първо във връзка с космическата Интелигентност /Разум/ и Воля на Боговете, след това самостоятелно. В "небесната история" живееше Интелигентността /Разумът/ и Волята на свързаните с човечеството божествено-духовни Същества.

Ако хвърлим поглед назад върху духовния живот на народите, у хората съществува в миналото едно съзнание за съвместното пребиваване и за съвместната воля с божествено-духовните Същества така, че тяхната /на хората/ история е Небесна История. Когато говори върху "произходи", човек разказва не земни, а космически процеси. Даже и това, което става в неговата земна околна среда, за *неговото* настоящето му се явява така незначително в сравнение с космическите процеси, че той обръща внимание само на тези последните, а не на първите.

Имало е една епоха, когато човечеството е имало съзнанието, че вижда Небесната История в мощни впечатления, в които самите божествено-духовните Същества стояха пред душата на човека. Те говореха; *и човекът чуваше тяхното слово в една съновидна инспирация; те изявяваха своите форми; и човекът ги виждаше в съновидна имажинация.*

Тази "небесна история", която дълго време изпълваше човешките души, бе последвана от *митическата история*, която днес често се счита като едно поетическо съчинение, като една измислица. Тя свързва небесните събития със земните събития. Например явяват се "герои", свръхчовешки същества. Това са същества, които в своето развитие стоят по-високо от човека. Например човекът беше развил в определена епоха /Египто-халдейската, бележка на превод./ само Сетивната душа. Обаче този, който се явяваше като "герой", беше развил вече това, което човекът ще развие едва много по-късно като Духовно Себе. "Героят" не може да се възплъти непосредствено сред земните условия; *но той може да направи това благодарение на факта, че се потопява в тялото на един човек и така добива способност та да действа като човек между хората.* В лицето на "посветените" от древни времена трябва да виждаме такива същества.

При всичко това в мировия процес, в мировите събития фактите стоят така, че човечеството не си "представяше" по този начин събитията в редуващите епохи; *а това, което ставаше между повече "не изчислимия"*

и телесен "изчислим" свят, се променяше. Налице е само това, че дълго време след като мировите отношения се бяха вече изменили, човешкото съзнание на този или онзи народ още се придържаше към един "светоглед", който отговаряше на една много по-ранна действителност. Първо това ставаше така, че човешкото съзнание, което не напредваше еднакво с космическите събития, още виждаше действително старото.

След това дойде време, когато виждането избледня и старото беше запазено само по предание. Така в Средновековието по предание хората още си представяха едно отражение на небесния свят в земния, което вече не се вижда, защото силата, способността на образното виждане не е вече налице.

А за земната област народите се развиват така, че запазват за различно продължително време едно или друго съдържание на светоглед, така че един до друг живеят светогледи, които по тяхното същество са съществували един след друг. - Но различните светогледи на народите не произтичат само от този факт, а и от това, че според техните заложби народите виждаха различни неща. Така египтяните виждаха света, в който има същества, които са спрели преждевременно в пътя на тяхното развитие към човека и не са станали земни човечеи; *и те виждаха човека след неговия земен живот да се намира във всичко това, което е свързано с тези същества.* Халдейските народи виждаха повече, как извънземни духовни същества - добри или зли - влизаха в земния живот да действуват там.

Старата "небесна история", принадлежаща на една твърде дълга епоха, която е същинска "небесна история", е последвана от "митологическата история", която е по-кратка, но в сравнение с по-късната същинска /земна/ "история" е все пак дълга.

Както вече посочих, в своето съзнание хората трудно изоставят старите светогледи, в които те си представят Боговете и човеците действащи заедно. -Така "същинската земна история" съществува едва от развитието на Разсъдъчната или Чувстваща душа Човекът още "мисли" в смисъла на това, което е било. Едвам там, където се развиват първите зародиши на Съзнателната душа, те започват да насочват своя поглед върху "същинската история". И в това, което отделено от Божествено-Духовното като човешко духовно, става история, хората могат да изживеят свободната интелигентност в свободна воля.

Така протича мировото развитие, в което е вплетен човекът, така протича то между на пълно изчисляемото и действието на свободната интелигентност и свободната воля. Във всички междинни отсенки на задружното действие на двете се изразява мировото развитие, мировия процес.

Човекът прекарва своя живот между раждането и смъртта така, че в това, което е изчисляемо, е създадена телесната основа за развитието на вътрешното, неизчисляемо духовно-душевно свободно естество. Неговият живот между смъртта и едно ново раждане протича в областта на неизчисляемото, но така, че там като във "вътрешността" на духовно-душевното битие изчисляемото се разгръща под формата на мисли. Изхождайки от това изчисляемо, той става чрез това строител на своя бъдещ земен живот.

В "историята" се изразява на Земята неизчисляемото, в което се включва, макар и в слаб размер, изчисляемото.

Против реда, който е установен между неизчисляемото и изчислимото чрез божествено-духовните Същества, които са свързани с човека от самото му създаване - против произвеждането от тях хармонизиране на Космоса според "мярка, число и тегло" - застават луциферическите и ариманически същества. Луцифер не може да съедини с особеността, която е предал на своето същество, нищо изчислимo. Неговият идеал е космическо безусловно действие на Интелигентността /Разума/ и на Волята.

Този стремеж на Луцифер е подходящ за мировия ред в областите, в които трябва да царува свободното ставане на събитията. И там Луцифер е правоспособният духовен помагач на развитието на човечеството. Без негова помощ не би могло да се влее свобода в духовно-душевното естество на човека, което се изгражда на основата на изчислимото телесно естество. Обаче Луцифер би искал да разпростре този стремеж върху целия Космос. И там неговата дейност се превръща в борба против божествено-духовни я ред, към който човекът принадлежи първоначално.

Тогава влиза в действие Михаел. Със своето собствено Същество той стои в неизчислимото; *обаче той произвежда уравновесяването между неизчислимото и изчислимото, което носи в себе си като мирова мисъл, която е получил от своите богове.*

По друг начин стоят в света ариманическите същества. Те са пълната противоположност на божествено-духовните Същества, с които човекът е свързан от самото начало. Тези последните са понастоящем чисто духовни Същества, които носят в себе си съвършена свободна Интелигентност /Разум/ и съвършена свободна Воля, но в тази Интелигентност и в тази Воля създават схващането за необходимостта от нечисляемото, несвободното като мирова Мисъл, от лоното на което човекът трябва да се развие като свободно същество. И в Космоса те са свързани с *Любов* с всичко изчислимo, с мировата Мисъл. Тази Любов се различава от тях през Вселената.

В пълна противоположност към това живее в алчното желание на ариманическите същества *студената омраза* към всичко, което се развива в свобода. Стремежът на Ариман е насочен към целта, да направи от това, което той прави да се разлива от Земята в мировото пространство, една космическа машина. Неговият идеал е "единствено" "мярка, число и тегло". Той бе призван в Космоса служещ на развитието на човека затова, защото трябваше да бъде развито "мярка, число и тегло", което е в негова област.

Само онзи, който разбира света *навсякъде* духовно-телесно, той го разбира действително. Това трябва да се съблюдава чак в природата по отношение на такива Същества, каквито са действащите с Любов божествено-духовни Същества, и на действащите в омраза ариманически същества. В природата мировата топлина, която започва с пролетта и действа към лятото, трябва да виждаме природната Любов на божествено-духовните Същества; *а в духащия замръзна зимата трябва да виждаме действието на Ариман*. На върха на лятото в природната Любов, в топлината, се втъкава силата на Луцифер. По времето на Коледа силата на божествено-духовните Същества, с които човекът е свързан първоначално, се обръща против студа-омраза на Ариман. И към пролетта природната божествена Любов смекчава непрестанно природния мраз на Ариман.

Явяването на тази настъпваща ежегодно божествена Любов е времето на възпоменанието, когато свободният божествен Елемент навлезе с *Христа* в изчислимия земен Елемент. *Христос* действа в пълна свобода в изчислимото; *така той обезврежда това, което желае само изчисляемото, ариманическото*.

Събитието на Голгота е *свободното космическо дело на любовта* сред земната История; *то е разбираемо също само за любовта, която човек донася за това разбиране*.

Гьотеанум, Рождество Христово 1924 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПА, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното изложение върху: *Небесна история, Митологическа история и Земна история, Тайната на Голгота*. /

140. Космическите процеси, в които е вплетено развитието на човечеството и които се отразяват в човешко то съзнание като "история" - в най-широкия смисъл - се делят на: *дълготрайната небесна история, по-кратката митологическа история и относително най-кратката земна история*.

141. Тези космически процеси се разпадат понастоящем на "неизчисляемото" действие на божествено-духовните Същества, които творят по свободна Интелигентност и по свободна Воля, и на "изчисляемите" процеси на мировото Тяло.

142. Против изчисляемото на мировото Тяло застават луциферическите същества, а против това, което твори по свободна Интелигентност и свободна Воля ариманическите същества.

143. Тайната на Голгота е едно свободно космическо дело, което произтича от мировата Любов и може да бъде обхванато само чрез човешката любов.

КАКВО СЕ ОТКРИВА, КОГАТО НАСОЧИМ ПОГЛЕД НАЗАД В МИНАЛОТО ВЪРХУ ПОВТАРЯЩИТЕ СЕ ЗЕМНИ СЪЩЕСТВУВАНИЯ?

Когато духовното познание може да хвърли поглед назад в миналите земни съществувания на един човек, разкрива се, че съществуват известен брой такива земни животи, в които човекът беше вече лице. Неговата външност приличаше вече на настоящата и той имаше един вътрешен живот който носеше индивидуален отпечатък. Явяват се земни съществувания, които разкриват, как в тях вече беше налице Разсъдъчната или Чувстваща душа, но още не Съзнателна душа, и такава, в които едвам беше развита Сетивната душа и така нататък.

Това е така в епохите на земната история, в историческите земни епохи; *то беше отдавна от по-рано така.*

Но в ретроспективното разглеждане на епохите, ние стигаме до такива епохи, в които положението не беше такова. Там ние намираме човека вплетен в света на божествено-духовните Същества както по отношение на неговия вътрешен живот така и по отношение на неговото външно формиране. Човекът съществува като земен човек, обаче не откъснат от божествено-духовната същност, мислене и воля.

В още по-древни времена отделният човек изчезва напълно; *там съществуват само божествено-духовни същества, които носят човека в тяхното лоно.*

През тези три стадии на своето развитие е минал човекът през време на Земната епоха. Преминаването на първия стадий във втория е станало в по-късната Лемурийска епоха, а от втория в третия през Атлантската епоха.

Както в настоящия земен живот човекът носи в себе си своите преживявания като спомен, така носи той всичко, през което е минал по гореопи-

сания начин, като космически спомен в себе си. Що е земният душевен живот? Светът на спомените, който е готов във всеки момент да има нови възприятия. В това взаимодействие между спомен и нова опитност живее човекът своето вътрешно земно съществуване.

Обаче това вътрешно земно съществуване не би могло да се развие, ако в човек не би съществувало още на лице като космическо възпоменание това, което виждаме, когато на сочим поглед назад в миналото в първия стадий на неговото превръщане в земен човек, когато не е бил още откъснат от божествено-духовните Същества.

От това, което е станало тогава в света, днес на Земята съществува на живо още само това, което се развива в човешкия нервно-сетивен организъм. Всички сили, които действаха тогава, са умрели във външната природа и могат да бъдат наблюдавани само в мъртви форми.

Така в човешкия мисловен свят живее като настоящо откровение, като настояща изява това, което, за да има земно съществуване, трябва да има за основа това, което беше вече развито в човека, преди той да стигне до индивидуално земно съществуване.

В живота между смъртта и едно ново раждане човек изживява всеки път отново този стадий. Само че той внася цялото свое индивидуално съществуване, образувано в земния живот, в света на божествено-духовните Същества, който отново го приема, както някога го имаше в себе си. През времето между смъртта и едно ново раждане той е същевременно в настоящото, но също и във всички времена, в които е живял със своите повтарящи се земни съществувания и повтарящи се съществувания между смъртта и едно ново раждане.

Не така стоят нещата с това, което живее в чувствения свят на човека. Този свят се намира в отношение с изживяванията, дошли непосредствено след онези, които не изявяват още човека като такъв, с изживяванията, които човек има вече като човек, обаче още не откъснат от божествено-духовните Същества. Днес човекът ни би могъл да развие никакъв чувствен свят, ако този чувствен свят не би възникнал на основата на неговия ритмичен организъм. В този ритмичен организъм съществува космическият спомен за описания втори стадий от развитието на човечеството.

Така в света на чувствата действуват заедно настоящият човешки душевен живот и това, което продължава да действува в него от едно далечно минало време.

В живота между смъртта и едно ново раждане човек изживява съдържанието на времето, за което става дума тук, като граница на своя Космос. Това, което във физическия земен живот е за човека звездното небе, то е духовно взето, в живота между смъртта и едно ново раждане неговото

съществуване, което се намира между неговата пълна свързаност с божествено-духовния свят и неговото откъсване от този свят. Тук на "границата на света" не се явяват физическите небесни тела, а на мястото на всяка една звезда сборът от божествено-духовни Същества, които съставляват действително звездата.

Само с волята, без да бъде свързано с чувството и мисленето, в човека живее онова, което показват земните съществувания, които при наблюдението се оказват вече като лично-индивидуални. Това, което от Космоса дава формата, външната форма на човека, то се запазва в тази външна форма като космически спомен. Този спомен живее в човешката форма като сили. Това не са непосредствено силите на волята, а това, което в човешкия организъм съставлява основата на силите на волята.

В живота между смъртта и едно ново раждане *тази* област на човешкото същество се намира вън от "границите на света". Човекът го представя там като нещо, което отново ще му принадлежи в новия земен живот.

В своя нервно-сетивен организъм днес човекът е още така свързан с Космоса, както е бил свързан, когато в лоното на Божествено-духовното той се изявяваше само като зародиш.

В своя ритмичен организъм днес човекът още живее в Космоса така, както живееше, когато вече съществуваше като човек, но не откъснат от Божествено-духовното.

В своя организъм на обмяната на веществата и на крайниците, служащ за основа на разгръщането на волята, човекът живееше така, че в този организъм продължава да действа всичко онова, през което той е минал откакто е навлязъл в лично-индивидуалните земни съществувания, както в тези земни съществувания така и в животите между смъртта и едно ново раждане.

От силите на Земята човекът има само това, което му дарява себесъзнанието. Също и физическата основа на това себесъзнание произхожда от това, което Земята произвежда. Всичко друго в човека има извънземен, космически произход. Чувстващото и носещото мислите астрално тяло и неговата етерно-физическа основа, всяко движение на живота в етерното тяло, даже и това, което във физическото тяло действа физико-химически, има извънземен произход. Колкото и странно да изглежда това: *физико-химическите сили, които действуват вътре в човека не произхождат от земята.*

За да може човекът да развие в себе си това извънземено космическо естество, това е резултат от действието на *планетите* и на другите *звезди*. Това, което той развива по този начин, носи го на Земята *Слънцето* със своите сили. Човешко-космическото е пренесено в областта на Земята от Слънцето. Благодарение на него човекът живее на Земята като не-

бесно същество. Само онова, чрез което той излиза над пределите на неговото човешко формиране, способността да произвежда своите себе-подобни, е един дар на Луната.

Самопонятно е, че това не са единствените действия на Слънцето и Луната. От тях се излъчват също високо-духовни действия.

Когато по времето на Коледа Слънцето добива все повече сили за Земята, това е годишното действие, кое то се изявява *ритмично* във физическо-земното, годишното действие, което е израз на Духа в Природата. Развитието на човечеството е едно единствено звено в една така да се каже гигантска световна година. Това показахме и в предишното съзерцание. В тази световна година световната Светена Нощ/Световната Коледа/ е там, където Слънцето не само действа от Духа на Природата върху Земята, но където *Душата на Слънцето, Христовият Дух*, слиза на Земята.

Както в отделния човек това, което е изживяно индивидуално, е свързано с космическия спомен, така и ежегодната Светена Нощ /Коледа/ може да бъде правилно почувствувана от човешката душа, когато небесно-космическото *Христово* Събитие се схваща не само като човешки, а като космически спомен. Не само човекът възпоменава чрез празнуване на Коледа слизането на *Христа*, но също и Космосът.

Гьотеанум, Нова Година 1925.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНОМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО /Във връзка с предишното съзерцание: *Какво се открива, когато поглеждаме назад в повтарящите се земни съществувания/*

144. Когато поглеждаме назад в повтарящите се земни съществувания на един човек, тези земни съществувания се разделят на три различни стадии: *един по-стар стадий, в който човекът не съществуваше още като индивидуално същество, а само като зародиш в лоното божествено-духовната същност*. Насочвайки погледа назад в миналото ние не намираме тогава един човек, а божествено-духовни Същества /Първичните Сили, Архаи, Начала/.

145. След това идва един среден стадий, в който човекът наистина съществува вече като индивидуално същество, но още не е откъснат от Мисленето, Волята и Същността на божествено-духовния свят. Там той още не притежава настоящата личност, която е свързана с това, че в неговото земно явление той е едно из цяло самостоятелно същество, откъснато от божествено-духовния свят.

146. Третият стадий, който настъпва, е настоящият. Човекът изживява себе си в своята земна форма, откъснат от божествено-духовния свят; и

той изживява света като заобикаляща среда, срещу която стои като индивидуално-лично същество. Този стадий започва в Атлантската епоха.

ПЪРВА ЧАСТ НА СЪЗЕРЦАНИЕТО:

КАКВО СЕ ОТКРИВА, КОГАТО ПОГЛЕДНЕМ НАЗАД В МИНАЛИТЕ СЪЩЕСТВУВАНИЯ МЕЖДУ СМЪРТТА И ЕДНО НОВО РАЖДАНЕ?

В предишното съзерцание бе проследен човешкия живот по такъв начин, че погледът беше насочен върху редуващите се земни съществувания. Другата гледна точка, която може да хвърли още по-ясно светлина върху това, което първата открива, е да разгледаме редуващите се съществувания между смъртта и едно ново раждане.

Тук също се показва, че съдържанието на тези съществувания, каквито то е в настоящото време, се простира само до определен момент на земната развитие. *Въпросното* съдържание се определя от това, че минавайки през вратата на смъртта човек занася със себе си вътрешната сила на себесъзнанието, която е добил в земния живот. Благодарение на това човекът стои като пълна индивидуалност и срещу божествено-духовните Същества, сред които навлиза.

Но не е било така в един предишн период. Тогава човекът не беше стигнал още далече в развитието на своето себесъзнание. Добитата на Земята сила не беше още достатъчна, за да може да произведе отделянето от божествено-духовния свят до индивидуалното съществуване между смъртта и едно ново раждане. На истина тогава човекът не се намираше вече в лоното на божествено-духовните Същества, но той беше потопен в кръга на тяхното действие така, че по същество неговата воля беше *тяхна* Воля, а не *негова*.

Преди този период има един друг, в който хвърляйки поглед назад в миналото ние не намираме вече човека в неговото настоящо духовно-душевно устройство, а намираме света на божествено-духовните Същества, в *лоното на които* човекът се намира още като зародиш. Това са Първичните Сили, Началата или Архаите.

А именно, когато проследяваме назад в миналото живота на *един* човек, ние намираме *едно* божествено-духовно Същество, а всички Същества, които принадлежат на тази Йерархия.

В тези божествено-духовни Същества живее Волята да бъде създаден човекът. В създаването на всеки отделен човек участва Волята на вси-

чки тези божествено-духовни Същества. В тяхното хорово задружно действие живее като мирова цел раждането на човешката *форма*. Защото човекът живее още без форма в божествено-духовния свят.

Може би изглежда странно, че и за създаването на *един* човек действа целият хор от божествено-духовни Същества. Но още по-рано действаха Йерархиите на Ексузиати /Власти/, Динамис /Сили/, Кириотетес/ Господства/, Престоли, Херувими и Серафими през време на Лунното, Слънчевото и Сатурново развитие, за да бъде човекът.

Това, което бе създадено по-рано, един вид пра-човек, на Сатурн, Слънцето и Луната, нямаше единна форма. Имаше такива пра-човеци, които бяха организирани повече по отношение на тяхната система на крайници те, други повече по отношение на гръдната система, а други по отношение на системата на главата. Това бяха все пак действителни човеци; *тук ние ги наричаме прачовеци, за да ги различим от по-късния стадий, когато уравновесеното сливане на всички системи се явява в човешката форма*. Диференцирането на тези пра-човеци отива още по-далече. Можем да говорим за човеци на сърце то, за човеци на белите дробове и т.н.

Йерархията на Архаите или на Първичните Сили счита като своя задача, да въведат всички прачовеци, у които и душевният живот отговаряше на тяхната едностранчива форма, в общата човешка форма.

Те приемат човеците от ръцете на Ексузиати /Властите/. Тези последните бяха създали вече *в мисли* от многообразието на човеците едно единство. Обаче при Ексузиати това единство беше още една идеална форма, една форма от мирови мисли. От нея Архаите създадоха етерната форма, но така, че тази етерна форма съдържаеше вече силите за раждането на физическата форма.

Нещо величествено се разкрива, когато човек гледа това състояние на нещата. *Човекът е идеал и цел на боговете*. Обаче гледането на това състояние на нещата не може да бъде източник на превъзнасяне и гордост за човека. Защото той трябва да счита като нещо идващо от него само това, което в течение на земните съществувания е направил себесъзнателно от себе си. А изразено в космически отношения, това е твърде малко в сравнение с онова, което Боговете са създали като основа на неговото собствено същество от Макрокосмоса, който те представляват, като микрокосмос, какъвто е самият човек. *Божествено-духовните същества стоят в космоса едни срещу други. Видимият израз на това срещутоене е формата на звездното небе. Те искаха да създадат в едно единство това, които самите те са заедно*.

За да разберем правилно това, което извършиха Архаите, цялата Йерархия на Архаите, която в хор създаде човешката форма, трябва да

помислим, че съществува огромна разлика между тази форма и физическо то тяло на човека. Физическото тяло е това, което в човешкото същество се развива физико-химически.

Това става при настоящия човек вътре в човешката форма. Обаче *самата тази форма е изцяло нещо духовно*. Тържествено настроение създава да виждаме с физическите сетива във физическия свят нещо духовно като човешка форма. За този, който може да вижда духовно, нещата стоят така, че в човешката форма той вижда една истинска *имагинация*, която е слязла във физическия свят. Когато искаме да видим имагинации, трябва да се издигнем от физическия свят в съседния духовен свят. Но тогава ние съзираме, колко сродна е човешката форма с тези имагинации.

Човек, който насочва своя виждащ духовен поглед назад в миналото, вижда раждането на тази човешка форма като първи период, когато наблюдава съществуванията между смъртта и едно ново раждане. Същевременно се открива, каква дълбока връзка съществува между човека и Йерархията на Архаите.

Още в този период може да се говори за един *нататък* на разликата между земния живот и живота между смъртта и едно ново раждане. Йерархията на Архаите твори именно в ритмически епохи върху развитието на човешката форма. При това те веднъж насочват мислите, които ръководят волята на всеки един от тях, повече към извънземния Космос. Другият път те гледат към Земята. И от задружното действие на това, което е подбуждано от извънземния Космос и от Земята, се образува човешката форма, която по този начин е израз на това, че човекът е едновременно същество на Земята и на извънземния Космос.

Човешката форма, така както тя е описана тук като творение на Йерархията на Архаите, не обхваща обаче само външните очертания на човека и повърхностната форма, каквито са дадени в ограничената от кожата форма, а също и формирането на силите, които стоят на основата на неговото държане, на неговата стойка, на неговата способност да се движи приспособена към земните условия, и на неговата способност да употребява своето тяло като изразно средство за неговата вътрешност.

Че човекът може да застане в изправено положение в отношенията на земното притегляне, че в тези отношения на земната притегателна сила може да запази равновесие при свободно движение, че може да изтръгне своите ръце и крака от притегателната сила и да ги използва свободно, това и още други неща, които са вътрешно естество, но все пак съставляват неговата форма: *всичко това човек дължи на това творение на йерархията на Архаите*. Всичко това се подготвя в живота, който и за този период може да се нарече живот между смъртта и едно ново раждане. То се подготвя тук така, че после в третия период, който е нашият насто-

ящ период, през времето между смъртта и едно ново раждане човекът има способността сам да работи в създаването на своята форма за неговото земно съществуване.

Гьотеанум, началото на 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното съзерцание: Какво се открива, когато погледнем назад в миналите съществувания между смъртта и едно ново раждане? /

147. Съществуванията между смъртта и едно ново раждане също показват три периода. В един първи период човекът живее изцяло в Йерархията на Архаите. Те подготвят неговата по-късна човешка форма за физическия свят.

148. Така Архаите подготвят човешкото същество да може по-късно да развие свободно себесъзнание; *защото това свободно себесъзнание може да бъде развито само в същества, които могат да го проявят от един вътрешен подтик на душата чрез формите, която е създадено тук.*

149. С това се показва, как зародишите на качествата и силите на човечеството, които се изявяват в нашата мисова епоха, са били заложени в далечни минали мисови епохи и как *Микрокосмосът* израства от *Макрокосмоса*.

ВТОРА ЧАСТ НА СЪЗЕРЦАНИЕТО:
КАКВО СЕ ОТКРИВА, КОГАТО НАСОЧИМ ПОГЛЕД НАЗАД В МИНАЛИТЕ СЪЩЕСТВУВАНИЯ МЕЖДУ СМЪРТТА И ЕДНО НОВО РАЖДАНЕ !

През един втори период човекът минава от областта на Архаите в тази на Архангелите. Обаче с тях той не е така свързан телесно-духовно, както преди това с Архаите. Неговата връзка с Йерархията на Архангелите е повече духовна. Но тя е все пак така вътрешна, че в тази епоха все още не можем да говорим за едно откъсване на човека от божествено-духовния свят.

Йерархията на Архангелите дава на човека за неговото етерно тяло това, което в това тяло съответствува на формата във физическото тяло, която той дължи на Архаите. Както чрез своята форма физическото тяло е приспособено към Земята, за да бъде то на тази Земя носител на Съзна-

телната душа, така етерното тяло е приспособено към извънземните космически отношения на силите. *Във физическото тяло живее земята, а в етерното тяло живее звездният свят.* Това, което човекът носи в себе си като вътрешни сили, за да бъде на Земята така, че със своето държане, движение, жестове едновременно да се изтръгва от Земята, това той дължи на творчеството на Архангелите и неговото етерно тяло. Както във физическото тяло земните сили могат да живеят чрез формата, така и етерното тяло живеят силите, които от окръжността на Космоса се вливат от всички страни към Земята. Земните сили, които живеят в явяващата се по физически начин форма, са тези, които правят от тази форма нещо относително втвърдено и завършено. С незначителни промени, очертанията на човека остават твърди, непроменени за земния живот; *способностите за движение се втвърдяват в навици* и т. н.

В етерното тяло царува непрестанно движение, което е едно отражение на изменящите се през време на земния живот съчетания на звездите. Даже и промените на небето, които стават през деня и нощта, се отразяват върху формата на етерното тяло. То получава форми съответстващи на тези промени. Но то изменя своята форма и в съответствие с промените, които стават в течение на човешкия живот между раждането и смъртта.

Това приспособяване на етерното тяло към небесните сили не противоречи на постепенното откъсване на звездното небе от Божествено-духовните Същества, за което говорихме в предишните съзерцания.

Вярно е това, че в много древни времена в звездите живееше Волята на Боговете и Интелигентността /Разумът/ на Боговете. През по-късни времена звездите преминаха в областта на "изчисляемото". Боговете не действуват вече върху човека чрез това, което е станало тяхно произведение. Обаче чрез своето етерно тяло човекът постепенно навлиза в едно собствено отношение със звездите, както чрез своето физическо тяло той влиза в такова отношение със земната притегателна сила.

Това, което човекът съединява със себе си, когато слиза от духовния свят, за да се роди на Земята, неговото етерно тяло, което приема в себе си извънземните космически сили, това създава Йерархията на Архангели те през този втори период.

Нещо съществено, което човекът получава чрез тази Йерархия, е принадлежността към една група човеци на Земята. Човеците са диференцирани по лицето на Земята. Когато поглеждаме назад в миналото в тази втора епоха, ние не виждаме днешното диференциране в раси и народи, но едно друго диференциране, едно повече духовно диференциране. Такова едно диференциране произхожда от това, че звездните сили се явяват в различни съчетания на различните места на Земята. На Земята, в

разпределението на сушата и водата, в климата, в растежа на растенията и т. н. живее звездното небе. Доколкото човекът трябва да се приспособи към *тези* отношения, които съществуват на Земята като небесни отношения, това приспособяване принадлежи на етерното тяло и изграждането на неговата форма е едно творение на хора на Архангелите.

Но сега именно през време на този втори период в човешкия живот влизат по един особен начин луциферическите и ариманическите Същества. Това тяхно влизане е необходимо, въпреки че първо изглежда така, като че то би тласнало човека надолу *под* равнището на неговата същност. За да развие в земния живот себесъзнанието, човекът трябва да се откъсне от божествено-духовния свят, от който е произлязъл първоначално, до по-голяма степен, отколкото това би могло да стане чрез самия *този* божествено-духовен свят. Това става през епохата, когато Архангелите работят над него, защото тогава връзката с духовния свят не е вече така здрава, каквато беше през времето, когато Архаите работеха над него. Луцифер и Ариман могат да се справят по-лесно с повече от духовните сили, които изхождат от Архангелите, отколкото с помощните сили на Архаите /които се простират до оформянето на физическата материя. Бележка на превод. /.

Луциферическите същества пропиват етерната форма с една по-силна склонност към звездния свят, отколкото тази форма би имала, ако биха действували само божествено-духовните Същества, които от самото начало бяха свързани с човека. А ариманическите същества от своя страна впитат физическата форма на човека и земната притегателна сила повече отколкото това би станало, ако тези същества не биха действували.

Благодарение на това в човека бе вложен зародишът на пълното себесъзнание и на свободната воля. Въпреки че ариманическите същества мразят свободната воля, те произвеждат *в човека* такова въздействие, че го откъсват от *неговия* божествено-духовен свят и чрез това влагат в него зародишната заложба на свободната воля.

Обаче първо през този период това, което различните йерархии от Серафими до Архангели бяха произвели в човека, бива притиснато във физическото и етерното тяло *повече*, отколкото това би могло да стане без влиянието на Луцифер и на Ариман. Без това влияние действието на Йерархиите би останало повече в астралното тяло и Аза.

Поради това се произвежда не онова повече духовно групиране на човечеството по лицето на Земята, към което се стремяха Архангелите.

Поради притискането им вътре във физическото и етерно тяло, духовните сили се превръщат в тяхната противоположност. Вместо онова повече духовно диференциране, произвежда се диференцирането по раси и народи.

Без влиянието на Луцифер и на Ариман човечите на Земята биват диференцирани чрез въздействието от небето. В техния живот групите се отнасяха едни към други като същества, които на драго сърце и с любов дават нещо духовно едни на други и приемат едни от други. В расите и народите земната притегателна сила се проявява чрез тялото на човека; *в духовното групиране би се проявило едно отражение на божествено-духовния свят.*

С всичко това в човешкото развитие трябваше предварително да бъде заложено пълното по-късно себе съзнание. Това отново стана причина, да бъде запазено, макар и в смекчена, но все пак определена форма, прадревното диференциране на човечите, което съществуваше, когато човекът премина от Йерархията на Властите към тази на Архаите. Човекът изживя този стадий на развитието чувствувайки го и виждайки го, като в една космическа школа. Вярно е, че той не разви едно знание по въпроса, че това е една главна подготовка за неговата по-късна себесъзнателност. Обаче чувстващото съзерцание на силите на неговото развитие беше все пак тогава важно за внедряването на себесъзнателността в астралното тяло и Аза.

По отношение на мисленето през онези времена стана това, че поради влиянието на луциферическите същества човекът бе надарен със склонността да се потопява и по-нататък в старите форми на духовното и да не се приспособява към новите форми. Защото Луцифер непрестанно се стреми да запази за човека предишните форми на живот.

Чрез това мисленето на човека се разви така, че в живота между смъртта и едно ново раждане той постепенно бе надарен с онази способност, която в прадревни времена образуваше в него мисли. *Тогава* тази способност можеше да вижда духовното, въпреки че беше такава, каквато днес е чистото сетивно схващане, сетивно разбиране. Защото тогава физическото носеше на своята повърхност духовното. Обаче сега запазена та от прадревните времена мислителна способност може да действа само като сетивно възприятие. По степенно способността, която позволяваше на човека да се издигне с мисълта към духовното, намалява. И това се прояви напълно едва тогава, когато в епохата на Съзнателната душа духовният свят бе напълно обвит в тъмнина за човека. Случи се тогава така, че в 19-то столетие най-добрите природоизследователи, които не можеха да бъдат материалисти, казаха: *на нас не ни остава нищо друго, освен само да изследваме света, който може да бъде изследван според мярка, число и тегло и чрез сети вата; но нямаме никакво право да откриваме един духовен свят, който се крие зад този сетивния.* Следователно те указваха на това, че може да съществува един *непознат* на човека ясен свят, към който той гледа само като в тъмнина.

Както чрез Луцифер в човека бе разместено мисленето, така чрез Ариман бе разместена волята. Тази воля бе надарена с един стремеж към свобода, в която човек трябва да навлезе едвам по-късно. Тази свобода не е никаква *действителна* свобода, а *илюзията* на свобода. В тази илюзия на свободата живя човечество то дълго време. Това не му даде никаква възможност да развие по духовно-съобразен начин идеята за свобода. Хората се колебаеха насам и натам между мненията, че човекът е свободен, или също, че той е вплетен в една скована необходимост. И когато после с изгряването на епохата на Съзнателната душа дойде истинската свобода, хората не можеха да я познаят, понеже отдавна познанието беше вплетено в илюзията на свободата.

Всичко, което в този втори стадий на развитието на съществуванията между смъртта и едно ново раждане се е внедрило в човешкото същество, той го пренесе като космически спомен в третия стадий, в който още живее понастоящем. В този трети стадий той стои в едно такова отношение с Йерархията на Ангелите, което е подобно на това, в което човекът стоеше по отношение на Йерархията на Архангелите. Само че отношението към Ангелите е такова, че чрез него се осъществява пълната самостоятелна индивидуалност.

Защото Ангелите - сега вече не техният хор, а *един* Ангел за всеки отделен човек - се ограничават в това, да произвеждат правилното отношение на съществуванията между смъртта и едно ново раждане и земни те съществувания.

Първо един забележителен факт е това, че през втория стадий на развитието на съществуванията между смъртта и едно ново раждане за *всеки отделен* човек действа цялата Йерархия на Архангелите. По-късно на тази Йерархия се възлага ръководството на племената на народите. *един* Архангел е дух на един отделен народ. В расите остават да действа *Архаите*. Всяка раса има за свой ръководител един Дух от Йерархията на Архаите.

Така съвременният човек съдържа в живота между смъртта и едно ново раждане космическия спомен на миналите стадии на това изживяване. Също и там, където във физическия свят се проявява ръководство от духа, по начина, както това става за расите и народите, космическия спомен е ясно налице.

Гьотеанум, началото на 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СА ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

/Във връзка с предишното съзерцание, втора част: *Какво се открива, когато хвърлим поглед на зад в повтарящите се съществувания между смъртта и едно ново раждане!*

150. В един втори период на развитието на съществуванията между смъртта и едно ново раждане човекът преминава в областта на Архангелите. През време на този период в душата на човека се залага зародиша за по-късната себесъзнателност, след като този зародиш бе заложен в изграждането формата на човека през време на първия период.

151. През време на този втори период чрез влиянието на Луцифер и Ариман човекът е изтласкан по-дълбоко във физическото естество, отколкото би се получило без това влияние.

152. В третия период човекът преминава в областта на Ангелите, които обаче проявяват своето влияние само в астралното тяло и в Аза. Този период е настоящият. Това, което е станало през първите два периода, продължава да живее в развитието на човеците и обяснява факта, че в епохата на Съзнателната душа /през 19-то столетие/ човекът гледа в духовния свят като в пълна тъмнина.

КАКВО Е В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ ЗЕМЯТА В МАКРОКОСМОСА

В развитието на Космоса и на човечеството бе разгледано тук от най-различни гледни точки. Показано бе, как човекът има силите на неговото същество от извънземния Космос, освен тези, които му дават неговото себесъзнание. Тези последните сили му идват от Земята.

С това бе обяснено значението на земното естество за човека. Но с това трябва да бъде свързан въпросът: *Какво значение има земното естество за Макрокосмоса?*

За да приближим до отговора на този въпрос, трябва да хвърлим поглед върху вече изложеното тук.

Ясновидското съзнание открива, че Космосът е изпълнен с все по-голяма оживеност, колкото повече погледът стига по-далече в миналото. В далечното минало той живее така, че всяка изчисляемост на неговите жизнени изяви престава да съществува. От тази оживеност е отделен човекът. Макрокосмосът все повече навлиза в сферата на изчисляемото. Но с това той постепенно умира. Постепенно с възникването на човека - микрокосмоса - като самостоятелно същество от Макрокосмоса, този последният умира.

В космическото настояще съществува един умрял Космос, един мъртъв Космос. Обаче в неговото развитие не е възникнал само човекът. От Макрокосмоса е възникнала и Земята.

Човекът, който е получил от Земята силите за своето себесъзнание, стои твърде близо до тази Земя, за да прозре нейната същност. В пълното разграждане на себесъзнанието в епохата на Съзнателната душа хората са свикнали да насочват погледа си към *пространствената* големина на Вселената и да считат Земята като една прашинка, която е незначителна по отношение на физико-пространствената Вселена.

Ето защо отначало ще изглежда странно, когато един духовен възглед ще разкрие истинското космическо значение на така наречената "прашинка".

В минералната основа на Земята са настанени други царства: *растителното и животинското царства*.

Във всичко това живеят силите, които в течение на годината се показват в различните форми на явление. Нека погледнем към растителния свят. През есента и зимата то показва умиращи сили. Ясновидското съзна ние вижда в тези форми на явление същността на онези сили, които са довели Космоса до неговото умира не. През пролетта и лятото в живота на растенията се проявяват поклъващи, растящи сили. Ясновидското съзнание вижда в това поклъване и растеж не само това, което прави да се развие благодатта на растенията за годината, но и един *излишък*. Този излишък е една *зародишна сила*. Растенията съдържат повече зародишна сила, отколкото използват за растежа на листата и на плодовете. Пред ясновидското съзнание този излишък на зародишна сила се разлива навън в извънземното пространство, в извънземния Макрокосмос.

Но в извънземния Космос се разлива също така излишна сила и от минералното царство. *Тази* сила има задачата да доведат на определено място в Космоса силите от растенията. Под влиянието на минералните сили, от растителните сили се получава един новоизграден образ на Макрокосмоса.

Също така съществуват сили излизачи от животинското царство. Но тези сили *не* действуват в смисъла, в който действуват минералите и растителните сили, излъчвайки се от Земята, а така, че това, което произхожда от растителните сили и е отнесено и оформено в извънземния Космос, се събира във форма на сфера и чрез това се ражда образът на едно всестранно затворен Космос.

Така надареното с духовно познание съзнание вижда същността на Земното. Това земно *естество* стои *сред умрелия космос като нещо, което отново оживява този космос*. Както от зародиша на растението, който пространствено е толкова нищожно малък, отново се образува голямото

растение, когато старото растение се разпада умирайки, така от "пра-шинката" Земя се създава един нов Макрокосмос, до като старият умрял Макрокосмос се разпада.

Това е истинското виждане на същността на Земята, което намира навсякъде в нея един поклъващ свят. Ние се научаваме да разбираме природните царства само благодарение на това, че чувстваваме в тях поклъващия живот.

Сред този поклъващ живот прекарва човекът своето земно съществуване. - Той взема участие както в този поклъващ живот, така и в умрелия живот. От умрелия живот той има своите мислителни сили. Докато в миналото тези мислителни сили идваха от още живия Макрокосмос, те не бяха основа на себесъзнателния човек. Те живееха като растежни сили в човека, който още нямаше никакво себесъзнание. Мислителните си ли не могат да имат в себе си никакъв собствен живот, ако трябва да образуват основата за свободното човешко себесъзнание. Те трябва да бъдат за себе си с умрелия Макрокосмос мъртвите *сенки* на нещо живо от космическа древност.

От друга страна човекът взема участие в поклъващите сили на Земята. От тези поклъващи сили произхождат силите на неговата воля. Те са живот, но затова пък човекът не взема участие в тяхната същност със своето себесъзнание. В човешкото същество те изпращат своите лъчи в мислите-сенки. Те са пронизани от струите на тези сенки и в пронизването на развиващата се свободна мисъл в поклъващата земна същност живее пълното, свободно човешко себесъзнание в епохата на Съзнателната душа в човека

Миналото, което хвърля сенки, бъдещето, което съдържа зародиши на действителността, се срещат в човешкото същество. И тази среща е настоящия човешки живот.

Че нещата стоят така, за ясновидското съзнание става веднага ясно, когато то прониква в онази духовна област, която непосредствено граничи с физическия свят и в която намираме също дейността на Михаел.

Животът на всичко земно става прозрачен, когато на неговата основа чувстваме мировия зародиш. Всяка растителна форма, всеки камък, се явяват за човешката душа в една нова светлина, когато тя съзира, как всяко едно от тези същества допринася със своя живот, чрез своята форма, щото Земята като единство да бъде зародиш на един от ново оживяващ Макрокосмос.

Опитайте се само да оживите мисълта на тези факти и ще почувствувате, какво значение могат да имат те в човешката душа.

Гьотеанум, януари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното съзерцание: *Какво е в действителност земята в Макрокосмоса?* /

153. В началото на епохата на Съзнателната душа хората свикнаха да насочват своя поглед към величието на Вселената и да чувствуват преди всичко нея. Ето защо те наричат Земята една пращинка сред тази Вселена, която физически се явява в такива величествени и мощни размери.

154. За ясновидското съзнание тази "пращинка" се разкрива като зародишна заложба на един новораждащ се Макрокосмос, докато старият Макрокосмос се оказва като мъртъв. Той трябваше да умре, за да може човекът да се отдели с пълно себесъзнание от него.

155. В космическото настояще, с неговите освобождаващи мислителни сили човекът участва в умрелия Макрокосмос, а със силите на своята воля, които в тяхната същност са скрити за него, той участва в ново оживяващия Макрокосмос, който живее като зародиш в земното същество.

СЪН И БУДНОСТ В СВЕТЛИНАТА НА РАЗГЛЕДАНОТО В ПРЕДИДУЩИТЕ СЪЗЕРЦАНИЯ

В обясненията дадени от Антропософията *сънят и будността* бяха често разглеждани от най-различни страни. Обаче разбирането на такива факти на живота трябва постоянно да бъдат отново задълбочени, кога то вече са разгледани други съществуващи в света факти. Обясненията дадени върху въпроса, че Земята е един зародиш на Макрокосмоса, който ще се роди, дават възможност за едно по-дълбоко разбиране на възгледите за съня и будността.

При будното състояние човекът живее в мислите-сенки, които са хвърлени от един умрял свят, и във волевите импулси, във вътрешната същност на които той може да проникне също така малко, както и в процесиите на дълбокия сън без сънуване.

Чрез вливането на тези подсъзнателни волеви импулси в мислите-сенки се ражда свободно нарушаващото себесъзнание. В това себесъзнание живее "*Азът*".

Когато човек изживява заобикалящия свят в това състояние, неговото вътрешно чувствуване е проникнато от извънземни, от космически импулси, които проникват в настоящето от прадревното космическо минало. Той няма съзнание за това. Едно същество може да има съзнание са-

мо за това, в което то участва със собствени умиращи сили, а не с растежните сили, които оживяват самото същество. Така човекът живее себе си, когато изгубва от духовния поглед това, което стои на основата на неговото вътрешно същество. Но именно благодарение на това той е в състояние да се чувства през време на будното състояние напълно в мислите-сенки. Никакво оживяване не пречи на вътрешното съществуване да вземе участие в умрялото. Обаче живата същност на Земята се затваря за този "живот в мъртвото", за да може да бъде зародиш за новата Вселена. В будно състояние човекът не възприема, не вижда Земята такава, каквата тя е; *на него му избягва нейният начеващ космически живот.*

Така живее човекът в това, което Земята му дава като основа на неговото самосъзнание. В епохата на себе съзнателното развитие на Аза той изгубва от духовния си поглед истинската форма на своите вътрешни импулси както и формата на обкръжаващия го свят. Но именно в това носене над битието на света човекът изживява битието на Аза, изживява себе си като самосъзнателно същество. Над него извънземният Космос, под него в земната област един свят, чиято същност му остава скрита; *а между тях изявата на свободния "Аз", чиято същност лъчезари в пълното сияние на познанието и на свободната воля.*

Различно е положението при състоянието на сън. При това състояние човекът живее в своето астрално тяло и в своя Аз в зародишния живот на Земята. Когато човекът се намира в дълбокия сън без сънища, а неговата заобикаляща среда действа най-силния "стремеж към живота, воля за живота". А сънищата са проникнати от този живот, но не така силно, поради което човекът ги изживява в един вид полу-съзнателност. В това полусъзнателно гледане на сънищата ние виждаме силите, чрез които се изтъква човешкото същество от Космоса. В проблясването на съновидението става видимо, как астралното естество се влива в етерното тяло оживявайки човека. В това проблясване още *живее* мисълта. Едвам след събуждането тя е обхваната от онези сили, чрез които тя умира, превръща се в сянка.

Тази връзка между представата на съновидението и будната мисъл е много важна. Човекът *мисли* в същите сили, чрез които той расте и живее. Само че, за да стане човекът мислител, тези сили трябва да умрат. Тук се намира точката, където може да се получи едно истинско разбиране, защо човек обхваща действителността чрез мисленето. В своите мисли той има мъртвия образ на това, което го изгражда от пълната с живот действителност.

Мъртвия образ: *обаче този мъртъв образ е резултат на дейността на най-великия художник, самият космос.* Вярно е, че образът е напуснат

от живота. Ако не би го напуснал животът, Азът не би могъл да се разгърне. Обаче в него е цялото съдържание на Вселената в нейното величие.

Доколкото беше възможно във връзка с изложението, аз вече обърнах вниманието в моята книга "Философия на свободата" върху тази вътрешна връзка между *мислене и мирова действителност*. Това бе направено на онова място, където говоря за това, че един мост води от дълбините на мислещия Аз до дълбините на природната действителност. За обикновеното съзнание сънят действа заличаващо съзнание то затова, защото той води в поклънящия живот на Земята, който се разраства в развиващия се Макрокосмос. Когато това заличаване на съзнанието е премахнато чрез имажинативното съзнание, пред човешката душа не стои една Земя с резки очертания в минералното, растителното и животинското царства. Тогава пред човешката душа стои един жив процес, който се запалва вътре в Земята и пламти навън в Макрокосмоса.

Тази е истината, че будното състояние човекът трябва да се откъсне със своето собствено азово битие от битието на света, за да стигне до свободното себесъзнание. В състоянието на сън той отново се съединява с битието на света.

Този е в настоящия космически момент на света ритъмът на земното човешко съществуване вън от "вътрешността" на света с изживяването на собственото същество; *и на съществуването във "вътрешността" на света със заличаване на съзнанието за собственото същество.*

В състоянието между смъртта и едно ново раждане човешкият Аз живее сред съществата на духовния свят. Тогава в съзнанието влиза всичко, което през време на земния буден живот му избягваше. Явяват се макрокосмическите сили започвайки от техния пълен живот в пра-далечното минало и стигайки до умирането в настоящето. Но явяват се също и земните сили, които са зародиш на развиващия се Макрокосмос. И в своите състояния на сън човекът вижда, той проглежда в тези състояния сега, както през време на земния живот гледаше озарената от Слънцето Земя. Само благодарение на това, че Макрокосмосът, какъвто е той в настоящето, е нещо мъртво, през периода между смъртта и едно ново раждане човешкото същество може да прекара един живот, който в сравнение с будния земен живот представлява едно по-висше пробуждане. Едно пробуждане, благодарение на което човекът става способен да овладее напълно силите, които при сънуването показват само едно бегло проблясване. *Тези* сили изпълват целия Космос. Те проникват всичко. От тях човешкото същество взема импулсите, с помощта на които при слизането на Земята то образува своето тяло, най-великото произведение на изкуството на Макрокосмоса.

Това, което при сънуването проблясва като напуснато от Слънцето, в духовния свят то живее проникнато от струите на духовното Слънце, чакайки докато Съществата на висшите Йерархии или човекът го призоват за сътворяването на същества.

Гьотеанум, януари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

156. За да изживее себе си в пълно, свободно себесъзнание в будното състояние, човекът трябва да се откаже от изживяването на истинската форма на действителността в неговото собствено съществуване и в съществуването на природата. Той се издига от морето на тази действителност, за да може в мислите-сенки да превърне *своя собствен Аз* в действително *собствено* изживяване.

157. В състоянието на сън човекът живее с живота на заобикалящата Земята свят; *но този живот загасва неговото себесъзнание.*

158. При сънуването в полусъзнанието блещука пълното със сила мирово битие, от което е изтъкано човешкото същество и от което при слизването от духовния свят той изгражда своето тяло. В земния живот това изпълнено със сила мирово битие е доведено в човека до умъртвяване в мислите-сенки, понеже само така то може да послужи за основа на себесъзнателния човек.

ГНОЗИС И АНТРОПОСОФИЯ

Когато стана Тайната на Голгота "Гнозисът" беше начинът на мислене на онази част от човечеството, който можеше да донесе срещу това най-великото събитие в земното развитие едно познавателно, а не само едно чувстващо разбиране на хората.

Ако искаме да разберем душевното устройство, в което Гнозисът живееше сред хората трябва да вземем предвид, че в епохата на Гнозиса е епоха на развитието на Разсъдъчната или Чувстваща душа.

В този факт трябва да се търси причината за почти пълното изчезване на Гнозиса от историята на човечеството. Докато бъде разбрано, това изчезване ще бъде едно от най-удивителните събития в развитието на човечеството.

Развитието на Разсъдъчната или Чувстваща душа бе предхождано от това на Сетивната душа, а това последното от развитието на Тялото на Усещанията. Когато фактите на света биват възприемани чрез Тялото на

усещанията, тогава цялото познание на човека живее в сетивата. Светът е възприеман в цветове, в звуци и т.н.; *обаче в цветовете, в звуците, в топлинните състояния човекът осъзнава един свят от духовни същества*. Тогава не се говори за "материя", на която се явяват цветове, топлинни състояния и т.н.; *говори се за духовни същества, които се изявяват чрез това, което сетивата възприемат*.

В тази епоха не съществуваше още едно особено развитие на един "ум", който да живее наред със сетивното възприятие в човека. Със своето същество човекът или се отдава на външния свят, тогава чрез сетива та му се изявяват Боговете. Или той се оттегля в своята вътрешност, в своя вътрешен живот откъсвайки се от външния свят, и тогава той изпитва в своята вътрешност едно тъпо чувство на живот.

Един важен прелом настъпва, когато се развива Усещащата Душа. Изявата на Божественото чрез сетивата се затъмнява. На нейно място настъпва възприемането на така да се каже напуснатите от Боговете сетивни впечатления, възприемането на цветовете, на топлинните състояния, без в тях да се изявяват Боговете. Във вътрешността Божественото се изявява в духовна форма, в идеи-образ. И човекът възприема света от две страни: *отвън чрез сетивните впечатления, отвътре чрез идейните духовни впечатления*. Сега човекът трябва да стигне до там, да възприема духовните впечатления така определено, така оформени, както по-рано възприемаше проникнатите от Боговете сетивни впечатления. - Докато царува епохата на Усещащата душа/Сетивната душа/, той може да върши това. Защото от неговото вътрешно същество възникват за него идейните образи по един напълно оформен начин. Той е изпълнен отвътре с едно духовно съдържание свободно от сетивни впечатления, което е едно копие на съдържанието на света. Ако по-рано Боговете му се изявяваха в сетивна дреха, сега те му се изявяват в духовна дреха.

Това е епохата на същинското раждане и живот на Гнозиса. Живее едно чудесно познание, за което човек знае, че го притежава, когато развие своето вътрешно същество в чистота така, че божественото съдържа ние да може да се изяви в него. Този Гнозис живее от 4-то до 1-то хилядолетие преди настъпването на Тайната на Голгота в онази част от човечеството, която е напреднала в познанието.

След това започва епохата на Разсъдъчната или Чувстваща душа. Сега вече образите на боговете на света не възникват от само себе си във вътрешността на човешкото същество. Човекът трябва да употреби вътрешно сила, за да ги извлече от своята душа.

Външният свят със своите сетивни възприятия се превръща във въпрос. Употребявайки вътрешна сила, за да черпи от себе си образите на Боговете на света, човекът получава отговори.

Обаче образите са бледни в сравнение с техните предишни форми. Това душевно устройство на човечеството се развива по един чудесен начин в Гърция. Гъркът се чувствуваше в достъпния за сетивата външен свят и в него той чувствуваше вълшебната сила, която подбуждаше вътрешната сила за разгръщането на образите на света. Във философското поле това устройство на душата се разви в Платонизма.

Обаче зад всичко това стоеше светът на мистериите. В него се пазеше с вяроност това, което още съществуваше в Гнозиса от епохата на Усещащата душа. Душите бяха обучавани за това вяроно съхранение. По пътя на обикновеното развитие се роди Разсъдъчната или Чувствуваща душа. Чрез едно особено обучение Усещащата душа биваше отново оживена. Така зад обикновения културен живот съществуваше именно в епохата на Разсъдъчната или Чувствуваща душа един богато развит живот на мистериите.

В тези мистерии живееха образите на Боговете на света и благодарение на това, че те бяха направени съдържание на един култ. Когато погледнем към вътрешността на тези мистерии, ние виждаме света в изображение на най-чудните устройства на култа.

Хората, които изживяваха това, бяха онези, които най-добре разбираха Тайната на Голгота и нейните дълбоки космически отношения, когато тя настъпи.

Обаче това беше един живот на мистериите, който се държеше съвършено на страна от живота в света, за да може да развие в чистота света на духовните образи. А това развитие ставаше все по-трудно за човешки те души.

Тогава в най-висшите мистериини центрове слизаха духовни Същества от духовния Космос, които идваха в помощ на усилията на стремящите се към познание хора. Така импулсите на епохата на Усещащата душа се развиха по-нататък под влиянието на самите "богове". Роди се един Гнозис на мистериите, за който много малко хора имаха някакво предчувствие. Наред с него съществуваше това, което можеше да бъде прието от хората с помощта на Разсъдъчната или Чувствуваща душа. Това беше *екзотеричният* Гнозис, от който в следващите времена са достигнали само откъслечи.

В *езотеричния* Гнозис на мистериите хората ставаха все повече неспособни да се издигнат до развитието на Усещащата душа. Тази езотерична мъдрост все повече премина сама под грижите на "боговете". И *това* е една тайна на историческото развитие на човечеството, че в това развитие действваха така да се каже "божествените мистерии" от първите християнски столетия чак до Средновековието.

В тези "божествени мистерии" ангелски Същества съхраняваха в земното съществуване това, което хората не можеха вече да съхраняват. Така царуваше Гнозисът на Мистериите, докато външно се работеше за унижението на екзотеричния Гнозис.

Съдържанието на образа на света, което се съхраняваше по духовен начин в Гнозиса на Мистериите от духовни Същества, докато още трябваше да действа в развитието на човечеството, не можеше да бъде запазено за съзнателното разбиране на човешката душа. Но трябваше да бъде запазено чувственото съдържание. И това чувствено съдържа ние трябваше да бъде предадено в подходящия космически момент на подготвеното за това човечество, за да може под неговата душевна топлина по-късно Съзнателната душа да проникне по нов начин в царството на духа. Така духовните Същества построиха моста между старото съдържание на света и новото.

Тази тайна на развитието на човечеството съществуваше под формата на намеци, на указания. Свещената чаша от яспис на Граала, с която си беше послужил *Христос*, когато разчупи хляба, в която Йосиф от Ариматия събра кръвта от раните на Исуса, която криеше следователно Тайната на Голгота, бе взета на съхранение от Ангели - така гласи легендата - до тогава, докато *Титурел* съгради замъка на Граала, и тогава те я предадоха на подготвените хора.

Духовните Същества съхраняваха образите на света, в които живееше тайните на Голгота. Те спуснаха не образното съдържание, понеже това не беше възможно, но чувственото съдържание в душите на хората, когато дойде времето за това.

Това всаждане на чувственото съдържание на едно древно познание може да бъде само една подбуда, но една мощна подбуда, за да може в нашата епоха от Съзнателната душа и в светлината на дейността на *Михаел* да се развие едно ново пълно разбиране на Тайната на Голгота.

Антропософията се стреми към това ново разбиране. От направеното описание се вижда, че тя не може да бъде никакво възобновяване на Гнозиса, който имаше като свое съдържание начина на познание доставен от Усещащата душа, но че тя може да почерпи от Съзнателната душа по съвършено нов начин също едно така богато съдържание.

Гьотеанум, януари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЬОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предидущото съзерцание: *Гнозисът и Антропософията*/

159. В неговата същинска форма Гнозисът се развива в епохата на Усещащата душа /Египто-халдейската епоха, 4-то до 1-то хилядолетие преди настъпването на Тайната на Голгота/. През тази епоха "божественото" се изявява на човека във вътрешността като духовно съдържание, докато през предишната епоха, тази на Тялото на усещанията /Древноперсийската, бележка на превод./ то се изявяваше чрез сетивните впечатления на външния свят.

160. В епохата на Разсъдъчната или Чувстваща душа духовното съдържание на "божественото" може да бъде изживявано само по един блед начин. Гнозисът се съхранява строго в специални Мистерии и кога то хората не са вече в състояние да вършат това, защото не са вече в състояние да оживят Усещащата душа, при преминаването в Средновековието духовните Същества пренасят за хората не вече познавателното съдържание, а чувственото съдържание. /Легендата за Грала съдържа едно указание за това/. Между временно екзотеричният Гнозис, който прониква в Разсъдъчната или Чувстваща душа, бива изкоренен.

161. Антропософията не може да бъде едно възобновяване на Гнозиса, защото това последното беше свързано с развитието на Усещащата душа. В светлината на дейността на *Михаел Антропософията* трябва да развие от Съзнателната душа едно разбиране на света и на *Христа* по един нов начин. Гнозисът беше една форма на познанието запазена от древни времена, което при настъпването на Тайната на Голгота можеше най-добре да доведе до разбирането на хората тази Тайна.

СВОБОДАТА НА ЧОВЕКА И ЕПОХАТА НА МИХАЕЛ

Във възпоминателната способност на човека живее едно копие под лична форма на една космическа сила, която е действувала над човешкото същество така, както бе показано в последните съзерцания. Но тази космическа сила действа и днес. Тя действа като растежна сила, като оживяващ импулс на основата на човешкия живот. Там действа тя в нейната по-голяма част. Тя отделя от себе си само една малка част, която прониква като дейност в Съзнателната душа. Там действа тя като възпоминателна способност.

Трябва да виждаме в нейната истинска светлина тази възпоминателна сила. -Когато в настоящата епоха на космическото развитие човекът възприема със сетивата, това възприемане е едно моментно проблясване на *образи* на света в съзнанието. Проблясването идва, когато сетивото е насочено към външния свят; *то осветлява съзнанието*. То изчезва, когато сетивото не е вече насочено към външния свят. - Това, което проблясва

тук в човешката душа, то не трябва да има трайност. Защото ако човекът не би го отстранил на време от своето съзнание, той би се изгубил в съдържанието на съзнанието. Той не би бил вече той самият. "светенето" трябва да живее в съзнанието чрез възприемането само кратко време, в така наречените последовни образи, които така много интересуваха Гюте. Също така това съдържание на съзнанието не трябва да се втвърди и се превърне в битие; *то трябва да остане образ*. То не трябва да стане нещо действително, както *образът* в огледалото не може да стане действителен.

Човекът би изгубил себе си при нещо, което би се проявило като действителност в съзнанието, както би изгубил себе си и при това, което чрез само себе си би имало трайност. И тук той не би могъл да бъде самият *Той*.

Така сетивното възприемане на външния свят е едно вътрешно рисуване на човешката душа. Едно рисуване не без материал за рисуване. Едно рисуване във възникване и изгубване на духа. Както дъгата се ражда и изчезва в природата, без да остави следа, така се ражда и изчезва възприятието, без да остави чрез своята собствена същност един спомен.

Обаче едновременно с *всяко* възприятие между човешката душа и външния свят протича един друг процес. Протича един такъв процес, който остава повече в зад кулисите на душевния живот. Той протича имен но там, където действуват растежните сили, където действуват жизнените импулси. В *тази част* на душевния живот се отпечатва при всяко възприятие не само един преходен образ, но едно трайно, реално копие. Човекът може да понася това, защото то е свързано с битието на човека като мирова съдържание. Когато се извършва този процес, той не може да изгуби себе си, както не изгубва себе си, когато расте и се храни, без неговото пълно съзнание да участва в това.

Когато човек черпи своите спомени от своята вътрешност, това е едно вътрешно възприемане на това, което е останало във втория процес, който става при външното възприятие.

Душата отново рисува, но сега тя рисува миналото, което живее в собствената човешка вътрешност. Отново при това рисуване в *съзнанието* не трябва да се образува нещо трайно реално, а само един възникващ и изчезващ образ.

Така са свързани в човешката душа образуването на представата при възприемането и споменът.

Обаче силите на спомена имат непрестанно стремежа да бъдат нещо повече от това, което могат да бъдат, ако човекът не трябва да изгуби *себе си* като себесъзнателно същество.

Защото силите на спомена са остатъци от миналото в човешкото развитие и като такива идват в областта на Луцифер. Луцифер се стреми така да съгъсти впечатленията на външния свят в човешкото същество, че да светят непрестанно в съзнанието като представа.

Този стремеж на Луцифер би бил увенчан с успех, ако срещу него не *би* действувала силата на *Михаел*. Тази сила на *Михаел* не оставя нарисуваното във вътрешната светлина да се втвърди до битие, а го запазва в един възникващ и изчезващ образ.

Обаче силата в повече, която чрез Луцифер напират нагоре от човешката вътрешност, ще бъде превърната в епохата на *Михаел* в имагинираща сила/в сила, създаваща Имагинация, астрални образи, бележка на преводача./ Защото постепенно в общото интелектуално съзнание на човечеството ще проникне силата на Имагинацията. - С това обаче човекът не ще обременява своето настоящо съзнание с нещо трайно реално; *това остава да действа във възникващи и изчезващи образи*. Но със своите Имагинации човекът се издига в един по-висш духовен свят, както със своите спомени той прониква в собственото човешко същество. Човекът не ще задържи Имагинациите в себе си; *те са нарисувани в космическото битие; и от там той винаги може да си ги пренарисува отново в живота на образните представи*.

Така това, което *Михаел* предпазва от втвърдяване във вътрешността на човека, бива прието от духовния свят. Това, което човекът изживява от силата на съзнателното имагиниране, то става същевременно съдържание на света. Че това може да бъде така, е един резултат на Тайната на Голгота. Силата на Христа отпечатва имагинацията на човека в Космоса. Тази Сила на Христа, която е свързана със Земята. Докато не беше свързана със Земята, а действуваше върху Земята от вън като слънчева Сила, всички импулси на растеж и живот отиваха във вътрешността на човека. Чрез тях човекът беше изграден и поддържан от Космоса. Откакто Христовия Импулс живее със човекът в неговата себесъзнателна същност е отново възврънат на Космоса.

От едно мирово същество човекът е станал едно земно същество; *той има заложби в себе си да стане едно мирово същество, след като в качеството на земно същество е станал той самият*. В този факт, че в своето моментно образуване на *представите* човекът живее не в битието, а само в едно отражение на битието, в един образ на битието, се крие възможността за развитие на свобода та. Всяко битие в съзнанието е нещо принуждаващо. Само *образът* не може да принуждава. Ако чрез неговото впечатление трябва да стане нещо, то трябва да стане независимо *от него*. - Човекът става свободен благодарение на това, че със

своята Съзнателна душа той се издига от битието и се потопява в *не-битийната* същност на образа.

Тук възниква важният въпрос: *не изгубва ли човек битието, когато той го напуска с една част на своето съществуване и се хвърля в небитието?*

Тук отново имаме една от точките, където в разглеждането на света стоим пред една велика загадка.

Това, което в съзнанието се изживява като образуване на представите, се е родило от Космоса. По отношение на Космоса човекът се потопява в небитието. При образуването на представите /мисленето/ той се *освобождава* от всички сили на Космоса. Той рисува Космоса, вън от който се намира.

Ако би било *само* така, тогава в човека би просветнала свободата за един космически момент; *но в същия момент човешкото съществуване би се заличило*. -Но когато в образуването на представите /мисленето/ човекът се освобождава от космоса, все пак в своя несъзнателен живот той е свързан със своите минали животи и с живота между смъртта и едно ново раждане. Като съзнателен човек той е в образа на битието, а с несъзнателната част на своята душа той се държи в духовната действителност. Докато в *настоящия* Аз той изживява свободата, неговият *минал* Аз го държи в битието.

По отношение на битието в образуването на представите /мисленето/ човекът е всецяло отдаден на това, което той е станал през космическото и земно минало.

Тук в развитието на човека се указва на пропастта на нищото, над която човекът прескача, когато става едно свободно съществуване. Действието на *Михаел* и *Христовия Импулс* правят този скок възможен.

Гьотеанум, януари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ В ГЪОТЕАКУМУЛА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното съзерцание върху Свободата на човека и Епохата на *Михаел*/

162. При образуването на представите/мисленето/ човекът живее със своята Съзнателна душа в битието, а в образа на битието, в небитието. Чрез това той е *освободен* от съизживяването в Космоса. Образите не принуждават. Само битието принуждава. Ако все пак човекът се направлява според образи, това става напълно независимо от образите, т.е. в пълна свобода спрямо света.

163. В момента на такова мислене /образуване на представите /човекът е свързан с битието само благодарение на това, което той е станал чрез миналото за своите съществувания на Земята и на своите съществувания между смъртта и едно ново раждане.

164. Този скок над не-битието спрямо Космоса човекът може да го направи само благодарение на дейността на *Михаел* и на *Христовия Импулс*.

КЪДЕ Е ЧОВЕКЪТ КАТО МИСЛЕЩО И СПОМНЯЩО СИ СЪЩЕСТВО?

С образуването на представите/мисленето/ и изживяването на спомена човекът се намира сред физическия свят. Обаче накъдето и да насочи погледа в този физически свят: *със своите сетива той не ще намери никъде нещо, което би могло да му даде сили за неговото мислене и спомняне.*

В мисленето се явява Себесъзнанието. В смисъла на предидущите изложения това е една придобивка, която човекът има от силите на земното естество. Но *тези* земни сили са такива, че те остават скрити за възприятието на сетивата. Вярно е, че в земния живот човекът мисли само това, което му доставят сетивата; *обаче нищо от всичко това, което той мисли, не му дава силата за мислене.*

Къде се намира тази сила, която от земното създава образуването на представите /мисленето/ и образите на спомена?

Ние я намираме, когато насочим духовния поглед върху това, което човек донася със себе си от миналите земни съществувания. Обикновеното съзнание не познава това. То живее първо несъзнателно в човека. Но когато след духовното съществуване човекът идва на Земята, то веднага се оказва сродно със земните сили, които не се намират в областта на сетивното наблюдение и на сетивното мислене.

Човекът се намира в тази област не със своето мислене, а със своята воля, която се проявява в смисъла на съдбата.

Вземайки под съображение това, че Земята съдържа сили, които не попадат в областта на сетивата, можем да говорим за "духовната земя" като противоположен полюс на физическата. Тогава се получава, че като волево същество човекът живее с "духовната земя", а като мислещо същество той наистина живее сред физическата Земя, но като такова мислещо същество не живее с нея.

Като мислещо същество човекът донася от духовния свят сили във физическия; *но с тези сили той остава духовно същество, което само се явява във физическия свят, но няма никакво общуване с него.* През време на земното съществуване мислещият /образуващият представи/

човек има общуване само с "духовната земя". И от това общуване се ражда неговото себесъзнание. - Следователно раждането на това себесъзнание се дължи на сили, на процеси, които в земния живот стават с човека като духовни процеси. Когато обгърнем с духовния поглед това, което е описано тук, ние имаме пред този поглед "*Човешкия Аз*".

С изживяването на спомена ние идваме в областта на човешкото астрално тяло. При спомена в настоящия Аз се вливат не само резултатите от миналите земни съществувания, както това става при мисленето /представянето, образуването на представи/, но в човека се вливат силите на духовния свят, които човек изживява между смъртта и едно ново раждане, те се вливат в неговото вътрешно същество. Това вливане става в астралното тяло.

Но и за непосредственото приемане на така вливащите се сили във физическата Земя не съществува никаква област. Като спомнящо си същество човекът не може да се свърже с нещата и процесите, които негови те сетива възприемат, както той не може да се свърже с тях и като мислещо същество.

Но той има общение с това, което наистина не е физическо, което превръща физическото в процеси, в събития. Това са ритмичните процеси в живота на природата и на човека. В природата се сменят ритмично денят и нощта, редуват се ритмично сезоните и т.н. В човека дишането и кръвообращението стават в ритъм. Ритмично става също спането и будността и т.н.

Нито в природата, нито в човека ритмичните процеси не са нещо физическо. Бихме могли да ги наречем полу-духовни процеси. Физическото като вещ изчезва в ритмичните процеси. При спомнянето човекът е пренесен с неговото същество в *своя* собствен ритъм и в ритъма на природата. Той живее в своето Астрално тяло.

Индийският йога иска да се пренесе изцяло в изживяването на ритъма. Той иска да напусне областта на мисленето, на Аза и в едно вътрешно изживяване, което е подобно на спомнянето, да вижда в света, който се намира зад това, което обикновеното съзнание може да познае. Западният духовен живот не трябва да подтиска Аза, за да стигне до познанието. Той трябва да доведе Аза до възприемането на духовното.

Това не може да стане, когато човек прониква от сетивния в ритмичния свят така, че в ритъма той да изживява само полу-духовното ставане на физическото. Напротив човек трябва да намери сферата на духовния свят, която се изявява в ритъма. Следователно, две неща са възможни: *изживяване на физическото и ритмичното, как това физическо става полу-духовно*. Това е един по-стар път, по който днес не може да се върви. *Второ: изживяване на духовния свят, който има своя сфера миро-*

вия ритъм в човека и вън от човека така, както човекът има земния свят с неговите физически същества и процеси.

Към този духовен свят принадлежи всичко, което в настоящия космически момент става чрез *Михаела*. Един дух като *Михаела* донася това, което иначе би се намирало в областта на *Луцифер*, в чисто човешко то развитие - което не е повлияно от *Луцифер* - благодарение на това, че избра за свое обиталище ритмичния свят.

Всичко това може да бъде видяно, когато в своето душевно развитие човекът се издига до *Имагинацията*. Защото с *Имагинацията* душата живее в ритъма; *а светът на Михаил е онзи свят, който се изявява в ритъм.*

Споменът, паметта обитава вече в този свят, но още не дълбоко. Обикновеното съзнание не изживява нищо от това. Но когато човек развие *Имагинативното* познание, тогава от света на ритъма първо изплува светът на субективните спомени; *обаче този свят веднага преминава в първообрази, които божествено-духовният свят е създал за физическия свят.* Човек изживява проблясващия в космически образи, криещия в себе си сътворението на световите *етер*. И тъчащите в този *етер* слънчеви сили: *там тези сили са не само лъчезарящи, те изникват по магически начин първообрази на световите от светлината.* Слънцето се явява като космически художник. То е космическият насрещен образ на импулсите, които рисуват в човека образите на представите /образите на мисленето/.

Гьотеанум, януари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предидущото съзерцание: *Къде е човекът като мислещо и спомнящо си същество?* /

165. Като мислещо същество човекът живее наистина в областта на физическата Земя; *но той няма ни какво общение с нея.* Като духовно същество той живее така, че възприема физическото; *но силите на мисленето той приема от "духовната земя" по същия път, по който изживява съдбата като резултат от миналите съществувания на земята.*

166. Това, което човек изживява в спомена/в паметта/, то се намира вече в света, където в ритъма физическото става полу-духовно и където стават такива духовни процеси, каквито са онези, които в настоящия космически момент стават чрез *Михаела*.

167. Който познава правилно мисленето и спомнянето, той добива и едно разбиране за това, как като земно същество човекът живее едновременно в земната област, но не се потопява със своето същество напълно в тази област, а като извънземно същество търси чрез общението с "духовната земя" своето себесъзнание, като досъвършенство на Аза.

ЧОВЕКЪТ В НЕГОВАТА МАКРОКОСМИЧЕСКА СЪЩНОСТ

Космосът се изявява на човека първо от страна на Земята и от страна на извънземното, на звездния свят.

Човекът се чувствава сроден със Земята и нейните сили. Животът го учи върху *това* родство с голяма яснота.

Не така се чувствава той в *настоящата епоха* сроден със заобикалящия звезден свят. Но това трае само до тогава, докато човек няма съзнание за своето етерно тяло. Да обхване човек своето етерно тяло в имажинации, това значи той да развие едно чувство за своята принадлежност към звездния свят, както чрез съзнанието за своето физическо тяло той има такова чувство за Земята.

Силите, които поставят етерното тяло в света, идват от *окръжността* на света, както тези на физическото тяло се излъчват от *центъра* на Земята.

Но с етерните сили, които се вливат на Земята от окръжността, идват също и онези мирови импулси, които действуват в Астралното тяло на човека.

Етерът е като едно море, в което плувайки астралните сили идват към Земята от всички страни на мирови те ширини.

В настоящата космическа епоха само минералното и растителното царство могат да дойдат в непосредствено отношение с астралното, което се влива в Земята на вълни на етера. Не и животинското царство, нито човешкото царство.

Духовното виждане показва при животинското царство, как в зародишно състояние /в ембриона/ живее не настоящото астрално естество, което се влива в Земята, а онова, което се е вливало още през време на старта Лунна епоха.

При растителното царство се вижда, как се образуват най-разнообразни чудесни форми, като астралното тяло отделя от етера и действува върху растителния свят.

При животинското царство се вижда, как астралното, което действувало в минали времена от духовното - през време на Лунното развитие - е било запазено и като запазено действува, без в настоящото време да излиза от етерния свят, а остава в духовния свят.

Дейността на това астрално естество се опосредствува и от лунните сили, които също са останали от предишния стадий на Земята.

Следователно в животинското царство имаме резултата от импулси, които в предишния стадий на Земята /Лунния стадий/ са се изявявали външно по природен начин, докато в настоящата космическа епоха те са се оттеглили в духовния свят, който пронизва действено Земята със своите течения.

На духовния поглед се показва, че в животинското царство за проникването на физическото тяло и на етерното тяло с астралното тяло имат значение само запазените в настоящото земно астрални сили от предишната епоха /Лунната епоха/. Но веднъж щом животното има своето астрално тяло, тогава в него започват да действуват слънчеви импулси. Слънчевите сили не могат да дадат на животното нищо от астралното; *но щом това астрално се намира вече в животното, те трябва да действуват на растежа, храненето и т.н.*

Различно стоят нещата за човешкото царство. И то също приема първо своето астрално тяло от запазените лунни сили. Обаче слънчевите сили съдържат астрални импулси, които остават недействени за животинското царство, но които продължават да действуват в човешкото астрално тяло така, както са действували лунните сили при първото проникване на човека с астралното естество.

В животинското астрално тяло ние виждаме лунния свят; *в човешкото астрално тяло хармоничното съзвучие на слънчевия и лунен свят.*

На това слънчево естество в човешкото астрално тяло се дължи, че човекът може да приеме духовното, което лъчезари в земното, за образуването на себесъзнанието. Астралното се разлива от *окръжността* на Вселената. То действува или като такова, което се влива в настоящото време, или като такова, което се е вливало в пра-древни времена и е било запазено. -Обаче всичко, което се отнася за оформянето на Аза като носител на себесъзнанието, трябва да се излъчва от един *звезден център*. Астралното действува от окръжността, азовото естество действува от един център. Земята като звезда импулсира от своя център човешкия Аз. Всяка звезда излъчва от своя център сили, от които бива оформен Азът на някое същество. Така се представя полярността на *звезден център и космическа окръжност*.

От това описание се вижда същевременно, как животинското царство съществува като един резултат на предишни развойни сили на съществото Земя, както използва запазените астрални сили, но както трябва да изчезне, когато тези сили са изразходвани. Напротив при човека от Слънцето се добиват нови астрални сили. Тези сили му дават възможност да пренесе своето развитие в бъдещето.

Както се вижда от всичко това, ние не можем да разберем човека в неговата същност, ако не осъзнаем неговата връзка с битието на звездите, като имаме съзнание за неговата връзка със Земята.

И това, което човекът получава от Земята за развитието на своето себе-съзнание, произхожда също от действащите в земното естество духовен свят. -Че Слънчевите сили дават на човека това, от което той се нуждае от своето астрално тяло, това произхожда от действия, които са протекли през време на старата Слънчева епоха. Тогава Земята е получила способността да развие азовите импулси на човечеството. Това е духовното, което Земята си е запазила от Слънчевото естество, но което благодарение на настоящето действие на Слънцето е предпазено от умиране.

Самата Земя е била някога Слънце. Тогава тя се е одухотворила. В настоящата космическа епоха Слънчеви те сили действуват отвън. Те непрестанно подмладяват остаряващото, произхождащо от прадревни време на духовно естество. Едновременно Слънчевите сили, които действуват понастоящем, предпазват предишното от изпадане в областта на Луцифер. Защото това, което продължава да действува, без да бъде прието в съвременни те сили, изпада под властта на Луцифер.

Можем да кажем, че в настоящата космическа епоха чувството на принадлежност към извънземния Космос у човека е така притъпено, че той не го забелязва в своето съзнание. И то е не само притъпено, но е заглушено от чувството на принадлежност към земното. Понеже човекът трябва да намери своето себе-съзнание в земното, той така се сраства с него в началото на епохата на неговата Съзнателна душа, че то действува много по-силно, отколкото това е допустимо за правилното протичане на неговия душевен живот. - Човекът е така да се каже *заглушен* от впечатленията на сетивния свят. Той не може да се повдигне сред тази заглушеност със своето свободно, живеещо себе си мислене.

Цялата епоха започвайки от средата на 19-то столетие насам беше една такава епоха на заглушаване от сетивните впечатления. Тази е великата илюзия на тази епоха, че в нея хората взеха силния сетивен живот за истински. Онзи сетивен живот, който се стреми да заличи напълно живота в извънземния Космос.

В тома заглушаване ариманическите същества можаха да разгърнат тяхната същност. Луцифер беше държан повече в шах от Слънчевите сили отколкото Ариман, който беше в състояние да събуди у хората на науката опасното чувство, че идеите са приложими само към сетивните впечатления. Поради това Антропософията може да намери малко разбиране в тези кръгове. Хората стоят срещу резултатите на духовното познание. Опитват се да ги разберат с идеите. Но тези идеи не обхващат ду-

ховното, защото тяхното изживяване е заглушено от ариманическото сетивно познание. И така хората изпадат в страх, да не би да се подадат на една вяра основана само на авторитет, ако приемат резултатите, които изнася виждащият духовно.

Все по-тъмен стана за човешкото съзнание извънземния Космос през втората половина на 19-то столетие.

Когато човекът отново стане способен да изживява идеите в себе си, даже и тогава, когато не се опира на сетивния свят, тогава в погледа насочен към извънземния Космос отново ще се влее яснота. А това значи хората да се запознаят с *Михаел* в неговото царство.

Когато празникът на *Михаел* през есента стане истински и вътрешен, тогава в чувството на хората чувстващи този празник ще се освободи и ще живее в съзнанието лайтмотивът: *изпълнена с идеи душата изживява светлината на духа, когато възприятието на сетивата отзвучава в човека като спомен.*

Когато човекът ще може да чувствава нещо подобно, тогава след празничното настроение той отново ще може да се потопи в света на сетивата по един правилен начин. И Ариман не ще може да му вреди.

Гьотеанум, януари 1925 година.

СЕТИВНАТА И МИСЛИТЕЛНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЧОВЕКА В НЕЙНОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ СВЕТА

Когато разглеждайки собственото човешко същество човекът приложи Имагинативното познание върху себе си, той съблича в това разглеждане своята сетивна система /системата на сетивата/. За своето себе наблюдение той става без тази система. Той не престава да има пред своята душа образи, които преди това бяха носени от сетивните органи; *но той престава да се чувства свързан чрез тези органи с физическия външен свят.* Образите, които той има от физическия външен свят пред своята душа, не са сега носени от сетивните органи: *за непосредственото наблюдение те са доказателство за това, че чрез връзката на сетивата човекът се намира в една друга връзка със заобикалящия природен свят, която не е носена от сетивата.* Това е връзката с Духа, който е въплътен в природния външен свят. Следователно при такова наблюдение физическия свят отпада от човека. Това, което отпада, е земното. Човекът не чувства вече това земното на себе си.

Би могло да се помисли, че с това за него изчезва себесъзнанието. Това изглежда като едно последствие от досегашните съзерцания, които показва себесъзнанието като един резултат от връзката на човека със земната същност. Но не е така. Това, което човекът е добил чрез земното, то

му остава, даже и когато *след придобиването* земното е съблечено в изживяващото познание.

Чрез описаното духовно-имагинативно наблюдение се показва, че всъщност системата на сетивата не е така здраво свързано с човека. Всъщност в тази система живее не *Той*, а заобикалящият свят. Този заобикалящ свят се е вградил със своето същество в организацията на сетивата.

Ето защо виждащият имагинативно човек наблюдава в организацията на сетивата като една част от външния свят. Без съмнение това е една част от външния свят, която стои по-близо до него отколкото заобикалящият го природен свят, но която все пак е външен свят. Тя се различава от останалия външен свят само по това, че в този последния човекът може да се потопи за да го познае само чрез сетивно възприятие. Но в своята организация на сетивата той се потопява изживявайки. Организацията на сетивата е външен свят, но в този външен свят човекът простира своето духовно-душевно същество, което донася със себе си от духовния свят при навлизането в земното съществуване.

С изключение на факта, че човек изпълва своята организация на сетивата със своето духовно-душевно същество, тази организация е външен свят, какъвто е ширещият се около него растителен свят. В крайна сметка окото принадлежи на света, а не на човека, както розата, която човек възприема, не принадлежи нему, а на света.

В епохата, която в космическото развитие човекът току що е изминал, се явиха хора на познанието, които казваха: *цвят, звук, впечатления на топлина всъщност не съществуват в света, а в човека.* "червеният цвят", казват те, не се намира вън в окръжаващия човека свят, а е само действие на нещо не познато върху човека. - Но истината е точно противоположното на този възглед. На цветът принадлежи заедно с окото на човешкото същество, а окото принадлежи заедно с цвета на света. През време на своя земен живот човекът не оставя заобикалящия земен свят да се влее в него, но между раждането и смъртта той се *разраства навън* в този външен свят.

Забележително е, че в края на *тъмната епоха* /която завърши в края на 19-то столетие, бележка на преводача./, когато човекът гледа на света, без да изживява даже и пред чувстващо светлината на Духа, истинският възглед за отношението на човека към заобикалящия свят се обръща в противоположното на истината.

Когато познаващият имагинативно човек е съблякъл *онзи* заобикалящ свят, в който той живее със своята организация на сетивата, в изживяването навлиза една организация, която е носител на *мисленето така*, както организацията на сетивата е носител на сетивното образно възприемане.

И сега човекът знае, че чрез тази организация на мисленето той е свързан със заобикалящия го космически звезден свят така, както по-рано знаеше, че е свързан със заобикалящия земен свят. Мислите не са вече сенчести образи; *те са пропити от действителност както сетивните образи в сетивното възприятие.*

Когато познаващият човек се издига до Инспирацията, той забелязва, че може да съблече този свят, който се спира на мислителната организация, също така както земния. Той разбира, че и с тази мислителна организация не принадлежи на себе си, а на света. Той вижда, как мировите мисли царуват в него чрез неговата собствена мислителна организация. Той отново съзира, как мисли, като не приема в себе си копия на света, а как се *разраства навън* с мислителната организация и мировото мислене.

Както по отношение на организацията на сетивата така и по отношение на мислителната система човекът е *свят*. Светът се вражда в него. Поради това в неговото сетивно възприемане и в неговото мислене той не е самият *той*, а е в тях съдържание на света.

В мислителния организъм човекът простира вътре духовно-душевното естество на своето същество, което не принадлежи нито на земния, нито на звездния свят, което е изцяло от духовно естество и съществува в човека от един земен живот в друг земен живот. Това духовно-душевно естество е достъпно само на Инспирацията.

Така човекът излиза от своя земно-космически организъм, за да стои чрез своята Инспирация пред себе си като чисто-духовно-душевно същество.

В тази чиста духовно-душевна същност човекът се натъква на царуването на своята съдба.

С организацията на сетивата човекът живее в своето физическо тяло с организма на мисленето той живее в своето етерно тяло. След събличането на двата организма чрез изживяващото познание той е в своето астрално тяло.

Всеки път, когато човекът съблича нещо от своето прието същество, неговото душевно съдържание наистина става от *една* страна по-бедно; *но от друга страна той същевременно става по-богат*. Ако след събличането на физическото тяло човек има още пред себе си красотата на сетивния растителен свят само в избледняла форма, в замяна на това пред него застава целият свят на елементарните същества, които живеят в растителното царство.

Понеже това е така, при действителното духовно познаващият не царува едно аскетично настроение спрямо това, което сетивата възприемат. При *духовното изживяване* в него се запазва в пълен живот нуждата да възприеме отново чрез сетивата това, което изживява по духовен начин. И

както при цялостния човек, който се стреми към изживяването на цялата действителност, сетивното възприятие събужда копнежа към противоположния полюс, към света на елементарните същества, така виждането на елементарните същества събужда отново копнежа към съдържанието на сетивното възприятие.

В цялостния човешки живот изявява желание към сетивното и сетивното към духа. -В духовното съществуване би съществувала празнота, ако в него не биха се намирали изживяванията на сетивните възприятия под формата на спомени; *в сетивното изживяване би съществувала тъмнина, ако в него не би действувало светейки духовното, макар отначало несъзнателно.*

Ето защо, когато човекът ще узрее, за да може да съизживява дейността на *Михаел*, не ще настъпи никакво обедняване на душите по отношение на изживяванията на природата, а напротив едно обогатяване. Също и чувственият живот не ще клони към това, да се откъсне от сетивното изживяване, а ще съществува една радостна склонност към възприемането на чудесата на сетивния свят.

Гьотеанум, февруари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

/Във връзка с предидущото съзерцание: *сетивната и мислителната организация на човека в отношението и към света*/

171. Човешкият организъм на сетивата не принадлежи на човешкото същество, а през време на земния живот той е изграден от окръжаващия свят в човешкото същество. Възприемащото око се намира пространствено в човека, но по съществото е в *света*. И човекът простира своето духовно-душевно същество вътре в това, което светът изживява в него чрез неговите сетива. През време на своя земен живот човекът не приема в себе си окръжаващия го физически свят, а със своето духовно-душевно същество той се вращава в този окръжаващ го свят.

172. Същото е положението и с организма на мисленето. Чрез него човекът се вращава в звездното съществуване. Той познава самия себе си като звезден свят. Човекът търчи и живее в мировите мисли, когато в изживяващо познание той е съблякъл организма на сетивата.

173. След събличането и на двата горепосочени организма, след събличането на земния свят и на звездния свят, човекът стои през себе си като

духовно-душевно същество. Тогава той не е вече *свят*, тогава той е в истинския смисъл човек. И да съзре това, което изживява тук, това значи *да познае себе си*, както съзирането в организма на сетивата и в този на мисленето означава *познание на света*.

ПАМЕТ И СЪВЕСТ

В спящото състояние човекът е отдаден на Космоса. Той носи срещу Космоса това, което при сливането си от духовно-душевния свят в земния има като резултат от минали земни съществувания. Той отнема от Космоса това съдържание на своето човешко същество през време на будното състояние.

В този ритъм: *отдаденост на космоса и оттегляне от космоса протича животът между раждането и смъртта*.

Оттеглянето по отношение на Космоса е същевременно едно приемане на духовно-душевния човек чрез нервно-сетивния организъм. Това, което става в този организъм като физически и жизнени процеси, с него се съединява духовно-душевното същество на човека в будно състояние и действа с него като едно цяло. В този начин на действие се съдържа сетивното възприятие, образуването на образите на спомена, живо тът на фантазията. Тези дейности са свързани с физическото тяло. Представите, изживяването на мисли, в които човекът *осъзнава* това, което става полусъзнателно във възприятието, фантазията, споменът, са свързани с мислителната организация.

В тази същинска мислителна организация се намира също областта, чрез която човекът изживява своето себесъзнание. Мислителният организъм е един звезден организъм. Ако той би се проявявал само *като такъв*, тогава човекът не би носил в себе си себесъзнание, а едно съзнание на боговете. Обаче мислителният организъм е един звезден организъм, отделен от Космоса и пренесен в земните процеси. Изживявайки звездния свят в земната област, човекът става едно себесъзнателно същество.

Следователно ние имаме пред себе си областта на вътрешния човешки живот, в която божествено-духовният свят, който е свързан с човека, го освобождава, за да може той да стане в пълния смисъл човек.

Обаче непосредствено под мислителния организъм, там където става сетивното възприятие, където се развива фантазията и се образуват спомените, в човешкия живот *живее заедно* божествено-духовният свят. Можем да кажем, че при будното състояние в развитието на паметта живее божествено-духовното. Защото двете други дейности, сетивното възприятие и фантазията, са само изменения на образуването на образите на спомените. В сетивното възприятие образуването на съдържанието на спомените се намира в своя процес на раждане; *в съдържанието на*

фантазията просиява това, което се запазва от това съдържание в съществуването на душата.

Състоянието на сън пренася духовно-душевното същество на човека в космическата област. Там той е потопен с дейността на своето Астрално тяло и на своя Аз в божествено-духовния Космос. Той не само се намира вън от физическия свят, но се намира и вън от звездния свят. Но той се намира сред божествено-духовните Същества, на които дължи своето съществуване.

В настоящия момент на космическото развитие тези божествено-духовни Същества действуват така, че през време на състоянието на сън те отпечатват в астралното тяло и в Аза моралното съдържание на света. Всички мирови процеси в спящия човек са морални процеси, това не са процеси, които даже и приблизително биха могли да се нарекат подобни на природните действия.

Тези процеси пренася човек в техните последствия от спящото в будното състояние. Това последствие остава в спящо състояние. Защото човекът е буден само в живота, който е наклонен към мислителната област. Това, което става всъщност в неговата волева сфера, то и през време на будността е обвита с такава тъпота, както през време на съня *целият* душевен живот. Обаче в този спящ живот на волята Божествено-духовното продължава да тъче в будното състояние. *Морално човекът е толкова добър или лош, колкото той може да бъде според това, доколко е могъл да се приближи в спящото си състояние до божествено-духовните същества. И той се приближава повече или остава по-далече според това, доколко неговите минали земни съществувания са били морални.* От дълбините на будното душевно същество прозвучава нагоре това, което през време на съня е могло да бъде всадено в това душевно същество в общение с божествено-духовния свят. *Това, което прозвучава нагоре, е гласът на съвестта.*

Виждаме следователно, как онова, което един материалистичен възглед за света е най-много склонен да обяснява според неговата природна страна, за духовното познание е поставено в моралната страна. В *паметта* в будното състояние на човека действуват непосредствено божествено-духовната Същност; *в съвестта* действува косвено - като последствие, като отзвук - тази божествено-духовна същност.

Образуването на *паметта* става в сетивно-нервния организъм; *образуването на съвестта* протича като един чисто душевно-духовен процес, обаче в организма на обмяната на веществата и на крайниците.

Между двете се намира ритмичният организъм. Този ритмичен организъм е изграден в неговата дейност полярно в две направления. Като ритъм на дишането той се намира във вътрешна връзка със сетивното възп-

рияние и с мисленето. В дишането на белите дробове процесът е най-груб; *той се изтънчва и става изтънчено дишане в сетивното възприятие и в мисленето.* Това, което стои още близо до дишането, но е едно дишане чрез органите на сетивата, а не чрез белите дробове, това е сетивното възприемане. Това, което е вече по-далече от дишането на белите дробове и се подкрепя от мислителния организъм, това е образуването на представите, мисленето; *и това, което вече граничи с ритъма на кръвообращението, което е вече вътрешно дишане, което се свързва с организма на обмяната на веществата и на крайниците, това се извява в дейността на фантазията.*

Тази дейност на фантазията стига после в сферата на волята, както ритъмът на кръвообращението стига в организма на обмяната на веществата и на крайниците.

В дейността на фантазията мислителният организъм се стреми да се приближи до организма на волята. Това е едно потопяване на човека в неговата бодърствуваща спяща сфера на волята. Ето защо у човека, който е организиран по този начин, душевните съдържания се явяват като сънища в будното състояние. В Гьоте живееше една такава човешка организация. Ето защо той говори за това, че Шилер трябва да изтълкува неговите поетични сънища.

В самия Шилер беше будна другата организация. Той живееше от това, което беше донесъл със себе си от миналите земни съществувания. Към своята силна воля той трябваше да търси съдържанието на фантазията.

Ариман разчита на хората, които имат заложи към страната на сферата на фантазията, така щото за тях виждането на сетивната действителност се превръща като от само себе си в образи на фантазията. На такива хора разчита Ариман за своите мирови цели. Той смята с помощта на такива хора да може да откъсне напълно развитието на човечеството от миналото, за да го отправи в една посока, която *той иска.*

Луцифер разчита на хора, които са организирани в посоката към сферата на волята, които обаче мощно изграждат сетивното виждането в образи на фантазията от вътрешна любов и го превръщат в идеален светоглед. Чрез такива хора Луцифер би искал да задържи развитието на човечеството напълно в импулсите на миналото. Тогава той би могъл да предпази човечеството от потопяването в сферата, в която трябва да бъде победен Ариман.

В земното съществуване човекът стои в две полярни противоположности. Горе се простират звездите. От там се излъчват силите, които са свързани с всичко изчисляемо редовно в земното съществуване. Редовна смяна на деня и нощта, годишните времена, по-дълги мирови периоди,

всички тези са земно отражение на това, което става като процеси в звездите.

Другият полюс излъчва сили от вътрешността на Земята. В него царува нередовност. Вятър и състояние на времето, гръмотевици и светкавици, земетресения, изригвания на вулкани отразяват тези вътрешни процеси на Земята.

Човекът е едно копие на това битие на звездите и на Земята. В неговия мислителен организъм живее редът на звездите, в неговия организъм на обмяната на веществата и на крайниците живее земният хаос. В ритмичния организъм човек изживява в едно свободно уравновесяване своето земно човешко същество.

Гьотеанум, февруари 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАНУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

174. В духовно-телесно отношение човекът е организиран от две страни. Първо от физическо-етерния Космос. *Това*, което се влъчва в *тази* организация в човешкото същество от божествено-духовната Същност, то живее в него като сила на сетивното възприятие, на паметната способност и на дейността на фантазията.

175. Второ човекът е организиран от неговите предидущи земни съществувания. Тази организация е изцяло от духовно-душевно естество и живее в човека чрез астралното тяло и Аза. Това, което се вживяна като божествено-духовни Същества в това човешко същество, неговото въздействие свети като глас на съвестта във всичко, което е сродно с него в човека.

176. В своя ритмичен организъм човекът има постоянна връзка на двете страни на божествено-духовните импулси. В изживяването на ритъма паметната сила е пренесена в битието на волята и силата на съвестта в битието на идеите.

ПРИВИДНОТО УГАСВАНЕ НА ДУХОВНОТО ПОЗНАНИЕ В НОВО ВРЕМЕ

Който иска да прецени правилно Антропософията в нейното отношение към развитието на Съзнателната душа, трябва постоянно и отново да насочва своя поглед върху онова устройство на духа на културното човечество, което започва с разцъфтяването на естествените наука и което достигна своята връхна точка в 19-то столетие.

Нека поставим характера на тази епоха пред погледа на душата и да го сравним с този на предишни епохи. Във всички времена на съзнателното развитие на човечеството познанието беше считано като нещо, което довежда човека във връзка с духовния свят Това, което човек беше в отношението му към Духа, това се приписваше на познанието. В Изкуството, в Религията живееше *познанието*.

Това положение се изменя, когато се яви зората на епохата на Съзнателната душа. Тогава познанието започва да не се интересува за голяма част от човешкия душевен живот. То искаше да проучи, какво отношение развива човекът към съществуването, когато насочва своите сетива и своя разсъждаващ ум към "природата". Но то не искаше вече да се занимава с това, което човекът развива като отношение към духовния свят, когато използва своята вътрешна възприемателна способност, както използва своите сетива.

Така се роди необходимостта, духовният живот на човека да не се включва в познанието на съвременното, а да се позовава на познания от миналото, на преданието.

Човешкият душевен живот бе разделен на две части. Пред човека стоеше познанието на природата, стремящо се все по-напред от една страна, развиващо се в живо настояще. От друга страна беше изживяването на едно отношение към духовния свят, за което съответното познание беше получено в по-стари времена. За *това* изживяване постепенно бе изгубено всяко разбиране, как е било постигнато в миналото съответното познание. Хората притежаваха преданието, но не вече и пътя, по който предадените истини са би ли *познати*. Те можеха само да *вярват* в преданието.

Човек, който към средата на 19-то столетие обмисляше при пълна разсъдливост духовното положение, би трябвало да си каже: *човечеството е стигнало до там, да се счита още за способно само за развиване на едно познание, което няма нищо общо с духа*. Това, което може да се знае върху Духа, него е могло да изследва едно по-ранно човечество; *обаче човешката душа е изгубила способността за такова изследване*.

Но хората не можеха да си представят пълното значение на това положение. -Те се ограничаваха само да казват: *познанието не може да стигне до духовния свят; това може да бъде само обект на вярата*.

За да добием светлина върху този факт, нека хвърлим поглед върху времената, когато гръцката *мъдрост* трябваше да отстъпи пред християнизираното римляноство. Когато последните гръцки философски школи бяха затворени от императора Юстинян, тогава и последните съхранители на древното знание отпътуваха от областта, върху които се развиваше европейската духовност. Те намериха прием при Академията от

Гондишанур в Азия. Тази Академия беше един от центровете, в който благодарение на делата Александър Велики на Изток бе запазено преданието за древното знание. Това предание живееше там във формата, която Аристотел можа да даде на древното знание.

Но то бе обхванато от онова ориенталско течение, което можем да наречем *арабизъм*. От една страна Арабизмът е едно преждевременно развитие на Съзнателната душа. Чрез духовния живот преждевременно действащ в посоката на Съзнателната душа, той предлагаше възможност да се влее в него една духовна вълна идваща от Азия през Африка, Южна Европа, Западна Европа, която изпълни определени хора на Европа с един интелектуализъм, който трябваше да се яви едвам по-късно; В 7-то, 8-то *столетие южна и западна Европа* получиха импулси, които би трябвало да дойдат едва в епохата на съзнателната душа.

Тази духовна вълна можа да събуди в човека интелектуалното, но не и по-дълбокото изживяване, чрез което душата се потопява в духовния свят.

Когато през 15-то до 19-то столетие човекът разгърна своята познавателна способност, той можеше да слезе само до такава дълбочина на душата, в която още не идваше в допир с духовния свят.

Навлизащият в европейския духовен живот Арабизъм задържахше познаващите души от проникването им в духовния свят. Той раздвижи преждевременно интелекта, който можеше да обхване само външната при рода.

И този *арабизъм* се оказа като много мощен. Който беше обхванат от него, в него започваше да се развива една вътрешна - до голяма част напълно несъзнателна-гордост на душата. Той чувствуваше силата на интелектуализма; *но не чувствуваше неспособността на чистия интелектуализъм да проникне в действителността*. Така той се изоставяше на външната, достъпна на сетивата действителност, която от само себе си заставаше пред хората; *но не стигна никак до там, да пристъпи към духовната действителност*. Пред това положение се намери поставен средновековният духовен живот. Той притежаваше мощни предания за духовния свят; *но душевният живот на хората беше така силно пропит интелектуално - бихме могли да кажем: тайнствено - от действащата арабизъм, че на познанието не се предлагаше никакъв достъп до изворите, от които в край на сметка произхождаше съдържанието на това предание*.

Но още от ранното Средновековие това, което инстинктивно се чувствуваше в човека като духовна връзка, се бореше с формата, която мисленето беше приело чрез Арабизма. Човек чувствуваше в себе си света на идеите. Той го изживяваше като нещо действително. Но не намираще в

душата силата, да изживее в идеите Духа. Така се роди *реализмът*, който чувствуваше реалността в идеите, но не можеше да намери тази реалност. Реализмът чуваше в идейния свят говора на мировото Слово, но не беше в състояние да разбере този говор.

Номинализмът, който се противопостави на *реализма*, отричайки, че въобще съществува този *говор*, понеже той не можеше да бъде разбран. За него светът на идеите беше само сбор от формули в човешката душа, без корени в духовната действителност.

Това, което се вълнуваше в тези течения, то продължи да живее по-нататък до 19-то столетие. *Номинализмът* стана начин на мислене на природопознанието. Това природопознание изгради една величествена система от възгледи за сетивния свят, но унищожи вникването в същността на идейния свят. - *Реализмът* водеше едно мъртво съществуване. Той знаеше за действителността на идейния свят; *но не можеше да стигне до нея в живото познание*.

Хората ще стигнат до тази действителност, когато Антропософията ще намери пътя до идеите до изживява нето на Духа в *идеите*. В истински развития по-нататък *реализъм* до естественонаучния *номинализъм* трябва да застане един път на познанието, който показва, че в човечеството не е угаснало познанието на духовното, а то може отново да навлезе в човешкото развитие в един нов възход от новоразкритите извори на човешката душа.

Гьотеанум, март 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗПРАЩАТ ОТ ГЬОТЕАКУМУ НА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО

177. Който насочва погледа на душата върху развитието на човечеството в епохата на естествената наука, на него му се разкрива първо една тъжна перспектива. Познанието на човека по отношение на всичко, кое то е външен свят, се развива блестящо. В замяна на това явява се един вид съзнание, като че вече е невъзможно едно познание на духовния свят.

178. *Струва се*, че хората са могли да имат едно *такова* познание само в древни времена и като че по отношение на духовния свят те би трябвало да се задоволят само с това, да приемат старите предания и да направят от тях един обект на вярата.

179. От несигурността, която в Средновековието произтича от това положение спрямо отношението на човека към духовния свят, се ражда не-

верието в духовното съдържание на идеите в *номинализма*, чието продължение е модерният възглед на природата, а от знанието за действителността на идеите се ражда *реализмът*, който обаче може да намери своето изпълнение само чрез Антропософията.

ИСТОРИЧЕСКИТЕ СЪТРЕСЕНИЯ ПРИ ВЪЗНИКВАНЕТО НА СЪЗНАТЕЛНАТА ДУША

Залезът на Римската Империя във връзка с явяването на народи, които идват от Изток - така нареченото велико преселение на народите - е едно историческо явление, върху което постоянно трябва да се насочва погледът на проучаващия човек. Защото настоящето съдържа още много от последствията на тези потресаващи събития.

Обаче не е възможно едно външно разглеждане на историята да разбере именно тези събития. Трябва да насочим поглед върху душите на хората, които са поставени във "*великото преселение на народите*" и в залеза на Римската Империя.

Гърция и *Рим* разцъфтяват във времето, когато в човечеството се развива Разсъдъчната или Чувстваща душа. Да, гърците и римляните са същинските носители на това развитие. Обаче развитието на този етап на душата при тези народи не носи в себе си един зародиш, който би могъл да развие *из себе си* по един правилен начин Съзнателната душа. Всичко, което се крие в Разсъдъчната душа като съдържание на духа и на душата, излиза наяве в богатия живот в съществуването на гърците и римляните. То не може да се влее със собствена сила в Съзнателната душа.

Въпреки това стадият на Съзнателната душа настъпва по естествен начин. Но работата се представя така, като че Съзнателната душа не е нещо произлизащо от личността на гърците и на римляните, а нещо всадено *отвън в същността* на тази личност.

Съществуването на връзка с божествено-духовните Същества и скъсването на тази връзка, за които толкова много бе говорено в тези съзерцания, протича в течение на времената с различна сила. В древни времена това беше една сила, която се намесваше в човешкото развитие, предизвиквайки мощни събития. В изживяването на гърците и на римляните от първите столетия на Християнството тази сила значително отслабва. Но тя съществува. Докато още развиваше напълно в себе си Разсъдъчната или Чувстваща душа, гъркът и римлянинът чувстваха – несъзнателно, но имащо значение за душата - едно откъсване от божествено-духовната Същност, едно развитие към самостоятелност на човешкото естество. Това престана през първи те столетия на Християнството. Зазоряването на Съзнателната душа бе почувствувано като съществуване на връ-

зка с Божествено-духовното. Хората отново се развиваха от една по-голяма към една по-малка самостоятелност на душата. Християнското съдържание не можеше да бъде прието в човешката Съзнателна душа, защото самата Съзнателна душа не можеше да бъде приета в човешкото същество.

Така това християнско съдържание се чувствуваше като нещо дадено от вън - от външния духовен свят - не обаче като нещо, с което човекът се срещаеше чрез своите познавателни сили.

Не такова беше положението с навлизащите в историята, идващите от северо-изток народи. Те бяха минали през стадия на Разсъдъчната или Чувствуваща душа в едно състояние, което те чувствуваха за себе си като зависимост от духовния свят. Те започнаха да чувствуват нещо от човешката независимост едва тогава, когато се показва в зазоряване първите сили на Съзнателната душа в началото на Християнството. При тях Съзнателната душа се яви като нещо свързано с човешкото същество. Когато Съзнателната душа се събуди в тях, те се почувствуваха в едно радостно разгръщане на вътрешната сила.

В този разцъфтяващ се живот на възникващата Съзнателна душа тези народи приеха християнското съдържание. Те го чувствуваха като нещо оживяващо в душата, а не като нещо дадено от вън.

Това беше настроението, с което тези народности дойдоха в допир с Римската Империя и с всичко, което е свързано с нея. Това беше настроението на *ариманизма* спрямо *атанасианизма*. Тук съществуваше една дълбока вътрешна противоположност в световно-историческото развитие.

Във външната за човека Съзнателна душа на римлянина и на гърка действуваше божествено-духовната Същност, която не можеше да се съедини напълно със земния живот, а можеше само да изпраща своите лъчи в него. В току що зазоряващата Съзнателна душа на Франките, Германците и т.н. действуваше само още *слабо* това, което от Божествено-духовното можеше да се съедини с човечеството.

Следващото беше това, че християнското съдържание, което живееше във висящата над човека Съзнателна душа, се разпространи в живота; *от това съдържание остана нещо свързано с душата, то остана като подтик, като импулс във вътрешността на човека и очакваше своето развитие, което може да настъпи едвам тогава, когато в развитието на съзнателната душа бъде достигнат определен стадий на напредък.*

Времето от първите столетия на Християнството до епохата на развитието на Съзнателната душа е такова, в което като меродавен духовен живот царува над човечеството едно духовно съдържание, с което човекът

не може да се съедини в своето познание. Ето защо той се съединява външно; *той го "обяснява", размишлява върху него, доколкото силите на душата не са достатъчни, за да произведат една връзка чрез познанието*. Той прави разлика между областта, в която достига познанието, е тази, до която то не достига. Проявява се един отказ от поставяне в действие на душевните сили, които могат да се издигат чрез познание в духовния свят. И така идва времето, на завоя на 17-ия към 18-ия век, когато хората се отвръщат от духовното със силите на душата, кои то трябва да бъдат обърнати към това духовно. - Те започват да живеят само в онези сили на душата, които са насочени към сетивно възприемаемото.

Познавателните сили затъпяват за духовното, особено в 18-то столетие. Мислителите изгубват от своите идеи духовното съдържание. В идеализма от първата половина на 19-ия век те считат опразнените от духовното идеи като творящо мирови съдържание. Така е в философията на Фихте, Хегел; *или пък указват на нещо свръхсетивно, което се изпразва, понеже е лишено от дух*. Такъв е случаят със Спенсер, Джон Милл и други. Идеите са мъртви, когато не търсят живия Дух.

Духовният поглед за духовното се изгубва. Едно "продължение" на старото познание на Духа не е възможно. Когато в душевните сили се развива Съзнателната душа, те трябва да се стремят към една възобновена елементарна, непосредствена жива връзка с духовния свят. *Антропософията иска да бъде този стремеж*.

Именно ръководните личности в духовния живот на епохата не знаят първо, какво иска тя /Антропософията/. С това са задържани и широки кръгове, които следват тези ръководители. Ръководителите живеят в едно душевно съдържание, което постепенно е отвикнало напълно да употребява духовните сили. За тях е, като че бихме искали да накараме един човек, който има един парализиран орган, да употреби този орган. Защото по-висшите познавателни сили бяха парализирани, осакатени във времето от 16-то столетие до втората половина на 19-то столетие. И човечеството остана без никакво съзнание за това; *то считаше едно странната употреба на насоченото към сетивния свят познание като един особен напредък*.

Гьотеанум, март 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМУ ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО /Във връзка с предидущите съзерцания върху историческите сътресения при възникването на Съзнателната душа/

180. Гърците и Римляните са народи, които имат особени заложби за развитието на Разсъдъчната или Чувстваща душа. Те развиват този стадий на душата до съвършенство. Но те не носят в себе си зародишите, за да могат да напреднат праволинейно до Съзнателната душа. Техният душевен живот потъва в Разсъдъчната или Чувстваща душа.

181. Но от времето на раждането на Християнството до епохата на развитието на Съзнателната душа царува един духовен свят, който не се съединява със силите на човешката душа. Тези душевни сили "обясняват" духовния свят, но не го изживяват.

182. У народите, които в резултат на така нареченото "*велико преселение на народите*" нахлуват от североизток към Римската Империя, живее едно чувствено схващане на Разсъдъчната или Чувстваща душа. Напротив в техните души се оформя настанената в това чувствено схващане Съзнателна душа. Вътрешният живот на тези народи изчаква времето, когато отново ще бъде възможно съединяването на душата с духовния свят.

ОТ ПРИРОДАТА КЪМ ПОД-ПРИРОДАТА

Говори се, че с преодоляването на философската епоха в средата на 19-то столетие е изплувала епохата на *естествената наука*. Говори се също така, че тази епоха на Естествената наука още трае и днес, като същевременно мнозина твърдят, че човечеството отново е намерило определени философски намерения.

Всичко това отговаря на пътищата на познанието, за които е вървяло новото време, но то не отговаря на пътищата *на живота*. Със своите представи човекът още живее в природата, въпреки че внася в схващане то на природата механическото мислене. Но със своята воля човекът живее до такава голяма степен в една механика на техническия процес, че отдавна вече това е предало на епохата на естествената наука нова отсенка. Ако искаме да разберем човешкия живот, ние трябва първо да го разгледаме от две страни. От свои те минали земни съществувания човек донася със себе си способността да си образува представи за космическото естество, намиращо се в окръжността на Земята и за това, което действа в областта на Земята. Чрез своите сетива той възприема космическото, което действа на Земята и със своята мислителна организация си представя космическото, което действа от окръжността на Земята върху самата Земя. Така живее той чрез своето физическо тяло във възприемането, чрез своето етерно тяло в мисленето.

Това, което става в неговото Астрално тяло и в неговия Аз, царува в скритите области на душата. То царува например в съдбата. Но първо човек не трябва да го търси в сложните отношения на съдбата, а в елементарните, в простите процеси на живота.

Човекът се свързва с определени сили на Земята, като ориентира своя организъм в тези сили. Той се научава да стои и да ходи изправен, научава се да се поставя със своите мишници и ръце в равновесие със земните сили.

Но *тези* сили не са такива, които действуват на Земята от Космоса, а са *чисто* земни сили.

В действителност нищо от това, което човек изживява, не е една отвлеченост. Само че той не прозира, от къде иде изживяването и поради това от идеите върху действителностите той образува отвлечености. Човек говори за механическата закономерност. Той вярва, че е извлякъл /абстрахирал/, тази механическа закономерност от отношенията в природата. Но това не е така, а всичко, което човек изживява като чисто механически закони в своята душа, той го е изпитал вътрешно в своето отношение на ориентиране спрямо земния свят /в своето стоене изправен, в своето ходене и пр./.

Но с това механическо се характеризира като нещо чисто земно. Защото закономерността в природата, в цвят, в звук и т. н. е вляла в земното от Космоса. Едва в областта на Земята към закономерността в природа та се всажда механическото, както и самият човек застава срещу това механическо със своето изживяване едва в областта на Земята.

Огромна част от това, което днес действува чрез техниката върху културата и в което човекът е вплетен до най-висока степен със своя живот; *не е природа, а под-природа*. То е един свят, което се еманципира от природата, отивайки надолу /по посока на долу/.

Нека погледнем, как ориенталецът, който се стреми към духа, търси да излезе от състоянията на равновесие, които идват от земното. Той заема едно положение на медитация, което го пренася в чистото космическо равновесие. Тогава Земята не действува вече върху ориентирането на неговия организъм. /Казвам това не за да бъде то подражавано, а за изяснение на изнесеното тук. Който познава моите съчинения, той знае, как в това отношение източният духовен живот се различава от западния. /

Човекът се нуждеше да развие отношение към чисто земното, за да може да развие своята Съзнателна душа. Така в ново време се роди тенденцията да бъде осъществено и в действията това, в което човек трябва да вживее. Вживявайки се в чисто земното естество, човек се натъква на силите на Ариман. Той трябва да се постави със своето собствено същество в правилно отношение с тези сили на Ариман.

Обаче в досегашното протичане на епохата на техниката той не намира възможност да се постави в едно правилно отношение спрямо ариманическата култура. Човек трябва да намери силата, вътрешната сила на познанието, за да не бъде надделян, овладян от ариманическото естество в техническата култура. Следователно под-природата трябва да бъде разбрана. Но тя може да бъде разбрана само тогава, когато в духовното познание човекът ще може да се издигне най-малко толкова високо към извънземната над-природа, колко то дълбоко е слязъл с техниката в под-природата. Епохата се нуждае от едно познание издигащо се *над* природата, защото вътрешно човечеството трябва да се справи с едно опасно действащо съдържание на живота, което е потънало под природата. Естествено тук не ще говорим за това, и не трябва да говорим, че трябва отново да се върнем към предишни състояния на културата, а за това, човек да намери пътя, по който да постави новите отношения на културата в едно правилно отношение към себе си и към Космоса.

Днес много малко хора чувствуват, какви важни задачи изникват тук за човека в духовно отношение. Електричеството, което след неговото откритие бе възвеличено като душа на природното съществуване, трябва да бъде познато в *неговата* сила, която увелича човека надолу от природата в под-природата. Но човекът не трябва да се подава на това увеличение.

Във времената, когато още не съществуваше една независима от природата техника, човекът намирал духа, когато насочвал своя поглед върху природата. Техниката, която се обособи като независима, накара човека да се вижда в механистично-материалното, което стана за него научно. Но в механистично-материалното липсва сега Божествено-духовното, което е свързано с произхода на човешкото развитие. В тази сфера царува чисто Ариманическото.

Но в Духовната Наука се създава другата сфера, в която никак не съществува нещо Ариманическо. И имен но чрез познавателното приемане на онази духовност, в която ариманическите същества нямат никакъв достъп, човекът добива сила, за да застане *в света* срещу Ариман.

Гьотеанум, март 1925 година.

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА РЪКОВОДНИТЕ ПРИНЦИПИ, КОИТО СЕ ИЗДАВАТ ОТ ГЪОТЕАКУМА ЗА АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО
/Във връзка с предишното съзерцание върху природата и под-природата/

183. В епохата на естествената наука, която започва към средата на 19-то столетие, културната дейност на човека се плъзга постепенно не само

в най-долните области на природата, но в *под* природата. Техниката става *под - природа*.

184. Това изисква, щото човекът да намери едно духовно познание, което да изживява и в което той да се издигне толкова високо в Свръх-Природата, колкото дълбоко е потънал с под-природната техническа дейност под природата. Благодарение на това той ще създаде вътре в себе си силата, *да не потъва*.

185. Съществуващият по-рано възглед за природата все още съдържаше в себе си Духа, с който е свързан произходът на човешкото развитие; *постепенно този дух изчезна от възгледа за природата и в този възглед проникна ариманическият дух и от това се вля в техническата култура*.